

İBRAHİM NİYAZIYEV

Mümin Kimdir

Proğandizmın Dillinde Müminin Özellikleri

SELÇUK ÇAMCI

9
SERİSİ

MÜMIN KİMDİR?
Peygamberimizin Dilinden
Müminlerin Özellikleri
Selçuk CAMCI

MÜMİN KİMDİR?
PEYGAMBERİMİZİN DİLİNDEN
MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ

Selçuk CAMCI

REHBER
YAYINLARI

MÜMİN KİMDİR?

Copyright © Rehber Yayınları, 2005

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ali BUDAK

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

Mernuş KALKAN

Mizanpaj

Necmi TOPAL

ISBN

975-6096-05-5

Yayın Numarası

06

Basım Yeri ve Yılı

Çağlayan Matbaası / İZMİR Tel: (0232) 252 20 96

Kasım 2005

Genel Dağıtım

Gökkuşaklı Pazarlama ve Dağıtım

Alayköşkü Cad. No: 12 Çağaloğlu/İSTANBUL

Tel: (0212) 519 39 33 Faks: (0212) 519 39 01

Rehber Yayınları

Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5

34676 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20

www.rehber yayinlari.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

PEYGAMBERİMİZİN DİLİNDEN MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ

MÜMİN MADDİ VE MANEVİ OLARAK GÜÇLÜDÜR.....	25
MÜMİN MÜMİNİN AYNASIDIR	29
TEMİZ KALBLİDİR.....	33
AKILLIDIR	37
SEMPATİKTİR, GEÇİMLİDİR	41
GÜNAHLARA KARŞI TAVIRLIDIR.....	45
HER HALİ HAYIRDIR	47
AZ YER AZ İÇER	51
SORUMLULUĞUNUN ŞUURUNDADIR.....	55
KARDEŞLERİNE DÜŞKÜNDÜR	59
HAYATIN İÇİNDEDİR.....	63
İYİLİK ONU SEVİNDİRİR KÖTÜLÜK ÜZER	67
DÜNYA-AHİRET DENGESİNİ KURMUŞTUR	69
GÜZEL AHLAK SAHİBİDİR	77
CÖMERTTİR	81
KARDEŞLERİNİN HAKLARINI GÖZETİR.....	85
NEFSİN İSTEKLERİNE BAŞKALDIRIR	91
SABRETMESİNİ DE ŞÜKRETMESİNİ DE BİLİR	93
YARATILIŞ MAKSADININ ŞUURUNDADIR	97

MÜMİN KİMDİR?

DİLİNE HAKİMDİR	101
HAYIR İŞİTMEME DOYMAZ.....	105
DÜŞTÜĞÜNDE HEMEN DOĞRULUR.....	109
KARDEŞLERİNİN DERTLERİYLE DERTLENİR	113
KUR'AN-I KERİM'İ DEVAMLILIKLA OKUR	115
İNSANLARA GÜVEN TELKİN EDER	119
NASİHAT ALIR, NASİHAT VERİR.....	125
KÜÇÜKLERİNE MERHAMETLİ BÜYÜKLERİNE SAYGILIDIR.....	129
KOMŞU HAKLARINA RİAYET EDER.....	133
DÜNYAYA GÖNDERİLİŞ GAYESİNİN ŞUURUNDADIR	135
İNSANLARI ÖVMEDE VE YERMEDE DENGELİDİR.....	139
İYİLİK YAPMAYA İSTEKLİDİR.....	141
KARDEŞLİĞİN HAKKINI VERİR	143
SEVGİSİNİ GÜNAHLA KİRLETMEZ	145
MÜSLÜMANLARA KARŞI VAZİFELERİNİ YERİNE GETİRİR	147
İHANET ETMEZ	149
İÇ-DIŞ BÜTÜNLÜĞÜNE ULAŞMIŞTIR.....	151
BORÇLARINI MUTLAKA VAKTİNDE ÖDER.....	153
DÜNYADA BİR YOLCU OLDUĞUNU HIÇ UNUTMAZ.....	155
SABIRLIDIR.....	157
DÜŞMANLARINI BİLİR	161
HERKESLE İYİ GEÇİNİR.....	163
CÖMERTLİĞİ İLE ÇEVRESİNE ÖRNEK OLUR.....	165
ÖLÜMÜN DOSTLARLA BİR BULUŞMA OLDUĞUNA İNANIR	167
İMANI SAĞLAMDIR ŞÜPHELER ONU SARSAMAZ	169
MÜMİN OLARAK ÖLMEK İÇİN MÜMİNCE YAŞAR.....	171
BELA VE MUSİBETLERİ SABIR VE TEVEKKÜLE KARŞILAR	173

İKİNCİ BÖLÜM

MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ İLE ALAKALI DİĞER HADİSLER.....	177
DİĞER HADİSLER.....	179

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TEMSİLİN EN İYİ ÖRNEĞİ

EN İYİ ÖRNEK	205
Rasulullah'ın konuşması.....	205
Rasulullah'ın evindeki hali	206
Rasulullah'ın evinden çıktığındaki hali	206
Allah Rasulü'nün oturması.....	207
Rasulullah'ın devamlı birlikte olduğu arkadaşlarına olan davranışı...207	
Rasulullah'ın suskunluğu.....	208
DUA	209
İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR	214

*Varlığımın remizleri
çok sevgili annem ve
babama ithaf olunur.*

ÖNSÖZ

Elinizde tuttuğunuz eserin hikayesi kutlu bir mecliste okunan bir hadis dersine kadar uzanıyor. Sohbetlere konu olur düşünce-
siyle kitabın kenarına düşülen bir not daha sonra kitapçık olma
talebiyle buluştu ve bu eser vücuda geldi. O yüzden kitabın hiç-
bir iddiası yok. Hele başlığın altını bütünüyle doldurma iddiasın-
dan fersah fersah uzak. Zaten inananların vasıfları, Kur’ân-ı Ke-
rim’de ve hadis-i şeriflerde genişçe yer almaktadır. Hatta bütü-
nüyle Kur’ân ve Sünnet’in tamamının, neticesi itibariyle mümin-
lerin vasıflarını, onların nasıl olmaları gerektiğini anlattığını bile
söyleyebiliriz. Biz bu çalışmamızda ise sadece hadis-i şeriflerde
inananların nasıl vafedildiğine bakmaya çalıştık. Hadislerin
çoğunu elde mevcut en geniş hadis kitaplarından biri olan Ali el-
Müttakî’nin Kenzu’l-Ummâl¹ isimli 16 ciltlik eserinden aldık.

1 İki ciltlik fihristiyle birlikte 18 cilt olan bu hadis kitabı elde mevcut en geniş hadis kitaplarından biridir. Eserde 46624 hadis bulunmaktadır. Hadisler konularına göre derlenmiştir. Kitabın tam adı şöyledir: Kenzu’l-Ummâl fî Süneni’l-Akvâli ve’l-Ef’âl, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut, 1989.

Zikredilen eserin birinci cildinde “Sıfâtü’l-müminîn” başlığı altında müminlerin vasıflarını anlatan 171 hadis bulunmaktadır. İşte çalışmamız öncelikle Ali el-Müttaki’nin, bu tercihlerini esas almıştır.

Eserimizde inananların vasıflarını anlatan hadisleri konularına göre tasnif edip, konulu çalışma yapmak yerine, birbiriyle irtibatlı gördüğümüz hadisleri, içlerinden bir tanesini serlevha yaparak bir araya getirmeyi tercih ettik. Kütüb-ü Sitte’de rivayet edilenlerine öncelik verdik. Bunun yanında, sahih hadisleri destekler mahiyette olan zayıf hadisleri de ihmal etmeyip onları da serlevha yaptığımız hadislerin altına yerleştirdik. Daha sonra Kenzu’l-Ummâl dışında kalan konuyla ilgili gördüğümüz diğer hadisleri de kitabımıza ilave ettik. Bazı hadislerin izahlarını, çok daha güzel olduğuna inandığımız başka müelliflerin eserlerinden aynen veya kısmen iktibas ettik. Kitabın sonuna konuyla alakalı gördüğümüz bir yazı koyduk.

Eser üç bölümden oluşuyor. İlk bölüm, -genellikle Kenzu’l-Ummâl’deki- “el-Müminu... - Gerçek mümin odur ki...” kalıbıyla başlayan hadislerin şerhlerinden oluşuyor. İkinci bölüm, genel olarak müminlerin vasıflarını başka ifade kalıplarıyla anlatan hadislerden müteşekkildir. Son bölüm ise müminlerin vasıflarını veciz bir şekilde ifade eden bir makalelerden ibarettir.

Sayfaların sınırlı olması, bizi çoğu yerde acze düşürdü ve bu konuda söylenecek ve yazılacak çok şey olduğunu anlamamızı sağladı. Çalışma esnasında her bir hadis üzerinde onlarca, yüzlerce sayfa hatta bazıları için ciltlerce yorum getirilebileceğini gördük. Bu çalışma için ümidim, insanlara faydalı olması; korkum ise elmas kıymetindeki hadisleri eksik anlatımlarımla okuyucunun gözünde değerden düşürmek ve bu konuda çalışma

yapacakların –bu isimde bir eser zaten yazılmış düşüncesiyle-önünü kapamaktır.

Son paragrafta, esere katkıda bulunanlara teşekkür etmek, bu işin adabındandır. Bu teşekkür, aslında bir sahiplenmedir. Yapılan iktibaslar ve okuyup dinlediklerimizden vücuda gelen bu çalışmanın sahiplenilecek bir tarafı da yok. Ama yine de biz kusurlarına sahip çıkıp katkıda bulunanların -o kadar çok ki!-bazılarını burada zikrederim. Kitabın ilk aşamalarında kıymetli fikirlerini benimle paylaştığı için M. Enes Ergene beye, son nüshasının tetkikini kabul ettiği için de Can Bahadır Yüce'ye teşekkür etmeliyim. Seneler önce bir istek üzerine hazırladığım bu eser-i nâçizâne basılmayınca bir hayli sevinmiştim. Çünkü böylesine önemli bir konu, daha ciddi kalemlerce ve daha geniş ele alınmalıydı. Şimdi Ali Budak bey basılması konusunda ısrar edince bir şey diyemedim. Dolayısıyla onun hüsn-ü zannına da bir teşekkür borçluyum. Kusur biz kullara çok yakışıyor. Af zaten O'nun şanından... Gayret bizden, tevfik Allah'tan...

*Mayıs 2005
Yenibosna
Selçuk Camcı*

GİRİŞ

İnanmak bir ayrıcalıktır ve insan olarak manevi yükselme yolunda atılan en önemli adımdır. En az bu ilk adım kadar önemli olan ikinci bir adım da, insanın, inandığı değerleri hayatına taşımasıdır. İşte ideal mümin de, inandığı bu değerleri hayatına taşıyan insandır.

Kur'ân-ı Kerim'de pek çok ayette "İman edip salih amel işleyenler" ifadesi geçmektedir. Ayetlerden açıkça anlıyoruz ki, iman ile amel adeta iç içe geçmiş bir bütündür. İtikadi açıdan amel imandan bir cüz olmasa da imansız amelin kabul olmayacağı gibi amelsiz iman da insanı yolda bırakabilir. Nitekim bu husus "İslam'a İcmâlî Bir Bakış" yazısında şöyle ifade edilir: "İmandan kaynaklanmayan iyi davranışlar öyle işlerdir ki temâdîleri kesinlikle söz konusu değildir; ve hele asla istikbal vad etmezler. Amelsiz iman da tamamen desteksiz, sarsılıp yıkılmaya maruz, inkişafı imkânsız ve bir mânâda nazârî bazı kabullerden ibaret sopsoguk bir taklittir."²

2 M. Fethullah Gülen, Kendi Dünyamıza Doğru, s. 190.

Burada “salih amel” kelimesinin üzerinde durmakta fayda var. Öncelikle “amel” kelimesi, Fransızcadan dilimize giren “aksiyon” kelimesinin anlam alanını da kapsayacak şekilde söz, fiil ve hatta iç tepkilerimizi, mülâhazalarımızı da ifade eder. Bir münker ve çirkin karşısındaki tavrımız, bazen elimizle bazen dilimizle bazen de kalbimizle olur. İşte bütün bunlar “amel” kelimesiyle ifade edilir. Amelde niyet ve kast söz konusudur.

Sadece bir aksiyon ortaya koyma da yeterli değildir. Çünkü ortaya konan aksiyonun nasıl olacağı söylenmezse, yapalım derken yıkımlar meydana gelebilir ki, işte tam bu noktada ayet bizi yönlendiriyor ve “salih” yani arızasız bir iş, bir aksiyon ortaya koymamızı istiyor bizden. “Salih” kelimesi Arapça’da, “fesad”ın zıttı olup, “doğru ve sağlam oldu, düzeldi, fesad kendinden gitti” manasını ifade eden “salaha” maddesinden gelir. Mümin de gerek sözüyle, gerek eliyle, gerek kalbiyle ortaya bir amel/iş koyarken, onun doğru, sağlam, düzgün ve arızasız olmasına dikkat eder. Salih kelimesi aynı zamanda “sulh” yani barış manasını da içinde bulundurur. Bütün bu manalar çerçevesinde ele aldığımızda “salih amel”e, “müspet hareket” diyebiliriz. Buna göre mümin bütün düşünce, söz ve davranışlarında yapıcı, hoşgörülü, barışçı olmalı; çatışmacı, zorlaştırıcı ve itici olmamalıdır. Evet, o, arızasız iş yapmanın yanı sıra, yaptığı işlerinde toplum içinde denge unsuru olur, barıştırmayı, uzlaştırmayı, bir arada yaşamayı hareketlerinin önüne hedef olarak koyar. Bunu bir hadis çok açık ifade eder: “Mümin, çevresini sever, çevresi tarafından sevilir. Böyle, çevresini sevmeyen ve çevresi tarafından sevilmeyen müminde hayır yoktur.”³

Müslümanın en temel değeri tevhit inancıdır. Buna, -kısaca- Allah’ın varlığına, birliğine inanmak ve bu tevhidi hayatının her

3 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/400; 5/335.

safhasına taşıyarak her türlü Őirkten uzak olmak da diyebiliriz. Diğer bütün değerler bu hakikate dayanır. Bunu Şu satırlar veciz bir Şekilde ifade ediyor:

“Evet, Müslüman olabilmek için, her türlü Şirk ve Şirk Őâibe-sinden uzak durmak gerektiği gibi; samimiyetle kalbini Allah'a bağlama, ibadetlerini Allah'ı görüyor veya O'nun tarafından g-rlyor olma mülâhazasıyla yerine getirmek, içtimaî davranıŐla-rını İslâm'ın öngördüğü ahlâk-ı hasene çerçevesinde ortaya koy-mak da İslâmî ruhun insan hayatına değişik tecelli boyundaki yansımalarından ibarettir.”⁴

Müslümanın en büyük hedefi duyup doyduğu bu inancını başkalarına duyurmak, tattığı bu güzellikleri başkalarına da ulaŐ-tırmaktır. İslâm'ın müslümandan istediği hususlar, onun temel değerleridir. Bunları da *iman*, *islam* ve *ihsan* baŐlıkları altında toplayabiliriz. İman, inanılması gereken inanç esaslarıdır. Yani Al-lah'a, meleklerle, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe ve ka-dere inanmaktır. *İslam*; Şehadet kelimesini (Şehadet ederim ki, Al-lah'tan başka ilah yoktur, Hz. Muhammed de O'nun kulu ve peygamberidir) söylemek, namaz kılmak, oruç tutmak, zekat vermek ve hacca gitmektir. *İhsan* ise bütün bunları yaparken Allah'ın gözetiminde yapıyor gibi başka hiçbir düŐünceyi karıŐtırmadan, ihlas ve sami-miyetle yapmaktır.

Bu temel esaslar müslümanın hayatını Őekillendirir. Muame-lat dediğimiz evlilik, alış-veriŐler, uluslararası iliŐkiler gibi msl-manın diğer insanlarla olan bütün iliŐkilerini bu temel değerler belirler. Dolayısıyla müslüman, Allah ve Rasulünün hayatın her alanına dair bildirdiği emir ve yasaklarını dikkate alır. Buna göre o, yalan söylemez, aldatmaz, aldanmaz, haram yemez, iki i-

4 M. Fethullah Gülen, Kendi Dünyamıza Doğru, s. 180

mez, zina yapmaz, zina iftirasında bulunmaz, faizli muamelelere iştirak etmez, zulmetmez, haksızlık karşısında (kalb, dil veya el ile) tavrını ortaya koyar, bütün insanlığa faydalı işlerde bulunur, ibadet hayatına dikkat eder, komşu haklarına riayet eder, anne-babasının haklarını gözetir, çocukları sever, büyüklere saygılı davranır, çevresini korur.

Genel hatlarıyla -bir hadiste ifade edildiği gibi- “Gerçek müslüman, başkalarının onun elinden ve dilinden kendilerini güvende hissettikleri insandır.” Müslüman için Kur’ân ve Sünnet’te belirtilen en önemli vasıf onun etrafına güven telkin eden bir insan olmasıdır. Bir başka hadiste bu hususla alakalı Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: “Komşusunun kendisinden korktuğu bir insan gerçek manada bir mümin değildir.”

Hayat Dairelerinde Müslüman

Müslümanın günlük hayatını, en yakın daireden en uzak daireye kadar kendisini ilgilendiren hususlar açısından da ele alabiliriz. Bu daireleri –Bediüzzaman’ın tasnifiyle- kalb ve mide; cese ve hane; mahalle ve şehir; vatan ve memleket; yeryüzü ve bütün insanlık; hayat sahibi varlıklar ve dünya daireleri şeklinde düşünebiliriz.

Buna göre Müslüman yediğine ve içtiğine dikkat eder. Haram şeylerden sakındığı gibi çok fazla da yiyip içmez. Bilir ki, bu onun bütün hayatına menfi tesir eder. Farz olan Ramazan orucuyla senede bir ay oruç tutarak hem iradesini kontrol altına almayı öğrenir hem de nimetlerin kadrini bilir, açların halini anlar. Namazlarını cemaatle kılar. Hayatın içerisinde, bir köşeye çekilmez. İnsanların arasına katılıp onlardan gelebilecek sıkıntılara katlanmayı sevap kabul eder. Kalbini korumak için de

günahlar karşısında kesin tavırlıdır. Harama bakmaz, yalan söylemez. Diline ve ağız arasına mukayyet olur. Dolayısıyla günlük hayatında Müslüman kendiyile barışık, sağlıklı ve huzurlu bir insandır. Ona –insan tabiatına zıt olmayan helal dairedeki sporları yapmak şartıyla- sportif bir insan da denebilir. Etrafını rahatsız edecek bütün kötü alışkanlıklardan uzaktır. Kıyafetine dikkat eder. Temiz giyinir. Erkekler erkeklerin giydiği, kadınlar da kadınların giydiği kıyafetleri tercih eder. Vücut hatlarını belli etmeyen kıyafetleri giyer. Çalışkandır. Erken kalkar ve sabah namazlarından sonra uyumaz. Gün ortasında bir defa ara uyku uyur. Bütün bunlar diğer daireye de olumlu bir şekilde yansır.

Mümin evinde, başta anne-babası olmak üzere akrabalarına karşı sorumluluklarını yerine getiren saygılı bir insandır. Evli ise baba veya anne olarak evliliğin sorumluluklarının şuurunda, neslin devamına inanır, evliliğin insanın biyolojik ve psikolojik ihtiyaçları açısından fitrî ve sünnet olduğunu kabullenir. Çocuklarına karşı şefkatli ve terbiyeci konumundadır. Müslümanın evi cennet köşelerinden bir köşe gibidir. Eşler birbirlerinin yardımcı ve cennete giden yolda yolculuğu kolaylaştıran birer yol arkadaşlarıdır. Boşanmak meşru olmakla birlikte seilmeyen bir iştir. Dolayısıyla evlenmeden önce hissilikten öte mantıki esaslarla kurulan yuva, çok ciddi bir sebep olmaksızın sona erdirilmez. Hayat paylaşılr.

Müslüman için komşuluk çok önemlidir. Komşu mutlaka ziyaret edilmeli ve ihtiyaçları varsa ona yardımcı olunmalıdır. Komşuya rahatsızlık verilmemeli ve onu endişeye sevkedecek tavırlardan uzak durulmalıdır. Müslüman yaşadığı mahallede de sorumlulukları paylaşan bir insandır.

Vatanını sever. Çünkü dinini yaşadığı topraklar onun için önemlidir. Vatanını paylaştığı insanlarla birlikte ve huzur içinde yaşamak ister. Irkçı değildir ancak aynı ırkı paylaştığı insanları sever. Gerçek üstünlük kişilerin Allah yanındaki değerleri ve dindarlıklarıdır. Vatan ve memleketinin meselelerine duyarlıdır. Siyaseti halka hizmet aracı olarak görür. Din ile siyaseti birbirine karıştırmaz. Dini siyasete alet etmez. İslam'ın emirlerinin yüzde doksan beşinden fazlasının ferdin şahsi ve ailevi hayatıyla alakalı olduğunun şuurunda olarak, önceliğini fert ve ailenin mükemmelleşmesine verir. İslam'ı günün şartlarına göre, insanlara en güzel şekilde ulaştırma azmi ve gayreti içinde olur. Cihadı Allah ile kullar arasındaki engelleri kaldırma şeklinde, geniş anlamıyla değerlendirir. Savaşı sevmez, fakat zaruretler onu savaşa iterse savaştan kaçmaz. Devrinin kültürüne vâkıftır ve yaşadığı çağın farkındadır.

Müslüman, bir dünya vatandaşı olarak da sorumluluklarının bilincindedir. Çevrecidir. Cansız maddelerden bitkilere ondan da hayvanlara kadar uzanan varlık ağacının bütün fertlerini kardeşi gibi görür. Kainatın bir denge üzerine kurulduğunu bilir ve bu dengeyi bozmamak için elinden geleni yapar. İsrafa girmez, denizin kenarında bile olsa abdest alırken suyu israf etmez. Hayatın her safhasında -Fâtiha suresinde ifade edildiği gibi- "sırat-ı müstakim"i ister ve arar. O, Kur'ân'da nitelendirildiği gibi ümmet-i vasat = orta yolu tutan bir ümmetin ferdidir. Her türlü aşırılıktan uzaktır.

Yaşadığımız çağda müslümanın dinini nasıl tebliğ etmesi gerektiği hususunda aşağıdaki satırlar bize yol gösterici mahiyettedir:

“Aslında bir Şeye ne Şekilde inanılmıŐsa bütün hareket ve faaliyetler de o inancın ruhuna uygun cereyan eder ve hey'et-i içtimaiye de işte bu tür tavır, davranış ve aktivitelerle Őekillenir. Bu itibarla da, sağlam iman eden ve imanını sâlih amellerle tabiatının bir derinliği haline getiren her m'min, hakikat aŐıđı, hakperest, âdil, dürüst, emin, güzel ahlâk rneği, ilim ve marifet yolcusu, dinin câzibe-i kudsiyesine sımsıkı bağlı ve milletlerarası muvazenede hâkim bir unsur olma tutkusuyla oturup kalkar/oturup kalkmalıdır ve bu mefkreyi gerçekteŐirmeden de bir an geri durmamalıdır.

İnancı iz'an mertebesinde ve tam, ameli bütünüyle hak ölçülerine bağlı, kalbi her zaman Rabbiyle münasebet içinde ve O'nunla olan irtibatı da davranıŐlarına akseden bir m'min, asla Őuna-buna takılmaz ve katiyen başkalarının uydusu olmaz. Her zaman merkezi tutan bir milletin onurlu bir ferdi olma Őuuruyla oturup kalkar ve her hareketiyle farklılığını ortaya koymaya çalışır. O, Allah'tan ötürü herkese ve her Şeye karşı derin bir sayđı duyar; insan olma mazhariyetiyle telif edilemeyecek her türlü basitlikten sakınır; dini, inancı, düşüncesi ve davranışları itibarıyla başkalarına nispeten hep bir fâikiyet, üstünlük sergiler; bütün bunları yaparken de katiyen üstünlük psikolojisine de girmez; kendi anlayış ve hayat felsefesini zorla başkalarına kabul ettirmeyi düŐünmez. İnanđıđı sistemin hiçbir zaman ikraha yol vermediği mülâhazasıyla herkesi kendi konumunda kabul eder ve Őunu-bunu kendi kabullerine zorlama yerine mesleğinin muhabbetiyle yaşar; düşünce ve inançları adına arızasız bir temsil sergiler; insanlar arasında imrenilen bir insan olmaya fevkalâde dikkat eder; böyle davranırken de kimseden beğeni dilenme peşinde olmaz; yaptığı/yapacağı her Şeyi Hak rızası yolunda bulunmanın gereği bilir: Söz, tavır ve davranışlarında sadece Hakk'ın hoş-

nutluğunu düşünür; gösterişi ve âlâyişi kalbi öldüren birer virüs gibi görür ve bütün samimiyetiyle tutunur Hakk'a, sonra da yürür yoluna..."⁵

Netice olarak, Kur'ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde inananların vasıflarına baktığımızda, genel olarak şunları görürüz:

Mümin, Allah'a çok iyi inanmıştır, o kadar ki, yaptığı ibadetleriyle gözünün önünde bir cennetin inşa edildiğini görüyor gibidir. Gayba (görmediği ama inanmakla mükellef olduğu Allah'ın varlığı, birliği, melekler, cennet-cehennem vb gibi inanç esaslarına) imanı tamdır. Aczinin, fakrının ve kulluğunun şuurundadır. İbadetlerini coşkuyla yapar, "Ah keşke daha çok namaz kılsam, ah keşke nisa-ba ulaşan malım olsa da zekat versem!" sözleri, gerçek müminin arzularıdır. O tam bir mütevazı kuldur. Sabır ve şükür; hayatın gülen-güldüren ve ağlatan yüzü karşısında müminin iki tavrının adıdır. İffetine düşkündür. Tam bir saygı âbidesidir. Geçimlidir, herkes onunla beraber olmayı başkalarına tercih eder. Etrafına hep faydalıdır. Tam bir muhasebe ve murakabe insanıdır. Kendisinin savcısı, başkalarının ise avukatıdır. Yüzünde Allah'ı hatırlatacak bir mehabet, oturup yanına dinlediğinizde de sizi irşat edecek kadar ilmî ve hâlî bir derinliği vardır. Az yer, az içer, az uyur ve Allah'ın kâinattaki icraatları karşısında hep hayret ufkundadır. Bütün insanlar kendilerini onun karşısında güvende hissederler. Muameleleri, şeytanın fesat karıştırmalarına karşı kapalı olacak şekilde sağlam, aldanmayacak kadar da müsamahalıdır. Belki aldanır ama asla aldatmaz. Diğergamdır, müslüman kardeşlerinin derdine ve sevincine ortaktır. Tevbe en büyük şiarıdır. Dua ise keşfettiği en büyük silahı. Şeytanını yorar, nefsin istekleri karşısında hep cimridir. İşlediği günah

5 M. Fethullah Gülen, Kendi Dünyamıza Doğru, s. 184-186.

onu iki büklüm eder. Akıllıdır, aklını hep kullanır ve devamlı te-
fekkr eder. KonuŐtuđu dili iyi kullanır; ağzı bozuk, lanet oku-
yan bir insan değildir. Fırtına önündeki ekin gibidir, bela ve
musibetler karşısında sabreder, fırtına dinince tekrar ayağa kal-
kar. Himmeti yüksektir. Bir delikten iki kere sokulmaz. Denge
insanıdır. Estetik sahibidir. Emniyetin temsilcisidir. Her Şeye
katlanır. Mesuliyet insanıdır. İzzetlidir. Kafir sıfatlarına yenil-
mez. Kafir sultasına girmez. Münafık sıfatlarından uzak durur.
Ne zulmeder ne zulme uğrar. İyi Şeylere karşı fevkalâde arzu-
ludur. Din ve dine ait Şeylere karşı iŐtiyaktıdır, dinin hayata ha-
yat olması en büyük hayalidir. Her türlü nankörlüğe, ahlaksız-
lığa karşı nefret duyar. Kendini gaflete salmaz, çevresinde -
yzaltmıŐ meleğin olduğunu bilir. Başkalarının ayıplarını örter,
kusurları görmezden gelir, msamahalıdır. Kendi kusurlarının
ise takipsidir. Bütün işleri hayırlıdır. Allah'ın, sanatkr kulunu
sevdiğini bilir. Bütün davranışları hayır yrngelidir. Susması
tefekkür, konuşması hikmettir. Tavırları peygambernedir. B-
tn varlığa karşı Őefkatlidir. Müminlere tevazu kanatlarını indirir,
küfrünü izhar edenlere de izzetini gösterir. Mevlasının Allah
olduğunu bilir ve müminlerin tam inandıklarında üstün oldu-
đunun da Şuurundadır. İlahi ahlakla ahlaklanmak en büyük he-
defidir. Hasılı, o bir "müspet hareket" insanıdır. Allah bizi de
onlardan eylesin!

Evet, "Bir insan, hayatını İslâm Dini'ne göre yaşadığı sürece,
hem bu dünyanın meşru bütün nimetlerinden istifade eder, hem
de ötede tasavvurları aşkın sevap ve mkfatlara nailiyetiyle be-
raber, günü gelince, mutlaka Cenab-ı Hakk'ın ekstra teveccühle-
rine mazhar olacağı mülâhazasıyla ömrünü hep Cennet'e gt-
ren koridorlarda yürüme neŐvesi içinde geçirir. Hele bir de ha-

yatını, sürekli Hak rızasına bağlı yaşayabiliyorsa -ki diyânette esas olan da budur- böyle birinin, meleklerle atbaşı olduğunu söylemek mübalâğa olmasa gerek.”⁶

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Efendimiz’in “Kim bu ayete göre hareket ederse imanını kemale erdirmiş olur” buyrukları İslam’ın başlıca inanç, ibadet ve ahlak esaslarını bünyesinde toplayan Bakara sûresinin 177. ayetiyle giriş yazısını bitirelim:

“İyilik (ve hayır), yüzlerinizi doğruya ya da batıya doğru çevirme niz değildir. Asıl iyilik; Allah’a, âhret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman eden, sevdiği malını Allah’ı hoşnut etmek için yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalan gariple-re, isteyenlere ve boyunduruk altında bulunup hürriyetine kavuşmak isteyen köle ve esirlere veren, namazı hakkıyla ifa edip zekatı veren, sözleştiği zaman sözlerinde duran, hele hele sıkıntı ve hastalık hallerinde, savaşın şiddetleri esnasında sabreden kimselerin davranışlarıdır. İşte onlardır imanlarında samimi olanlar ve işte onlardır Allah’ı sayıp günahlardan korunan takvalılar.”

---

6 M. Fethullah Gülen, Kendi Dünyamıza Doğru, s. 183.

BİRİNCİ BÖLÜM
PEYGAMBERİMİZİN
DİLİNDEN MÜMİNLERİN
ÖZELLİKLERİ

MÜMİN MADDİ VE MANEVİ OLARAK GÜÇLÜDÜR

“Kuvvetli (beden sıhhatine sahip olan bir mümin), Allah yanında zayıf müminden daha hayırlı ve sevimlidir. Ama her birinde hayır vardır. Sana fayda veren şeye çaba göster, Allah’tan yardım dile ve âciz olma! Başına bir şey gelirse ‘şöyle yapsam şöyle olurdu’ deme! Ancak, ‘bu, Allah’ın kaderi, O ne dilerse yapar’ de! Çünkü keşke kelimesi şeytanın işini kolaylaştırır.”⁷

Hadis-i şerifte kuvvetli olmaktan kastedilen, hem vücut bakımından güçlü kuvvetli olmaktır, hem de her türlü zorluğu, savaş gibi metanet ve cesaret gerektiren zorlukları aşacak iman kuvvetine sahip olmaktır.

“Allah indinde sevimli olmak isteyenler, kalb sıhhatiyle beraber beden sıhhatine, cisim sıhhatiyle beraber ruh sıhhatine de sahip olmalıdırlar. Görülüyor ki Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem):

7 Müslim, Kader, 34; İbn Mâce, Mukaddime, 10.

“Zayıflayacaksınız, perhize girecek, bedenî güç ve kuvvetinizi kıracaksınız ki Allah indinde makbul olasınız” demiyor. Belki ruhbanlığa, keşişliğe ve papazlığa karşı realiteyi, fitrî ve tabîî olmayı öne çıkarıyor ve meselelere, tabiatı içinde bir mecra araştırıyor ve bizi o istikamete kanalize ediyor.”⁸

Kuvvetli olmaya teşvik ve kuvvetli olanları da hayra yönlendirmekle beraber, zayıf olanları da dışlamadan, ‘her birinde hayır vardır’ denilerek zayıfların da hayırlı olduğu/olabileceği, hayırlar yapabilecekleri bu hadiste ne güzel ifade ediliyor!

Mümin, kendi inanç dünyasının süzgecinden geçirdikten sonra “fayda”lı olacak hedefler seçer kendisine ve bu faydalı şeyler için var gücüyle çaba sarf eder. Yılmadan azimle gayret eder. Bu yolda en büyük yardımcısı Allah’tır ve O’na dua dua yalvarır, O’ndan ister isteyeceklerini. Ve asla unutmaz ki, “Allah, mümin kulunu ancak ummadığı yerden rızıklandırır.”⁹ Yeter ki kul, takvaya sarılsın, ve “Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona sıkıntıdan çıkış kapıları açar.”¹⁰ ayetine inansın.

Gücü yettiği hususlarda acizlik göstermesin. Muvaffakiyet yolunda önüne bir engel çıkarsa ve istedikleri olmazsa, yıkılmışlık psikolojisine kapılmadan “şöyle yapsaydım şöyle olurdu” gibi kendini ve etrafındakileri kınamasın, “takdir-i ilahi” desin, tekrar denesin, olmuyorsa başka kapıları zorlasın ama katiyen hem kendini hem etrafındakileri suçlamasın. “Keşke, keşke” sözleri şeytanın eline, kendisine saldırması için verilen birer kozdur adeta. Şeytan bu “keşke”lerle, insanın içine kolayca girip onun

8 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/388.

9 Ali el-Muttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/144, 167.

10 Talâk, 65/2.

boşluklarından istifade etmekte ve adeta onu avucunun içine alıp bir suçluluk psikolojisine çekmektedir. İşte bu noktada kader inancının inananlar için ne kadar önemli olduğunu görürüz. Aynı zamanda kadere iman, kitlelerin ruh sağlığını koruyan ve ülkelerin zor durumlarında imdadına yetişen psikolojik bir tedavidir. Netice-i kelam, mümin geçmiş olaylara kader açısından, geleceğe ise iradesi açısından bakar.

MÜMİN MÜMİNİN AYNASIDIR

“Mümin, müminin aynasıdır. Mümin, müminin kardeşidir, malını o yokken korur ve gelecek kötülöklere karşı etrafını çevirir.”¹¹

Başka bir hadiste de: “Mümin müminin aynasıdır. Onun üzerinde bir şey gördüğünde onu alır, atar.”¹² buyrulur.

Müminin, mümin kardeşinin aynası olması ne demektir? Nasıl ki ayna, kendisini göremez, insan da kendisini göremeyebilir; fakat aynaya bakan insan aynada yani bir başka nesnede kendini görmek suretiyle hatalarını da görür. Aynen bu misalde olduğu gibi hatalarımızı görmenin önemli yollarından biri, mümin kardeşlerimize bakmaktır.

Hadis aynı zamanda bize ferdin toplum içinde çiçek açtığını, ferdî kabiliyetlerinin inkişaf ettiğini göstermesi açısından da

11 Tirmizî, Birr, 18; Ebû Dâvud, Edep, 49.

12 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 6/352.

önemlidir. Ferd, kendini toplumdan tecrid ederse -tabiatı itibarıyla medenî, sosyal bir varlık olduğundan- hem tabiatına ters bir yola girmiş, hem de kabiliyetlerini inkişaf ettirme yolunu kendine kapamış olacaktır. Müminler genel manada iyi olduklarından onların birbirlerine bakmaları sâlih/doğurgan bir daire meydana getirecektir.

Allah'ın, bir insana en büyük lütfu, ona kendi ayıplarını göstermesidir. Basîret sahibi gerçek müminler, kendi kusurlarını, gösterdikleri kulluk performansının bir neticesi olarak ve Allah'ın lütfu sayesinde görebilir ve kendilerini düzeltebilirler.

Gazali, İhyau Ulumi'd-din isimli meşhur eserinde, bir insanın kendi kusurlarını dört yolla görebileceğini söyler:

- 1) Kalbin kusurlarını bilen, insanı bozulmaya götüren hallere vâkıf bir kâmil mürşide gitmek suretiyle;
- 2) Sâdık, mütedeyyin ve basîret sahibi bir mümin kardeş bulup onunla, birbirlerini kontrol edeceklerine dair sözleşmekle;
- 3) Düşmanlarına bakıp onların dilinden kendi aleyhindeki konuşmalardan öğrenerek;
- 4) Mümin, müminin aynasıdır. Dolayısıyla kendi gibi diğer müminlere bakıp onların hata ve kusurlarından hareketle benzer hataların kendisinde de olabileceğini düşünerek kendi kusurlarını görebilir.

Hz. İsa'ya, seni kim terbiye etti, diye sormuşlar. O da: Ben, cahillerin cehaletini kötü bulduğum için ondan uzaklaştım, diye cevap vermiş.¹³

---

13 Gazali, İhyau Ulûmi'd-Din, 3/146-148.

“Müminin mümin kardeşiyle olan durumu, birbirini yıkayıp temizleyen iki el gibidir.”¹⁴ hadisi de kardeşlerin durumunu çok güzel misallendirir. Ellerimizi yıkarken, iki el artık zihnimizden silinmiş tek el haline gelmiştir. İnananlar da birbirlerinde fani olacak şekilde bir kardeşlikle birbirlerine bakmalılar ki birbirlerini günahlardan arındırsınlar.

“Mümin müminin kardeşidir. O yokken ona ait korunması gereken şeyleri korur, başkalarının tarlasına verebileceği zararlara da engel olur.”¹⁵

Hadiste ifade edildiği üzere kardeşlik hukukunun bir gereği de kardeşine ait olan malları korumaktır.

---

14 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/155.

15 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/152.

TEMİZ KALBLİDİR

“Mümin, saftır (temiz kalbli), kerimdir. Fâcîr ise hilekârdır, leîm (alçak)dir.”¹⁶

"Mümin, aldansa da aldatmayı asla düşünmeyen ve şartlar ne olursa olsun her zaman kendi karakterini sergileyen bir asil; fâcîr ise, türlü türlü ayak oyunlarına teşebbüs etmekten hiçbir zaman sıkılmayan seviyesiz bir zelildir."

Hadis-i şerif'te "Mümin, saftır." buyrulurken, bu ifâde, Türkçemizdeki aptal, ahmak manasında anlaşılmalıdır. Temiz kalbli, hiç kimse hakkında gıll ü gışı olmayan, söylenen söze ilk anda inanan ve herkes hakkında hüsn-ü zan besleyen manasında anlamak daha doğrudur. Hadiste "mümin saftır" demekle "mümin böyle olmalıdır" denilmek isteniyor. Böyle olmayı mümin kendine hedef seçmelidir. Gerçek mümin, kamil mümin aynı zamanda kerimdir. "Kerim" de güzel ahlak sahibi, şerefli, değerli cömert insan demektir.

¹⁶ Tirmizî, Birr, 41; Ebû Dâvud, Edeb, 6.

“Fâcir”, kâfir veya günahkâr mümin manasına kullanılan bir kelimedir. Kelâm alimleri fâcirin imanı olup olmadığını tartışmışlardır. Belki imanı var ama ameli yok veya günahları imanını alıp götürmüş, küfür vadilerinde sersem sersem dolaşan insan demektir fâcir. Kur’ân’da fâcir sıfatı, günah işlemenin son noktasında bulunan kâfir insan için kullanılmaktadır. İşte aldatma, yalan, sözde durmama ve kötü ahlak adına muamele hayatımızda karşılaştığımız bütün yanlışlıkları irtikap edebilecek bir alçaklık bunların vasfıdır. Yani ruhları bunlara açıktır.

“Mümin saftır, kerimdir.” buyrulması, ona verilen bir hedefdir aynı zamanda. Fâcirin ise tabiatının gereğidir leîm/alçak olması. Evet, fâcirler, fık u fücûrlarıyla, ahlaksızlıklarıyla her türlü günahı işlemeleriyle tabiatlarının gereğini yerine getirirler. Gerçek mümin de mütevazi, temiz kalbli ve cömert oluşuyla kendi karakterini sergiler/sergilemeli.

Bu konuyu destekleyen başka hadisler de vardır: “Mümin o kadar yumuşak, zorluk çıkarmayan bir insandır ki, sen onu bu yumuşaklığından dolayı neredeyse safdil sanırsın.”¹⁷ Mümin akıllıdır ama akıllılık taslamaz veya akıllı görünmez. Evet mümin, mütevazi bir insandır.

Bu konuda başka bir hadis:

“Müminler, hoşgörülü, teenni sahibi ve mülayim insanlardır. Tıpkı bağlandığında duran, taşın üstüne bile olsa ıh-dırıldığında hemen ıhveren ehil deve gibidirler.”¹⁸

(Bu tür hadisler hep yanlış anlaşılma ile karşı karşıyadır. Yaşadığımız toplum, bizzim algı dünyamıza da yansır ve naslara bakarken toplumun ve hadiselerin üstüne çıkarak bakamayabiliriz. Oysa ki öyle olmamalı; evrensel bir hitap, evrensel boyutlarıyla bütün halinde kavranmalı ve sonra kendi toplumumuza indirilmelidir.)

17 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/143.

18 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/143.

Hadislerden anladığımızı göre, çizilen mümin tipi, mülayim, hoşgörölü, herkesin içinin hemen ısınıverdiği, hemen aldatılıvereceğini zannettiren ama asla aldanmayan bir istikamet insanıdır.

Allah Rasulü, başka bir hadislerinde müminle fâcirin halini ne güzel tasvir eder:

“Müminin hali, dış görünüşü ile harab bir evi andırır. İçine girdiğinde hayretler içinde kalırsın. Fâcirin durumu ise dışı çok süslü yüksek kabirlere benzer. Onu görenlerin gözünü doldurur ama içi pis kokularla doludur.”¹⁹

---

19 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 5/656.

AKILLIDIR

“Mümin, bir (yılanın) deliğinden iki defa sokulmaz.”²⁰

Bu durum hem dünya meselelerinde hem de ahiretimizle alakalı meselelerde geçerlidir. Mümin bir günah işlediğinde kendisini adeta bir yılan tarafından sokulmuş gibi hissedip, manevi dünyasında aldığı bu yarayı hiç unutmamalı ve aklını kullanıp bir daha da aynı hataya düşmemelidir. Kötü bir arkadaşına gittiğinde onu kötü yerlere götüreceği belli ise; yanlış yerlere gittiğinde kayıp gitmeler söz konusuysa artık buralara gitmek hiç de akıllıca bir hareket değildir. Görüldüğü gibi mesele tamamen aklî bir meseledir. İnsan da az çok kendini bilir ve bilmelidir de. Aklını kullanarak daha önce girdiği günahlara tekrar girmemelidir.

Yukarıdaki hadiste ifade edildiği üzere gerçek mümin, saf (temiz kalbli) ve iyi niyetli, hüsn-ü zan sahibi bir insandır. Ancak bu, onun aptal olduğunu, aldatılmaya açık bir tip olduğunu değil, temiz kalbliliğini gösterir. İşte bu saf mümin, aynı zamanda akıllı-

20 Buharî, Edeb, 83; Müslim, Zühd, 63; Ebû Dâvud, Edeb, 34.

dır, işlerini sağlama alır. Bütün münasebetlerinde imanının verdiği enginliği, müsamahayı, hoşgörüyü, kolaylığı insanlara gösterir ama aldanmaz ve asla aldatmaz.

İnananların belki sosyal hayatında en çok aldandıkları noktalardan biri ticari muamelelerdir. Belki inananlar olarak bizler, imanın ve iman kardeşliğinin gereği birbirimizi deliler gibi sevmeliyiz ama ticari münasebetlerimizde birer yabancı gibi bütün işlerimizi sağlama almalı, şeytanın fitlemelerine bütün kapıları kapayacak tarzda hareket etmeliyiz.

İnanan insan, aklını kullanan insandır. Akıl, dinin çok önemli bir rüknünü oluşturur. Dinin bütün isteklerinin muhatabı, ancak ve ancak akıllı insanlardır. Aklı olmayanın dini de yoktur. Asgarî akıl bizi ibadetlere mükellef yaparken bunun bir adım ilerisindeki (IQ'su yüksek) akıl da nasları doğru anlamamızı ve Kur'ân ve Sünnet'in gerçek ve tam muhatabları olmamızı sağlar/sağlamalıdır. Bu ise Kur'ân ve Sünnet'teki evrenselliği kavrayıp, o evrensellik içinden kendi devrini görebilme aklını bize bahşeder. İşte gerçek mümin, bu evrensel akılla, kendi zamanının akıllı mümini olur ve yaptığı işler de akıllıca olur. Eğer müslüman olarak yanlışlıkla yaptığı bir hata kendisine ve başkalarına zarar veriyorsa artık aynı hatayı bir daha işlemez. Müslüman, aklın insan için bir imtihan unsuru olduğunu da aklından hiç çıkarmamalıdır.

Söz konusu hadisin doğru anlaşılmasının müslümanın hayatındaki önemini şu iktibas ne güzel ifade ediyor:

“Gelecekte kendi kültürüne uyanmış, kendi dünyasını yine kendi dünyasında arayan aydınlık ruhlar, ışık ordusu, bu hadis üzerinde tekrar tekrar durup düşünmeli ve bütün iç ve dış siyasetlerini, bu hadisten alınacak dersler üzerine oturtmalıdır; o zaman, muvaffakiyete götüren önemli bir yolu

bulmuş sayılırlar. Yoksa siyasi platformdaki aldanma ve aldatmalar, hiçbir zaman eksik olmaz ve insanımız hep aldatılmış ve aldanmış olur.”²¹

İlk devir hadis alimlerinden Hattâbî, hadisin ihbar sığasında olsa da emir ifade ettiğini, dolayısıyla Peygamberimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem), gerek dünya gerek din işlerinde müslümanın uyanık, titiz ve kararlı olmasını, gafleti bırakıp fitnatla hareket ederek peş peşe aldanmaya meydan vermemesini emrettiğini söyler.²² Yani hadiste “sokulmaz” buyurulmakla, müminler “sokulmasınlar, dikkat etsinler” kastedilmektedir.

Evet mümin, fitnat, feraset, sezgi, duyuş ve kavrayışıyla farklılığını göstermelidir. Zaten bu anlama şekli “mümin, böyledir, şöyledir” diye gelen bütün hadisler için de geçerli olan bir anlama şeklidir. “Mümin böyledir, şöyledir” derken Allah Rasulü, bize olmamız ve yakalamamız gereken bir hedefi göstermektedir aynı zamanda... İncitmeden, emir cümlelerinin soğukluğunu hissettirmeden, büyük bir edeple yapılmaktadır bu.

Akıllı olmak ne demektir? Gerçek akıllılar kimlerdir? Gerçek akıllılık nedir? Akıllıca olan iş hangisidir? soruları burada zihnimize gelebilir. Evet herhalde burada aklın bir vasıta olduğunu söylemeliyiz. Akıl, mükellef olmaya esas teşkil eden, o olmadığı zaman müslümanlığın da olmadığı önemli bir vasıta. Herkese akıl vermiştir Allah (celle celalühü). Kimine az, kimine çok. Azlığı ve çokluğu kullanana göre ya avantaj ya da dezavantaj olabilecek aklımız bizim için ayrı bir imtihandır. Aklına tapan, cerbezeye kendi gibi başkalarını da kandıran veya aklın kıtlığıyla en basit çıkarımları bile yapamayan insanlar, uçlarda gezen insanlardır.

21 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/277.

22 İbrahim Canan, Hadis Ansiklopedisi, 16/274-275.

Bunun sırat-ı müstakimi ise hikmettir. Evet, mümin, iki defa kandırılmayacak kadar veya aklını işletip hatayı ancak bir defa kabul edecek kadar basiretli bir kafaya sahip olmak zorundadır.

Allah Rasulü'nün, konuyla alakalı başka hadisleri de vardır:

“Mümin, akıllı, zeki, dikkatli ve uyanık, gerçek karşısında haktan ayrılmayan, hakta sâbit-kadem, acele etmeyen, ilim sahibi ve (günahlardan kaçındığı gibi şüpheli diye bazı helal şeylerden bile kaçınan) vera' sahibi bir insandır. Münafık ise, insanları arkadan çekiştiren, küçük düşüren, kaş göz hareketleri yaparak insanlarla eğlenen, zalim, geceleyin odun toplayan insanın nereden alıp nereye koyduğunu bilemediği gibi ne apaçık haramı ne de şüpheli şeyleri yapmaktan çekinmeyen insandır.”²³

“Gerçek mümin varlığa, yaratılışına esas teşkil eden nur ile bakar.”²⁴

“Müminin ferasetinden sakının, o baktığı zaman Allah'ın nuruyla bakar”²⁵

Son hadisler de müminin, aklın bir üst buudu olan feraset sahibi olduğunu, daha doğrusu olması gerektiğini bizlere bildiriyor.

---

23 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/62.

24 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/165.

25 Tirmizî, Tefsiru sûre (15) 6.

SEMPATİKTİR, GEÇİMLİDİR

“Mümin, herkesi sever ve sevilir, herkesle anlaşır ve kendisi de başkaları tarafından sevilir ve anlaşılır. Böyle olmayan müminde hayır yoktur. İnsanların en hayırlısı, insanlara en çok faydası olanıdır.”²⁶

Aynı manada, “Mümin gibi ülfet edilen, hemen ısınılıverilen bir başka hayırlı şey bilmiyorum.”²⁷ hadisi de vardır.

Hadiste müminin vasfını anlatan anahtar kelime “ülfet”tir. Ülfet ise, alışmak, cana yakın olmak, sevmek, dostluk ve arkadaşlık gibi manalara gelir. Bunun gerçekleştirilmesinin biraz da insan tabiatına ve mizacına bağlı olduğu akla gelebilir. Çünkü herkes, başkalarıyla hemen kaynaşamayabilir ama burada müminler olarak bizlere bir hedef çiziliyor ve gerçek müminin, herkesle anlaşması, herkesi sevmesi ve kendisini de başkalarına sevdirmeye gayreti içinde olması gerektiğine dikkat çekiliyor. Demek

26 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/400; 5/335.

27 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/146

ki bu durum bizim iradelerimize bırakılmış. Zaten İbn Hal-
dun'un da dediği gibi "İnsan, mizacının ve tabiatının çocuğu de-
ğil, alışkanlıklarının ve itiyatlarının çocuğudur." Öyleyse mümin-
ler, istedikleri takdirde kendi iradelerine bırakılan bu meseleyi -
biraz zorlayarak da olsa- çözebilirler.

Evet, gerçek mümin, yılanlarla, kobralarla bile arkadaşlık ku-
rabilecek kadar sevgi ve hoşgörü insanı olmalıdır. Zaten, Allah
(celle celaluhu), Hz. Musa'ya, Firavun'a giderken -ki Firavun, ken-
disinin tanrı olduğunu söyleyen ve gözünü kırpmadan pek çok
cana kıyabilen bir kobra değil miydi?- Firavun'a "kavl-i leyyin"le
yani yumuşak söz, yumuşak tavır ve yumuşak üslupla hareket et-
mesini söylemiyor mu?

Gerçek mümin, itici, anlaşmaya kapalı, aksi ve soğuk bir
tip olamaz. İslam böyle bir tipi ideal mümin olarak kabul et-
miyor. Böyle birinin imanı vardır ancak imanın tezahürleri on-
da yoktur. Efendimiz'in hayatına baktığımızda, hayatı boyunca
herkese müsamaha ile yaklaştığını ve her kesimden insanla
çok rahat diyaloga geçtiğini görürüz. Siyer kitapları bunların
yüzlerce misalleriyle doludur. Devletler planında Medine Söz-
leşmesi, toplumlar planında Necran'lı Hıristiyanlara Mescidini
açması, ferd planında bir köleye arkadan gelip gözlerini kapa-
tıp onunla latifeleşmesi, bir çocuk olan Enes'le şakalaşması
beşerî münasebetlerindeki sıcaklığına örnek olarak, deryadan
birer katre olarak hatırlanabilir.

Hadisin sonunda geçen, "insanların en hayırlısı insanlara en
çok faydalı olandır" cümlesi ise, İslam'ın evrenselliğini hem de
bütün insanlara bir rahmet olduğunu çok açık bir biçimde göste-
rir. İnsan, Allah'ın en şerefli varlığı, ona hizmet de elbette alkışlan-
ması gereken bir durumdur. Hadiste insanların önüne böylesine

güzel bir hedefin konması, herkesi hayra kilitleyecek ve hayrın, iyinin, güzelin salih/doğurgan bir daire oluşturmaya sebep olacaktır. Mesela bir insan, mizacı ve tabiatı itibariyle seilmeyebilir ama insanlara faydalı olarak başkalarının sevgisini kazanabilir.

Konuyla alakalı önümüze yakalamamız gereken hedefleri içeren başka hadisler de vardır:

“Muhakkak mümin, yoldan insanlara eziyet veren bir şeyi kaldırmasında, birine yol tarifinde, birisine bilmediği bir kelimeyi (veya tarifi) açıklamasında, birine yolculukta (aziğindeki) sütünü vermesinde hep sevap kazanır. Hatta o kadar ki elbisesinde kurumuş bir lekeyi silip eliyle kazımaya varıncaya kadar sevap vardır.”²⁸

“Mümin serâpâ (baştan sona) menfaattir. Her yönüyle insana fayda getirir. Birlikte yürürsen sana yararlı olur. Onunla bir meseleni istişare etsen sana faydalı fikirler verir. Onunla ortaklık kursan (iyi bir ortak olur) faydalanırsın. Hasılı onun her işi faydadır.”²⁹

“Mümin, koku satan kimse gibidir, yanında oturduğunda güzel kokusundan istifade edersen, beraber yürüsen yine istifade edersin...”³⁰

“Mümin, hurma ağacı gibidir, ondan aldığın her şey sana fayda verir.”³¹

---

28 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/157.

29 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/143.

30 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/147.

31 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/147.

“Müminin hali arıya benzer. Arı yediği zaman tayyibini (çiçeğin özünü) yer. Bıraktığı (dışkı) da tayyib (temiz bal)dır. Çürük bir dala bile konsa onu kırmaz, ona zarar vermez. Müminin hali altın parçasına da benzer. Az nefhedip, üfleyip (tuf tuf edip) ovaladın mı hemen parlar. Tartıldığında ise bu onun gramajından bir şey eksiltmez.”³²

---

32 Mûnâvî, Feyzu'l-Kadîr, 5/655-656.

GÜNAHLARA KARŞI TAVIRLIDIR

“Şüphesiz ki Allah kıskanır. Mümin de kıskanır. Allah’ın kıskanması, haram kıldığı şeyi kulunun işlemesinden dolayıdır.”³³

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), pek çok defa Allah’ın ve müminin kıskandığını ifade buyurmuşlardır.³⁴

Gayret, özellikle namusa halel verecek bir günahın işlenmesinden dolayı kıskanmak manasınadır. Biz, birilerini kıskanır ve onu koruma altına alırız. Aynı sıfat Allah (celle celalühü) için kullanıldığında ise daha dikkatli olmamız ve doğru anlamamız gerekmektedir. Allah, -bizim eksikliklerimizden olan- anladığımız manadaki kıskançlıktan münezzeh ve müberradır. Bize bakan yönüyle –bazen- kıskançlık bizim için bir eksiklik olur ancak Allah’a bakan yönüyle o, Allah’ın kullarına merhametini ve onların mutluluğunu istemesini ifade eder.

33 Buharî, Nikah, 107; Müslim, Tevbe, 36.

34 Buharî, Nikah, 107; Müslim, Tevbe, 35, 37, 38; Tirmizî, Radâ, 14; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/520, 536, 539.

Allah'ın kıskançlığı, haramların, günahların işlenmesinden dolayı, rahmeti gazabını geçtiğinden mümin kulunu kıskanıp, onu sakınması, onun günahlara girmesine razı olmaması manasındadır. Allah, kulunun günah işlemesine razı değildir. Müminin de günahlara karşı bir tavrının olması gerekir. O, günahlar karşısında irkilir. Sonra da giderebiliyorsa eliyle, yoksa diliyle, o da mümkün değilse kalben rahatsızlığını ortaya koyarak günahlara karşı tavrını belirler. Ve bilir ki, Rabbi, kulunun günahlara girip manen düşmesine razı değildir. Çünkü Allah, kulunun iyiliğini ister, kötülüğünü değil. Mümin bilir ki, her günah içinden küfre giden bir yol vardır. Günah onun sonsuz mutluluğunun önünde en büyük engeldir.

Allah'ın koyduğu haramlar bizim için birer sınırdır ve bu sınırları Allah bizim için koymuştur. Sınırların çiğnenmesine Allah razı değildir. Bize önceden söylenen bu sınırları aştığımız zaman, Allah'ın gazabını kendimize davet etmiş oluruz. O yüzden devamlı canlılığımızı korumalı, sınırlara (haramlara) yaklaşmamalı ve sırat-ı müstakimden ayrılmamalıyız. Bunu elde etmenin yolu da ribat, yani cemaatten ayrılmamadır.

HER HALİ HAYIRDIR

“Müminin her hali hayırdır. Gözünün önünde bir nefis ölür gider de o yine Allah’a (celle celalühü) hamdeder.”³⁵

Bir gün Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem)’e ölmek üzere olan bir kız torunu getirilir. Rasulullah onu alıp bağrına basar. Sonra ellerini üzerine koyar. Rasulullah’ın gözünün önünde çocuk vefat eder. Bunun üzerine Ümmü Eymen kendini tutamayıp ağlayınca Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona “Niye ağlıyorsun?” derler. O da, “Benim ağlamam ne ola ki Allah’ın Rasulü ağlıyor.” deyince Peygamberimiz, “Ben ağlıyor değilim, bu göz yaşları rahmetin, şefkatin bir tezahürüdür” buyurdular ve ardından yukarıdaki hadis mübarek dudaklarından döküldü:

“Müminin her hali hayırdır. Gözünün önünde bir nefis ölür gider de o yine Allah’a (celle celalühü) hamdeder.”

İman, müminin imdadına hayatın her karesinde yetişir. Dünya ve hadiseler her gün ayrı bir tecelli ile bize bazen mütebessim

35 Nesai, Cenâiz, 13; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/297.

bazen de sert esen rüzgarlar gibidirler. Bazen belalar (imtahanlar) sağanak sağanak iner üstümüze, bazen de rahmet esintileri hissedilir bolluk, bereket ve huzur şeklinde. İşte mümini diğer insanlardan ayıran fark, hayatın her karesinde onun imdadına yetişen ve hadiseleri doğru yorumlamasını sağlayan bir imana sahip olmasıdır.

Allah Rasulü ki, hassaslardan hassas ve seçme bir insan; namaz kılarken, bir çocuk ağlaması duyunca, annesinin çocuğu için duyduğu endişeden iki büklüm olup, gözümün nuru dediği namazını geçiştiriverecek kadar şefkat ve merhamet insanı. İşte bu insanın gözünün önünde bir yavrucuk vefat ediyor. Düşünün bir kere bu kadar merhametli, hassas bir insanın bundan etkilenmesini! Bu bizim tasavvurlarımızı aşar. Tam bu noktada Allah'a hamdedebilme, şükrü gerektiren bir nimettir. Allah Rasulü de bu hadise karşısında hemen şükrediyorlar ve evlat sevgisinde ifrat yaşayanlara bir ders mahiyetinde, yukarıdaki mübarek sözlerini söylüyorlar.

Evet, günümüzde, pek çok insan evladıyla imtihana çekiliyor. Oysaki evlat, Allah'ın bir vergisi ve salih biri olarak yetiştirmemiz için bize verilmiş bir emanettir. Vefatında da Allah'a dönüp, "alan da Sensin veren de Sen" diyebilecek şekilde kendimizi hazırlamak, ölmeden evvel, nefislerimizdeki isyan nüvesini öldürmek ve her zaman Allah'a teşekkür hisleriyle dopdolu hamdedebilmek, mümin olmanın gereğidir.

Çocuk sevgisinde dengeli olmayı Allah Rasulü'nden öğreniyoruz. Hz. Enes, Rasulullah (aleyhissalatu vesselam)'ı ailesine karşı insanların en şefkatlisi olarak tavsif eder ve der ki:

Ailesine karşı Hz. Peygamber (aleyhissalâtü vesselam)'dan daha şefkatli hiç kimseyi görmedim. Oğlu İbrahim'in Medine'nin bir kenarında oturan süt annesi vardı. Süt annenin kocası bir demirci idi. Beraberinde biz de olduğumuz halde Hz. Peygamber (aleyhissalatü vesselam) oraya (çocuğu sık sık görmeye) giderdi. Varınca demircinin izhîrle dumanlandırılmış evine girer, çocuğu kucaklar öper, koklar, bir müddet sonra dönerdi.

Efendimiz'in torunlarını öptüğüne, onlarla oynadığına dair pek çok rivayet vardır. Ancak biz şimdi Efendimiz'in bu husustaki dengesini göstermek açısından başka bir hadisini nakletmek istiyoruz: Havle binti Hakîm (radiyallahu anhâ) anlatıyor: Bir gün Rasulullah (aleyhissalatü vesselam) kızı Fatıma (radiyallahu anhâ)'nın iki oğlundan birini kucaklamış olduğu halde evden çıktı ve şöyle diyordu:

“Siz var ya, sizin yüzünüzden (ebeveyniniz) cimriliğe, korkaklığa ve cehalete düşüyorlar. Ve siz Allah'ın reyhanından-sınız.”³⁶

Allah Rasulü çocukları sevip öpmesine ve onlara şefkatle yaklaşılmasını söylemesine rağmen onların birer imtihan olduğunu bu hadiste ne güzel ifade ediyorlar! Evet, bu hadise göre anneler çocukları yüzünden:

1) Onların geleceklerini düşünüyoruz diye cimrileşebilir, vermeleri gereken zekat, sadaka gibi hayırlardan uzaklaşabilirler;

2) Çocuklarına o kadar bağlanabilirler ki bundan dolayı cihadta çıkmaktan, uzak memleketlere Allah'ı anlatmaya gitmekten uzak durabilirler;

36 Tirmizî, Birr, 11; İbn Mâce, Edeb, 3.

3) Çocukları onları o kadar meşgul eder ki, bundan dolayı kendilerini yetiştirip devrin Müslümanlardan istediği ilmi seviyeyi yakalayamazlar.

Her şeyde istikameti yakalamak; işte gerçek Müslümanlık... Her gün namazlarımızda bunu kırk defa Allah bize istetmiyor mu? "İhdirassıratamüstakim – Allah'ım bizi doğru yola, Sana doğru varan yola ilet." (Fâtiha, 1/6)

AZ YER AZ İÇER

“Mümin, bir mideye yer, kafir ise yedi mideye yer.”³⁷

Bu konuda: “Mümin, bir mideye içer, kafir ise yedi mideye içer”³⁸ şeklinde farklı bir rivayet de vardır.

Müminin, Allah ve insan anlayışı, onun bütün hayatını değiştirir. Onun idealleri, hedefleri vardır. Kâinatın yaratıcısı, insanı, bir imtihan yeri olan bu dünyaya göndermiş ve buradaki yolculuğu bitince onu ahiret denen yere, yani asıl evine çağıracaktır. Dolayısıyla mümin, önceliklerini iyi tespit etmelidir. Bu çerçeveden baktığımızda, gerçek mümin, midesinin altında ezilip kalan bir insan değildir, diyebiliriz. Hadiste geçen “yedi mide” tabiri, çokluktan kinayedir.

Kafir, nefsinin istek ve arzularına tapar adeta. Çünkü onlarla sarhoş olmakta ve bir lahza da olsa gayesizliğin, yok olmanın sıkıntılarını böylece unutmaktadır. Mümin ise hedefi belli ve ide-

37 Buharî, Et’ime, 12; Müslim, Eşribe, 186; Muvatta, Sıfatü’n-Nebi, 10; Tirmizî, Et’ime, 20.

38 Tirmizî, Et’ime, 20

alleri olan insandır. Yemek ise, hedefine giderken ona yardımcı olacak bir vesiledir sadece. Vesileye vesileliği kadar değer verir ve yoluna devam eder. Fazla yemenin zemmedildiği/yerildiği pek çok hadis vardır. “İnsanoğlunun doldurduğu en şerli kabin mide olduğunu”³⁹ buyurur Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başka hadislerinde. Aynı zamanda midelerine hakim olanlar dillerine ve bellerine daha rahat hakim olurlar. Verimli ve sağlıklı bir hayat yaşar, zamanı çok iyi değerlendirirler.

“Bazıları, az yemenin cesede zarar verdiğinden bahsederler. Ancak İslam’da insanın ruhi yönünün inkişafına giden yollar açık olduğu gibi bedenini de veli yapmanın yolları açıktır. Nasıl ki Miraç hadisesinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bedeniyle yüce alemleri gezdi ve Allah’a mülaki oldu aynen öyle de geride kalan müminlere de ruhları gibi bedenlerini de bir nevi velayete çıkarmaları imkanı verilmiştir.”⁴⁰ Bu da ancak az yemekle mümkündür. Vücudun temel ihtiyacını ve insanı ayağa kaldıracak kadarını almak zaten farzdır. Ama mideyi tıka basa doldurmak da haramdır.

İbn Büceyr (radiyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) çok acıkmış, (yiyecek bir şey bulamadığından) bir taş alıp karnına koymuş, sonra şöyle buyurmuştu:

-“Dikkat ediniz! Nice nefisler vardır ki dünyada yiyip nimetler içinde yüzerlerken kıyamet günü aç ve çıplak kalacaklar! İyi dinleyiniz! Nefislerine iyilik yapan pek çokları, gerçekte nefislerine ihanet etmektedirler. Kulak veriniz! Öz canlarını hakir gören birçokları da aslında kendilerine iyilik yapmaktadırlar.”⁴¹

39 Tirmizi, Zühd, 47; İbn Mâce, Et’ime, 50.

40 M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla-4, s.29.

41 et-Terğib, 3/422.

Hz. Âiŕe'nin (radıyallahu anhâ) toklukla alâkalı sözleri ŕöyledir:

"Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in vefatından sonra, bu ümmet arasında görölen ilk belâ tokluktur. Müslümanların karınları doyp bedenleri semizleşince gönülleri zayıflayıp ŕehvetleri azgınladı."

SORUMLULUĞUNUN ŞUURUNDADIR

“Her biriniz râî (çoban) ve hepiniz elinizin altındakinden sorumlusunuz: Devlet reisi bir râî ve elinin altındakilerden sorumludur. Her fert, ehl ü iyâlinin râîsidir ve raiyetinden mesuldür. Kadın, beyinin hânesinin râîsi ve gözetiminde olan şeylerden sorumludur. Hizmetçi, efendisinin malının râîsi ve elinin altındakilerden mesuldür. Her birerliniz râî ve her birerliniz raiyetinden sorumludur.”⁴²

Müminin mesuliyet insanı olduğunu çok veciz bir biçimde ifade eden bu hadisin şerhini, Sonsuz Nur’dan aynen iktibas ediyoruz:

“Râî, herhangi bir şeyi görüp-gözeten, koruyup-kollayan manasına gelir. Çobana "râî" denmesi de, kendine emânet edilen hayvanları en emin, en müsait yerlerde otlatması, onları kurda-kuşa kaptırmaması herhangi bir şeye maruz kaldıklarında onlarla içten alâkadâr olması, bu kudsî vazifeyi îfa ederken de fitrî saf-

42 Buharî, Cuma, 11.

vetiyle, her zaman hasis ihtiraslardan uzak kalabilmesi ve sürüsüne karşı duyduğu derin şefkat, beslediği engin merhamet hissiyle, onların elemeleriyle müteellim, lezzetleriyle de mütelezziz olması gibi önemli hususlardan ötürüdür.

Ve işte bir manâda devlet reisi ile teb'a arasında da böyle bir münâsebet söz konusudur. Devlet reisi ve derecesine göre değişik dâirelerdeki onun temsilcileri, ellerinin altındakilerini görüp gözetmek, onların elem ve lezzetlerini paylaşmak, onlara mutlu gelecekler hazırlamak ve onların sıkıntılarını göğüslemekle sorumludurlar.

Hâne reisi ile aile fertleri arasında da aynı münasebet bahis mevzûdudur. Hâne reisi nafaka, elbise ve onları uygun bir yerde iskân etme gibi hususlarda birinci derecede sorumlu olduğu gibi ta'lim, terbiye, hüsn-ü muâşeret, dünya ve ukba saadetini temin gibi meselelerde de sorumludur.

Aynı durum, kadının kocasıyla olan münâsebetlerinde de geçerlidir; kadın evinin işlerini tedvirde, kocasının malını, ırz ve nâmusunu muhâfazada, sürüsünden mesul bir çoban gibi sorumludur.

Hizmetkârın, efendisinin malını, mülkünü; evlâdın, babanın servet, şeref ve haysiyetini koruyup kollamadaki durumları, hep bu "râî" ve "raiyye" mülâhazasıyla alâkalıdır. Denilebilir ki, din nazarında râî ve mer'î olmadık hiçbir mükellef yoktur. Bir yönüyle herkes tıpkı bir çoban, diğer yönüyle de güdülen raiyye mesâbesindedir. Hatta bir râî için güdülecek herhangi bir raiyye olmasa bile o yine sorumludur. Evet, herkes kendi nefsinin, aklını ve bütün duygularını, bütün uzuvlarını birer emanet gibi koruyup kollama mecburiyetindedir.

İslâm, bildiğimiz bütün sistemler ve dinler içinde, devlet reisinden, evlerimizde çalışan hizmetçilere kadar, hem de, henüz demokrasi rüyalarının görülmediği bir dönemde, herkesin so-

rumluluğunu en ince teferruatına kadar belirleyip ilân eden biricik hayat nizamıdır ve bu mevzûda ona rakip bir başka sistem göstermek de mümkün değildir.

Allah Resûlü (s.a.s.) “devlet reisi mesuldür” der, onun sorumluluğunu, sorumluluk sınırlarını, vazife ve mükellefiyetlerini bir bir sıralar; kadın ve erkeğin mesuliyetlerini hatırlatır ve ayrı ayrı sahalarda, her ikisine de belli sorumluluklar yükler; babanın evlâda, evlâdın babaya karşı mesuliyetlerinden söz eder ve her iki tarafın da hak ve mükellefiyetlerine dikkat çeker; hatta, bu mevzûda, dünyadaki gelişmeler nazar-ı itibara alınacak olursa, çok erken sayılabilecek bir dönemde, hizmetçi ve işçilerin hak ve mesuliyetlerinden bahisler açarak, beşer tarihindeki içtimâî çalkantılardan çok önce sosyal bir probleme çözüm teklif eder.

İşte size, devlet reisi ve teb'anın karşılıklı haklarından -ki, çoğu Ahkâm-ı Sultaniyelerde beyan edilmiştir- evlâd ve ana-baba haklarına, ondan karı-koca ve işçi-işveren haklarına kadar, fıkıh kitaplarında, ahlâk ve terbiye risalelerinde, içtimâiyat ve hukuk eserlerinde; oldukça hacimli birer yer işgal eden onca meselenin üç-beş kelime ile peygamberâne bir ifadesi daha..!”⁴³

Konuyla ilgili şu tarihi vak'a ne ibret vericidir!

Ebû Osman en-Nehdî anlatıyor: "Ömer (radıyallahu anh) Benî Esed kabilesinden bir adamı bir işe memûr etmişti. Adam memûriyetini belirten belgeyi almak üzere Hz. Ömer'in huzuruna çıktı. O sırada çocuklarından biri Ömer'in yanına geldi.

Ömer çocuğunu öptü. O zât:

43 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/286-287.

Ey Mü'minlerin Emîri! Sen bunu öpüyor musun? Vallahi ömrümde çocuk öpmedim, dedi. Hz. Ömer:

- Öyleyse vallahi senin halka karşı da merhametin azdır, tâyin emrimizi geri ver. Bundan böyle benim memurum olamazsın, dedi. Adam da tâyin emrini îade etti."⁴⁴

Aynı hâdise ile ilgili olarak Muhammed b. Sellâm'ın rivâyetinde farklı şu ifadelere rastlıyoruz: ". Hz. Ömer o adama:

-Senin kalbinden merhamet çekilmişse benim günahım ne? Allah ancak merhametli kullarına rahmet eder. Sen çocuğuna şefkat göstermiyorsun, halka nasıl merhamet edeceksin? dedi ve onu işinden azletti.

---

44 Beyhaki, Şuabu'l-Îmân 9/41.

KARDEŞLERİNE DÜŞKÜNDÜR

“Mümin, kardeşine düşkündür.”⁴⁵

Cafer b. Ebî Tâlib, Mûte savaşında şehid olunca Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) üzöldüler, belki gözyaşı döktüler ama amcasının oğlunun şehit oluşunu sabırla karşıladılar ve dudaklarından yukarıdaki sözü döküldü.⁴⁶

Peygamberimiz haddizatında herkese düşkün, herkesin derdiyle dertlenen müstesna bir insandı. Cafer b. Ebî Tâlib’in şehit olduğu haberi gelince de herhalde üzüntülerini gören sahâbeye üzüntüsünün sebebini açıklarken aynı zamanda ideal müminde olması gereken bir duyarlılığı etrafındakilere, dolayısıyla da biz ümmetine işaret buyuruyorlardı.

---

45 İbn Hamza, Esbâbu Vurûdî'l-Hadis, 3/252.

46 İbn Hamza, Esbâbu Vurûdî'l-Hadis, 3/252.

Burada Efendimiz'e uymada ve O'na arkadaşlık yapmada, bu güzide sahâbi topluluğunun birbirine olan düşkünlüğünü de hatırlamalıyız. İslam, yeryüzünde sahâbe topluluğuyla, İslami hakikatleri yaşamının en iyi örneğini görmüştür. Onları sahâbe yapan dinamikler aslında kendilerine verilen isimden de belliydi. Birbiriyle ülfet edip dost olan, arkadaşlığı en iyi şekilde gösteren, serkeşliği bırakıp itaatın sihirli gücüne inanan bu insanlar, birbirlerine çok düşkün insanlardı. Ve bir tarih yazdılar. İnsanlık tarihinde birbirlerini bu kadar seven ve bu sevgileri destanlaşan başka bir topluluk yoktur. Ölürken bile içeceği bir yudum suyu diğer arkadaşına uzatacak, dini için hicret eden muhacir kardeşine bütün varlığının yarısını verebilecek kadar birbirine düşkün bu insanların kahramanlıkları ciltlere sığmayacak kadar çoktur. El-İstiab'lar, Üsdü'l-Ğâbe'ler, El-İsâbe'ler, Hayatu's-Sahabe'ler ve Sonsuz Nur'lar hep bu destanı anlatırlar bize.

Kardeşliğe vurgu yapan pek çok hadis vardır. Burada bir kaçını zikrederim:

“Müslüman müslümanın kardeşidir; bir müslüman diğer bir müslümanla karşılaştığı zaman kardeşinin verdiği selama aynı kelimelerle veya daha güzel bir şekilde karşılık verir, nasihat istediğinde ona nasihat eder, düşmanlarına karşı yardım istediğinde ona yardım eder, doğru yolun tarifini isterse ona kolaylık gösterir ve tarif eder, düşmanlarına karşı güç (maddi destek) borç istese ödünç

verir, ancak bu istediği müslümanın aleyhine olacaksa ödünç vermez, (müslüman müslüman kardeşine ödünç verme hususunda o kadar hâşişkârdır ki hatta) kardeşi ondan Cennet'ini ödünç istese onu bile verir.⁴⁷⁴⁸

---

47 Mümin, ödünç vermede cennetini bile mevzu edebilecek kadar fedakâr bir insandır: "Olgun insan ve gerçek dost, Cehennemden çıkışta ve Cennete girişte bile 'Buyurun' demesini bilendir." (M. Fethullah Gülen, Ölçü veya Yoldaki Işıklar, s. 121.)

48 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/151-152.

HAYATIN İÇİNDEDİR

“İnsanların içine karışıp onların eziyetlerine katlanan mümin, insanların içine karışmayıp, (birlikte yaşamının getirdiği) eziyetlerine katlanmayan insandan daha hayırlıdır.”⁴⁹

Bu hadis öncelikle müslümanın medenî ve sosyal olduğunu öne çıkarıyor, diyebiliriz. Buna göre Müslüman, hayatın içindedir. Bir köşeye çekilip kendi hayatını yaşayan, başkalarının problemlerini algılamayan, diğer insanların hem dünya hem de ahiret saadetlerini düşünmeyen bir müslümana kamil manada müslüman denemez. Hadis, insanların içine karışıldığında onlardan eziyetin geleceğini peşinen söylüyor. Buna katlanma ise sabır ile olur.

Sabrın en büyüğü, insanlara karşı gösterilen sabır olsa gerek. İnsanlardan gelen eziyetler, farklı farklıdır. İnsan olarak tabiatımızın icabı alışkanlıklarımız, itiyatlarımız olabilir. Her insan ayrı bir fitratta ve yaratılıştan olduğundan mizacımızın uymadığı insanlara

49 İbn Mâce, Fiten, 23; Tirmizî, Kıyâme, 56.

karşı sabretmek bize zor gelebilir. Ama bundan daha zoru, özel manada bize eziyet veren ve bizim karşımıza hep imtihan yağdıran bazı insanlardır. Hasılı, uzak-yakın bütün dairelerde insanlardan bazıları bizim için birer imtihandır. Hassasiyetimize göre eziyetlerin derecesi de değişecektir. Tabii bu arada bizim de başkaları için bir eziyet ve imtihan sebebi olabileceğimiz unutulmamalı.

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir dualarında Allah'tan (celle celalühü) üç istekte bulunuyor. İki isteği kabul ediliyor ama "Ümmetimin arasında ihtilaf u tefrika olmasın Allah'ım!" duası kabul olmuyor. Çünkü ihtilaf u tefrika, bizim iradelerimizle aşılacak bir meseledir. Dolayısıyla imtihanımıza esas teşkil eden iradelerimizi kullanıp insanlarla güzel geçinecek ve aramızdaki problemleri aşmanın yollarını arayacağız, aramakla vazifeliyiz. Nitekim Kur'an da, "Biz bazınızı bazınızla imtihan ettik."⁵⁰ buyuruyor. İnsan olmanın gereği tabiatımıza yerleştirilen akıl, öfke, şehvet gibi kuvveler/mekanizmalar ifrat-tefritlerini yaşayacak ve bu da toplumda gerilimler ve sıkıntılar meydana getirecektir. İstikamet inatla temsilcisi bir topluluk yılmadan, yorulmadan bütün bu eziyetlere katlanacak ki o topluma paratoner olabilsinler. Evet, gerçek mümin, koblalarla bile iyi geçinebilen insandır.

Bu hadisin yanında şu hadisi de zikretmek ve aralarında görülen zahirdeki çelişkiyi açıklamak gerekir:

"Şu zaman yakındır ki, kişinin en hayırlı malı, koyunu olacak ve o, koyunun peşine takılıp dağdaki geçitleri ve yağmur düşen yerleri takip edecek. Böylece dinini fitnelerden kaçırmış olacak."⁵¹

50 Bkz: En'âm, 6/53.

51 Buharî, İman, 12; Bedu'l-halk, 14; Menâkıb, 25; Rikak, 34; Fiten, 14; Muvatta, İsti'zan, 16.

İnsanların arasına karışmayı teşvik eden hadisin genel, inzivayı öngören hadisin ise özel bir şahsa ve zamana yani fitne zamanına has olduğu yorumu hadisler arasındaki çelişkiyi giderir. Bazı tipler vardır ki onların bir köşeye çekilmeleri kendileri açısından daha hayırlıdır. Mekke döneminde Efendimiz'e gelip, Kâbe'de müslüman olduğunu açıktan ilan eden Ebu Zer, fena halde dövülmüştü. Allah Rasulü ona, "sen şimdi köyüne git" buyurmuşlardı. Her devrin kendine göre bir hizmeti vardır. Ancak genel manada Müslümanlar hayatın içindedirler. Hayatı bütünüyle kucaklar ve ona kendi değerlerini vererek zenginleştirirler. Eğer kendilerini toplumdaki tecrit ederlerse elmas kıymetindeki değerlerini o topluma nasıl taşıyabilirler?

Netice itibariyle asıl olan, hayatın içinde, insanlarla beraber, uyumlu, sabırlı ve hep iyiliğin yayılması için aktif olmaktır. Özel durumlarda ve bazı şahıslar için bir köşeye çekilme de ârîzî bir durumdur.

İYİLİK ONU SEVİNDİRİR KÖTÜLÜK ÜZER

“Yaptığı iyilik, kendisini sevindiren, kötülük de kendisini üzen kişi gerçek mümindir.”⁵²

Bu konuda, “İşlediği günahtan dolayı ürperen ve titreyen, yaptığı bir iyilik ve sevaptan dolayı da cennete girme ümidini duyan kimse gerçek mümindir.”⁵³ hadisi de vardır. Yapılan bir iyiliğin, içte bir ferahlık hasıl etmesi, bir rahatlık hissini duyulması, imanın alametlerinden, tezahürlerindedir. Harama bakış, harama dokunuş, harama gidiş de insanın içinde bir burkuntu, bir yüz kızarmasına yol açıyor veya derinlerde bir ah çektiriyor, bir pişmanlığa sebep oluyorsa, bu, o kişide imanın varlığına bir işarettir, Peygamberimiz’in beyanları içinde.

Din, sevap-günah demektir ve haram-helallerden ibarettir bir manada. Müminin işlediği her sevap, gönlüne inşirah verir, yoluna su serper, onu hafifleştirir adeta. İşlediği her günah da zift gi-

52 Tirmizî, Fiten, 7; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/18,26; 3/252,256.

53 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/160-161.

bi çöker içine, ağırlaştırır vücudunu, çeker aşağılara doğru, dünyevileştirir onu. Bunlar ancak yaşanarak anlaşılabilen hâlî meselelerdendir, yoksa ilmî olarak bilinebilecek meselelerden değildir. Ancak bütün bütün de ilme kapalı değildirler.

Allah Rasulü, bir kutsî hadiste (Manası Allah'tan, lafzî ise Peygamberimiz'e ait hadis) "Harama bakış, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim onu Benden korktuğu için terk ederse, o haramı terk etmenin bir karşılığı olarak onu, tadını kalbinde bulacağı bir imana çeviririm."⁵⁴ buyururlar. İnsan, sevap ve günahlar karşısında bu duyguları hissetmesinin derecesine göre, imanının kuvvetini ve zaafını ölçebilir. Eğer bir insan haramlar karşısında ürpermiyorsa, onun imanı kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır artık. İlk peygamberlere atfedilen "Utanmıyorsan dilediğini yap!" sözü de bu meyanda hatırlanabilir.

Bir sahabi, "Ey Allah'ın Rasulü, ben mümin (gerçekten Allah'a inanmış) olduğumu nasıl bilebilirim?" diye sorar. Allah Rasulü (salallahu aleyhi ve sellem) de buyururlar: "Ümmetimden hiçbir kul yoktur ki, bir iyiliğin iyilik olduğunu ve onu yaptığında Allah'ın ona sevap vereceğini bilerek bir iyilik yapsın; bir günahın (kötülüğün) da günah olduğunu bilerek günah işlemesin, (şayet günah işlese) günahları da ancak Allah'ın bağışlayacağını bilerek günahından dolayı Allah'tan bağışlanma dilesin de mümin olmasın, bu mümkün değil. İşte o ancak mümindir."⁵⁵

---

54 Hâkim, Müstedrek, 4/314.

55 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/160.

DÜNYA-AHİRET DENGESİNİ KURMUŞTUR

“Himmeti en büyük insan, hem dünya hem de ahiret işlerine gerekli ihtimamı gösteren mümindir.”⁵⁶

Mümin, denge insanıdır. İfrat ve tefritlerin içinde her gün istikamet avcılığına çıkar o. Zaten Allah (celle celalühü) her gün kulluna kırk defa “Bizi sırat-ı müstakime hidayet eyle Allah’ım”⁵⁷ dedirtmiyor mu? Pek çok ayet ve hadis, mümini ahirete yönlendiriyor, dünyanın bir geçit yeri, bir dinlenmelik durak olduğunu, dünyanın hevesatımıza bakan yönü itibarıyla ona çok önem verilmemesini tavsiye ediyor.

Bunlar bizi dünyadan dışlıyor gibi algılanabilir. Oysa ki başka ayet ve hadisler de insanların içine karışmamızı, tüccarın kazanmasının en helal kazançlardan biri olduğunu, ahiretin dünyadan kazanılacağını söylüyor.

56 İbn Mâce, Ticârât, 2.

57 Fâtiha, 1/6.

Öyleyse gerçek mümin, bu noktada dengeyi yakalayabilen insandır. Buradaki sihirli formül, hem dünya işlerine hem de ahiret işlerine gerekli ihtimamı göstermek olmalıdır. Farklı gibi görülen ayet ve hadislerin arasını, “dünyayı kesben değil, kalben terk etmek” sözünde ifadesini bulan bakış açısıyla telif edebiliriz. Yani dünyada Karun kadar zengin olabiliriz (ki, onun servetinin sadece anahtarlarını kırk deve taşıyordu) ancak onun gibi “bütün bunları ben kendi ilmimle kazandım” deyip servetin fakirler üzerindeki hakkını gasbetmek, zekat ve sadakalardan yüz çevirip malın altında ezilip kalmamak gerekir.

Burada Bediüzzaman Hazretlerinin, dünyanın üç yüzünün olduğu (Allah’ın isimlerine bakan yüzü, ahiretin tarlası olması yönü ve dünyanın kendine yani bizim hevesatımıza bakan yüzü) şeklindeki enfes yaklaşımı hatırlanabilir. Buna göre dünya, Allah’ın isimlerinin aynası olması, bize her an O’nu hatırlatması ve ahiretin tarlası olup ahireti bu dünyada yaptığımız amellerimizle kazanacak olmamız açısından çok önemli bir yerdir. Ancak heveslerimize bakan yönüyle onun altında kalıp ezilmemiz de işte bu dünyanın bizim için tuzak olan yanıdır.

Müslümanlar, İslam’ı bir bütün olarak aldıklarında ve anladıklarında gerçek kulluklarını yapabileceklerdir. İslam, eksik anlaşıldığında, içinde her türlü inhiraf ve hurafe dal budak salabilecek bir hal alır. Aynı zamanda İslam, mükemmel olarak ve bir bütün halinde anlaşıldığında insanlığın hem dünyada hem de ahirette kurtuluşuna bir vesile olacaktır. Mümin, dünyayı kendi düşünce dünyasına göre şekillendiremeyip, hayatın her karesinde, sokağından sinemasına, giydiği kıyafetinden evinin dizaynına kadar her alanda kendi olarak değil de kendine yabancı düşüncelerin ürettiği bir dünyada yaşamaya devam ederse, birkaç zaman sonra kendi özgün düşüncesini de kaybedecektir.

Burada şu ayeti hatırlamadan geçemeyiz:

“Allah’ın sana verdiğiinden (O’nun yolunda harçayarak) ahiret yurdunu iste, ama dünyadan da nasibini unutma...”⁵⁸

“Kur’ân’dan İdrake Yansıyanlar” kitabından bu ayetin tefsirini konumuza ışık tutması açısından aynen iktibas etmek istiyoruz⁵⁹:

Burada “vebtaği” fiili, talepten içeri bir talep manasına gelir ki, Allah’ın insana ihsan ettiği akıl, kalb, his, şuur, idrak, sıhhat, mal-menal, çoluk-çocuk vs. hatta bi’l-kuvve, bi’l-istidat (potansiyel olarak) verdiği şeylerle ahiret yurdunu talepler ötesi bir taleple iste, dile demektir. Ardından “dünyadan da nasibini unutma.” diyerek meseleyi dengelemektedir. Evet yarınlar ve yarınlardan sonrası sürekli takibe alınacak, dünyaya ait şeyler de katiyen unutulmayacaktır. Bunun ötesinde ayete başka bir mana verilecek olursa yani başta işaret ettiğimiz gibi, ayetin sadece bu ikinci kısmını ele alıp, milleti dünya ehli olmaya, dünyayı hayatın yörüngesi ve gayesi haline getirmeye çağrılırsa, çok ciddi bir yanlışın içine düşülmüş olur. Zira böyle bir anlayış ve böyle bir mana; “Allah müminlerden mallarını ve canlarını kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır”⁶⁰ ayeti ile çelişir. Bu defa da Kur’ân birbirine zıt, birbirini nakzeden ayetleri muhtevi bir kitap haline getirilmiş olur.

Ayete bir değişik açıdan şöyle de yaklaşılabilir: Dünyaya, dünyanın kıymeti kadar, ahirete de ahiretin değeri kadar tâlip olun. Bu da bir esas olabilir. Öyleyse Kur’ân bu ayetiyle insanın eline bir ölçü veriyor ve onu bu ölçüyü değerlendirmeye çağırıyor.

58 Kasas, 28/77.

59 M. Fethullah Gülen, Kur’ân’dan İdrake Yansıyanlar, 2/307-313.

60 Tevbe, 9/111.

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadis-i şeriflerinde; “Benim dünya ile ne alakam olabilir ki? Ben dünyada bir yolcu gibiyim ki o, bir ağacın altında muvakkaten gölgelenir, sonra da yürür yoluna gider ve orasını terk eder”⁶¹ buyurur. Dikkat ederseniz burada dünyanın bütün bütün terki söz konusu olmadığı gibi, onu her şey kabul etme de bahismevzuu değildir. Bunu teyiden Nebiler Serveri, bir başka hadiste; “Dünyanın Allah katında, sinek kanadı kadar değeri olsaydı, kafire ondan bir yudum su içirmezdi”⁶² buyurur. Evet, kafir burada hem Allah yok, hem ahiret yok, hem nebi yok diyecek, hem de Allah’ın nimetlerinden tam istifade edecek; bu, Allah’ın adaletine aykırıdır. Ama bu alemin arkasında ebedi bir alem var ve bu alemde onların görecekları cezaya karşılık şimdilik Cenab-ı Hak onların zevklerini acılaştırmamakta ve rahmetinin bir tecelli buuduyla onları da mutlu etmektedir.

Aslında Bediüzzaman Hazretlerinin yaklaşımları içinde “dünyanın binlerce sene mesûdâne hayatı, Cennet hayatının bir saatine mukabil gelmez. Ve cennetin binlerce sene mesûdâne hayatı da Cemalullah’ın bir dakikasına denk olamaz.”⁶³

İşte bizler böyle bir hayata tâlibiz. O halde buna nisbeten dünyanın –kendine bakan yanı itibarıyla– ne değeri olabilir ki, biz de onu ahiretle müvazene etmeye çalışalım. Ortalama altmış yıllık hayat ki, onun da yarısı uykuda geçiyor; evet işte böyle bir hayatın ne değeri, ne kıymeti olabilir ki... Şimdi bu çerçevenin dışına çıkıp dünyaya haddinden fazla değer vermek, “dünyanın değeri şu, ahiretin bu” gibi farklı değerlendirmelere girmek, nasları anlayamayışımızın ifadesi olsa gerek.

61 Tirmizî, Zühd, 44; İbn Mâce, Zühd, 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/201.

62 Tirmizî, Zühd, 13; İbn Mâce, Zühd, 3.

63 Bediüzzaman, Risale-i Nur Külliyyatı, Sözlür, 1/298.

Ayrıca burada Üstad Bediüzzaman'ın, benzeri başka bir yerde görülemeyecek bir tespiti daha var; O, dünyanın üç yüzü bulunduğunu, bunlardan birincisinin esma-i ilâhiye, ikincisinin insanların hevesatlarına, üçüncüsünün de ahiret hayatının kazanılmasına baktığını söylüyor ki, gayet manidardır.

Şimdi esma-i ilahinin bir aynası ve bir mir'ât-ı mücellâsı olması yönüyle bu dünya paha biçilemez bir alemdir ve bu yönüyle biz onu çok severiz hatta ona âşık oluruz. Ahirete mezraa (tarla) olması yönüyle; dünya olmasaydı biz ahirete namzed olamaz, ahirete ehil hale gelemeyiz ve onu kazanamazdık. Bu itibarla da dünya bizim için önemli bir bağ ve bahçedir. Hevesât-ı nefsanîyemize bakan cihetiyle ise bu dünya görüldüğünden de merduddur. Yani insan bu dünyada nefsine hoş gelen şeylere takılıp kalıyor; kalıyor ve ahireti unutuyorsa, elbette dünya işte bu yönüyle mezmumdur.

Üstad'ın dünya hakkında bir başka değerlendirmesi daha var; o diyor ki, bu dünya kalben terkedilmeli, kesben değil. Şimdi meseleye bu açıdan yaklaşacak olursak, bizim bu dünya ile hiçbir kavgamız yoktur ve olamaz da. Evet insan dünyayı bu espri içinde anlayabilirse, tam bir ehl-i dünya gibi çalışıp kazanabilir ve bir Karun gibi zengin olabilir; olabilir zira böyle biri iktiza ettiği an, elinde-avucunda ne varsa, hepsini Rabbisinin rızası istikametinde infak edebilir. Tıpkı Abdurrahman b. Avf gibi ki, o, yediyüz deveyi yükleriyle birlikte infak etmişti; etmişti ve Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) O'na zenginliğinden ötürü hiçbir şey dememiş, ta'n u teşnide bulunmamış. Sadece bu büyük servetin hakkını vermek için O'nu inzar edip uyarmış ve tebşirde bulunup şahlandırmıştı.⁶⁴ Hz. İbrahim de –bir kısım menkıbe kitaplarında anlatıldığına

64 İbn Esir, Üsdü'l-gâbe, 3/276-381.

göre- melekler “Ya Rabbi Sen ona halilim halilim (dostum) diyorsun” şeklinde açıklama isteyip hillet ve dostluğun servetle bağdaşıp bağdaşmayacağını öğrenmek istiyorlar. Allah (celle celaluhu) da “Gidin, O’nu deneyin” buyuruyor; görün O halil mi değil mi? Melekler uzun bir yoldan gelmiş, saç-başı dağınık ve pejmurde kıyafetleriyle bir misafir edasıyla Hz. İbrahim’in yanına gelip, karınlarının aç olduğunu söylüyorlar. O da bir koyun kesip pişiriyor ve misafirlerinin önüne koyuyor. Onlar yemeğe başlarken “Bismillah” yerine, meleklerle has bir zikir sayılan “Sübbûhun kud-dûsün rabbul melaikeki ver ruh” diyorlar. Bu tesbih, vahiy ile müeyyed o saf gönlü öyle bir büyülüyor ki, adeta yalvarırcasına “Koyunlarımın dörtte biri sizin olsun, n’olur bu sözü bir kere daha tekrar ediniz” diyor. Melekler tekrar ediyorlar. Bu sefer Hz. İbrahim “Yarısı sizin olsun n’olur bir daha..” ve derken koyunlarının hepsini veriyor. Demek ki O büyük Nebi -anlatılanlar doğru ise-dünyayı kesben değil kalben terketmiş...

Aslında Nebiler Serveri’nin mutlak manada zenginliği, mal-mülk-menal edinmeyi zemmeden herhangi bir beyanını görmek mümkün değildir. Gerçi bazı istisnalar var ise de, bunlar tamamen şahısların hususi durumlarıyla alakalıdır. Bu arada O’nun kendisinin zengin olmaması sorulacak olursa, Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) fakir bir aileden gelmiştir. Bir yüce davanın temsilcisi olduktan sonra zengin olması, bir yönüyle davaya gölge düşürme ihtimali vardır. Evet “Nereden bu değirmenin suyu” derler ve tabii o güne kadar hüsn-ü zan besleyenlerin hüsn-ü zannı kırılır ve itimadı sarsılır. Onun için Allah Rasulü vazifesi açısından, medar-ı tenkid olmaması düşüncesiyle iradî olarak veya bir cebr-i lütfi olarak şahsen hep fakirliği tercih etmiştir. Allah Rasulüyle başlayıp ulema, evliya ve asfiya ile devam eden O’nun arkasındaki temiz gönüllere de bu gözle bakmak icap eder.

Netice itibarıyla, bir kere daha hatırlatalım ki, dünyayı kesben değil kalben terketmek esastır. Evet dünya bizim kalbimize girmemeli, bizi sarhoş etmemeli, bakışımızı bulandırmamalı ve katiyen bize ahireti unutturmamalı. İşte böyle olunca biz de ona hakim olabiliriz. Aksi halde dünya bize hakim olur ve zannediyorum böyle şuursuzca yaşanan bir hayatta ömrümüzün bütün sâniyeleri beyhude, heba olur gider. Bu noktada imtihanı kazanmak için irademizi besleyecek çok şeyler vardır ve onlar mutlaka bu mevzuda aktif hale getirilmelidir. Mesala marifetullah; iradeyi, imanı takviye eden ve besleyen çok önemli bir faktördür. Bir misalle izah etmek gerekirse; mesela siz, mütrefin (şımarık zenginlerin) hayatı gibi bir hayat yaşamayı arzu ettiniz ve bu hususta çeşitli düzenlemelere başladınız; ardından hayat standardınızı yükseltme çabası içine girdiniz. İşte o anda marifetullah imdada yetişebilir. Burada birinin başından geçen bir hadiseyi nakletmekte yarar var. Kim bilir belki de arzedeceğim şey objektif değildir; ama yine de nakletmek istiyorum: Bir gün bu arkadaşı denize nâzır bir eve götürür ve balkonda otururlar. O anda içine birdenbire böyle güzel yerlerde yaşama arzusu düşer. Arkadaşlarının şehadetiyle hemen oradan kalkar ve bir daha o balkona oturmaz; zira o manzara onun tûl-u emel duygusunu beslemiş ve onda tevehhüm-ü ebediyet düşüncesine yol açmıştır. İşte o anda o, böyle bir isteğe karşı marifetullah ve bir dakika müşahedesine cennetin binlerce sene mesûdâne hayatı, ona mukabil gelmeyen cemalullahı seyir arzusu ile o vartadan kendini kurtarabilmiştir.

Hasılı; “Dünya hayatından nasibini unutma” ayetini başkalarının arzettiği şekliyle anlamak, Kur’ân’ın bütünlüğü içinde bir mütalaa değildir. Bence insan, dünyada kalmaya iştiağ içinde olmalı; uzun ömürlü olmayı istemeli, ama Bediüzzaman gibi do-

lu dolu bir hayat yaşama şart u kaydıyla. Yaşamının gayesi yaşatma olmalı ve Ümmet-i Muhammedi insanî kemâlâta ulaştırma düşüncesine bağlı bulunmalı. Dünya, hak namına ve millet zenginliği adına elde edilmeli, fakat hayat da hep ahiret yörüngeli götürülmeye çalışılmalı, onun böyle bir dünya düşüncesi, onu hep meşru dairedeki kazanç, sonra da mübah zevk ve lezzetlere çekecektir. Zaten hem gayr-i meşru kazanç hem de gayr-i meşru keyf ve lezzet için aynı zamanda bin elem birden yaşanmaktadır.

İnsanlığın İftihar Tablosu'nun bir sözü ile bu konuyu da noktalayalım.

“Herkes kendi nefsinden yine kendisi için bir şeyler ayırsın; dünyasından ahiret için bir şeyler yapsın; ihtiyarlık gelmeden gençliğinden ona bir şeyler ayırsın; ölüm gelmeden hayatını değerlendirsın; nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ölümden sonra hiçbir mazeret kabul edilmediği gibi, dünyadan sonra da cennet ve cehennem dışında bir yurt yoktur.”⁶⁵

---

65 Kurtubî, el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'an, 18/116 .

GÜZEL AHLAK SAHİBİDİR

“Müminlerin iman bakımından en mükemmeleri, ahlakça en güzel olanlarıdır. En hayırlınız da ailesine en çok hayırlı olandır.”⁶⁶

“Sizin en hayırlınız, ahlakça en güzel olanınızdır”⁶⁷

“İnsanlara verilen en hayırlı şey, güzel ahlaktır”⁶⁸ gibi pek çok hadis, iman ile güzel ahlakı, yan yana olması gereken iki hususiyet veya ayrılmaz bir bütün olarak gösterirler.

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir başka hadislerinde şöyle buyurmuşlardır: "Güzel ahlâk sahibi, ahlâkı sayesinde, namaz ve oruç sahibinin derecesine ulaşır."⁶⁹

O'nun söz deryasından konuyla alakalı birkaç hadis daha verelim:

66 Tirmizî, Radâ, 11; Ebû Dâvud, Sünne, 11, 14.

67 Buharî, Edeb, 38,39; Tirmizî, Radâ, 11; İman, 6.

68 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/278.

69 Ebû Dâvud, Edeb, 7.

“Bana en sevgili olanınız, kıyamet günü de bana mevki-ce en yakın bulunacak olanınız, ahlâkça en güzel olanları-nızdır. Bana en menfur olanınız, kıyamet günü de mevki-ce benden en uzak bulunacak olanınız, gevezeler, boşbo-ğazlar ve yüksekte atanlardır.” Cemaatte bulunan bazı-ları: “Ey Allah’ın Rasulü! Yüksekte atanlar kimlerdir?” diye sordular. “Onlar mütekebbir (büyüklük taslayan) kimseler-dir!” cevabını verdi.”⁷⁰

“Kıyâmet günü, müminin mizanında güzel ahlaktan da-ha ağır basan bir şey yoktur. Allah Teâla Hazretleri, çirkin, düşük söz ve davranış sahiplerine buğzeder.”⁷¹

Nevvâs İbni Sem'an (radiyallâhu anh) anlatıyor:

"Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a iyilik (birr) ve günah hakkında sordum. Bana şu cevabı verdi: "İyilik (birr), güzel ahlaktır. Günah da içini rahatsız eden ve başkasının mut-tali olmasından korktuğun şeydir."⁷²

“Müminlerin en faziletlisi, kalbi mahmûm, dili doğru konu-şandır. Sahabe sorar, “Kalbi mahmûm olmak ne demek ey Al-lah’ın Rasulü?” Efendimiz buyururlar:

“Kalbin, günahsız, taşkınlık yapmayan, hiç kimseye hasedi ol-mayan gıll ü gışsız tertemiz ve takvalı oluşudur.”

Sahabe efendilerimiz, peki sonra en faziletli kimler gelir, de-yince, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de,

“Dünyayı unutup Ahireti sevenler.” buyurdular. Peki sonra kimler gelir ey Allah’ın Rasulü? diye sorduklarında ise

70 Tirmizî, Birr, 77.

71 Tirmizî, Birr 62; Ebu Dâvud, Edeb 8.

72 Müslim, Birr 15; Tirmizî, Zühd 52.

“Güzel ahlak üzere olan mümin.” buyurdular.⁷³

Evet, güzel ahlak tek kelimeyle imanın diğer adıdır. Kur’ân-ı Kerim’de ve hadis-i şeriflerde birr, maruf, hayr vb. kavramlarla ifade edilen bütün güzel sıfatların hepsini müminin taşıması beklenir ve bunlar güzel ahlaktır. “Allah’ın ahlakı ile ahlaklanın” hadisine uyararak müslüman fert ahlakını güzelleştirmekle mükelleftir.

Güzel ahlakın asgarisi, insanlara zararsız olmak, kendi şerrinden insanları korumaktır. Bundan sonra kademe kademe toplumda normal insan olmak ve daha ötesinde de insanlara faydalı olmak, derecesine göre devreye girer. İnsanlara faydalı olma kapıları herkese farklı açılır. Önemli olan, yakın daireden yani kendimizden ve ailemizden başlayarak sokağa, oradan işyerine ve oradan da sürpriz olarak Allah’ın önümüze çıkaracağı fırsatlara varıncaya kadar güzel ahlakı temsil etmemizdir. Güzel ahlakın, bir anda kazanılıveren bir şey olmadığını da unutmamak gerek. O, ailede başlayan ve tabiatımızın bir parçası haline gelinceye kadar pek çok aşamadan geçen, yerinde anne-babamızın gözyaşlarında, yerinde bir yaşlı amcanın sıcak tebessümlerinde, yerinde de mahalle imamının şefkatli tavırlarında yakalanır ve terbiyeyle bizde ikinci bir fitrat olur.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hadislerinde, “Ben, güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim.” buyururlar. Efendimiz’in hayatına bir bütün halinde baktığımızda, evinden sokağına ondan savaşlardaki tavrına kadar güzel ahlaktan örülmüş bir dünya görürüz. Efendimiz kadar hayatının en ince ayrıntıları aktarılan ikinci bir insan yoktur tarihte. Bunlara baktığımızda Efendimiz’in hanımını dövdüğüne dair tek bir nakil yoktur. Çocukla-

73 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/157.

rı dövdüğüne dair de bir rivayet yoktur. Nefsi için birine öfkelen-
diğini de okumadık hiç. Aksine kitaplar O'nun, güzel ahlakın bü-
tün çeşitlerini bizzat yaşadığını naklediyor. Efendimiz'de gördü-
ğümüz güzel ahlak örneklerini ancak peygamberliğiyle izah ede-
biliriz. Çocuklarla şakalaşmalarından, yaşlı bir kadının elinden
tutup ev işlerini yaptırmasına hiç itiraz etmemesine, kabalık ya-
parak “adaletli ol” deme cüretini gösterip cübbesini çekiştiren
bedevîye hiç kızmadan ashabına dönüp “ona istediğini verin”
demesine kadar yüzler, binlerle ifade edebileceğimiz güzel ah-
lak örneklerini O'nun mübarek hayatlarında bulabiliriz.

Evet, müslüman kaba olamaz, sıra beklerken insanların önü-
ne geçemez, insanları rahatsız edecek hareketlerden sakınır, ko-
nuştuğu zaman dilini iyi kullandığı gibi üslubunu da ayarlar,
edeb sınırlarını aşmaz. Hasılı o, güzel ahlak içinde mütalaa edi-
len meseleleri, imanının bir gereği gibi görür ve bu hususta Efen-
dimiz'in yolunda, yani “güzel ahlakı tamamlamak üzere gönde-
rilen” Nebi'nin yolunda, yeni yeni güzel ahlak hareketleri, tavır-
ları icad eder, güzel ahlaka yeni derinlikler, incelikler katar.

CÖMERTTİR

“İki haslet vardır ki müminde bir arada bulunmazlar:
Cimrilik ve kötü ahlak.”⁷⁴

Müminin Kur’ân’da ve sünnette anlatılan en önemli vasıflarından biri de onun bir infak (başta zenginlere farz olan zekat ile nafile olarak yaptığı bütün sadakalar) kahramanı olmasıdır.

“Cimri kimse Allah’tan uzak, cennetten uzak ve insanlardan da uzak; cehenneme yakındır. Cömert kimse ise Allah’a yakın, cennete yakın, insanlara yakın ve cehennemden de uzaktır. Cahil cömert, Allah’a cimri âbiddeden (kendini ibadete vermiş insan) daha sevimlidir.”⁷⁵

Allah, insana her şeyi cömertçe vermiştir. İnsan olarak bize, “varlık adına neyimiz varsa çıkarın şöyle ortaya” dense herhalde, “işte şu, benim” deyip ortaya koyabilecek bir şey bulamayız. Belki biraz sahiplenmeye kalkacağımız cüzî irademiz de külli ira-

74 Tirmizî, Birr, 41.

75 Tirmizî, Birr, 40.

de karşısında varlığı yokluğu belirsiz bir emr-i itibari olarak karşımızda duramayıp kaçacaktır. Öyleyse her şeyi veren Allah'ı göremeyip de vermemeyi bir ahlak haline getirip cimrileşmek, her şeyi veren Allah'a karşı yapılmış en büyük saygısızlık değil midir? Verme, bir Allah ahlakıdır. Allah'ın ahlakıyla ahlaklanması gereken bizler de Allah'ın bize verdiklerini cömertçe ve bir vazife aşkıyla vermeli hatta vermeden yaşayamayacağımıza inanacak şekilde vermeliyiz.

Kötü ahlak ise müminde olmaması gereken bir sıfattır. Güzel ahlak, iman ile eşdeğerde kıymetli ve müminin olmazsa olmaz vasfıdır. Hadiste ifade buyurulduğu üzere bu kadar kötü olan bu iki sıfat –cimrilik ve kötü ahlak- bir müminde bulunursa bu durum mümin için çok tehlikelidir. Her biri büyük tahribatlar yapan bu iki virüsü bünyenin taşıması mümkün değildir. Belki biri yaralamasına rağmen yaşatabilir. Oysa ki bir bünye bunların ikisini birden taşıyamaz. Öyleyse mümin kendi haline bakmalı, kendini kontrol etmeli ve bu öldürücü mikroplara karşı kendisini, alacağı nasihatlar, yapacağı dualar ve diğer önlemlerle koruma altına almalıdır. Ta ki, sağ salim sahil-i selamete ulaşabilsin.

Cimrilik, Peygamber Efendimiz'in en nefret ettiği hususlardan biri idi. O, kendisinden bir şey istenildiğinde varsa verir, olmadığı takdirde de daha sonra vermek üzere söz verirdi. Bazen üzerine giydiği tek elbisesini bile isteyen olur, O da hiç çekinmeden hemen verirdi.

Bir gün bir bedevi gelip O'ndan bir şey istemişti, Allah Rasülü ona istediği şeyi vermişti. Adam bir kere daha istemiş, O yine vermişti. Üçüncü isteğinde ise, verecek bir şey olmadığı için Allah Rasülü daha sonra vermek üzere söz vermişti. Yani mal eline geçtiği ilk fırsatta ona verecekti. Bu durum Hz.

Ömer'i fevkalâde üzmüş, Allah Rasulü'nün bu derece rahatsız edilmesinden rahatsız olmuştu. Dizleri üzerine doğruldu ve: "İstediler verdin. Bir daha istediler yine verdin. Bir daha istediler sonra vermek üzere söz verdin. Yani, kendini bu kadar eziyete sokma ya Rasulallah!" dedi.

Ancak bu sözler, Allah Rasulü'nün hiç hoşuna gitmemişti. Kaşlarının hafif çatıldığını gören Abdullah b. Huzâfet'üs-Sehmî ayağa kalkmış "Ver Ey Allah'ın Rasulü, sakın Allah'ın seni fakir bırakacağını ve senden nimetlerini kesivereceğini zannetme!" diyerek tesellide bulunmuştu. İki Cihan Serveri bir müddet sükut buyurdu ve ardından şöyle dedi: "İşte Ben de bununla emrolundum."⁷⁶

---

76 İbn Kesir, el-Bidâye, 6/63.

KARDEŞLERİNİN HAKLARINI GÖZETİR

“Sakın zanna yer vermeyin. Zira zan, sözlerin en yalanıdır. Tecessüs etmeyin, haber koklamayın, rekâbet etmeyin, hasetleşmeyin, birbirinize buğzetmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, ey Allah'ın kulları, Allah'ın emrettiği şekilde kardeş olun. Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona (ihânet etmez), zulmetmez, onu mahrum bırakmaz, onu tahkir etmez. Kişiye şer olarak, müslüman kardeşini tahkir etmesi yeterlidir. Her müslümanın malı, kanı ve ırzı diğer müslümana haramdır. Allah sizin suretlerinize ve kalıplarınıza bakmaz, fakat kalblerinize ve amellerinize bakar. Takva şuradadır -eliyle göğsünü işaret etti- : Sakın ha! Birinin satışı üzerine satış yapmayın. Ey Allah'ın kulları kardeş olun. Bir müslümanın kardeşine üç günden fazla küsmesi helâl olmaz.”⁷⁷

77 Buharî, Nikah 45, Edeb 57, 58, Feraiz 2; Müslim, Birr 28-34; Ebu Dâvud, Edeb 40, 56; Tirmizî, Birr 18.

Müslümanların en büyük imtihanları, birbirleriyle olmuştur. Dışa karşı imtihanlarda müslümanlar -himmetlerini bir noktaya tevcihin verdiği bereket sırrıyla- başarılı olmuşlardır. Oysa içe gelince, şeytanın zehirli oklarını görememişler. Tıpkı, Allah Rasulü bir seferden dönüşünde, “Şimdi küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz.” sözleriyle ifade ettiği gibi. Dışa karşı savaşta imanınız sizi savaşa götürecektir güçte ise siz gücünüzle, imanınızla gayret eder ve toplum psikolojisinin ve şehadet müjdesinin sihirli ikliminde bu zorlu maratona geçiverirsiniz Allah’ın inayetiyle. Oysaki gerçek çatışma içte, nefiste arenalara taş çıkarırcasına yaşanmaktadır.

Nefis, Yusuf suresinde ne güzel anlatılır:

“Nefis, devamlı kötülüğü emretmektedir.”⁷⁸

“Emmâre” kelimesi, mübalağalı ism-i fâil kalıbıdır ve “araliksız, büyük bir istek ve performansla, şartlandırılırcasına, sonuna kadar azimle emreder” demektir. Adeta sürekli dolaşan elektrik akımı gibi. Eğer biz bu akım karşısında, doğru bir şekilde davranmazsak, nefis, boşluklarımız içimize girer. Çünkü nefis, gördüğü her boşluğu değerlendirir. İnsan durduğu anda gerilemeye başlamış demektir. Esasen beş vakit namaz, haftada bir Cuma namazı ve müslümanın yapacağı zikirler de hep nefis karşısında birer doğru akım değil midir?

Hadiste sıra halinde peşi peşine kardeşliğe zarar verebilecek noktalara işaret ediliyor. Hadiste ifade edilenleri sırasıyla ele alalım:

* Büyük kavgaların sebeplerine bakıldığında zan yoluyla ileri sürülen fikirler göze çarpar. Tabii ki bu su-i zandır. Hüsn-ü zan ise her zaman kârlıdır. Doğru çıksa isabet eder. Yanlış çıksa kaybetmemiş, gıybet etmemiş ve önemli bir kavgayı önlemiş olur.

---

78 Yusuf, 12/53.

* İnsanları en çok rahatsız eden bir başka şey de casusluk yapıp diğer insanların özel hallerini araştırmaktır. Oraya buraya kulak kesilip onu bunu dinlemek bir hastalıktır. İnsanlar bu zaafın çekirdeklerini bünyelerinde taşırlar. Oysaki bu, ahlaki olmadığı gibi insanların birbiriyle olan münasebetlerini bozmada da birebirdir. Başkalarını dinleme, bir insan hakkı ihlalidir aynı zamanda. Fert planından devletler planına kadar tecessüs/casusluk yani insanların halini araştırma, çirkin ve zararlı bir illettir. Dünya savaşları yüzünden iyice artan casusluk çalışmaları bugün insanlığın huzurunu tehdit eden en büyük âmillerden biri olmuştur.

* Rekabet, eğer hayırda ve güzelliklerde, yıkmadan yapılan bir yarışma ise bunu Kur'ân teşvik eder.⁷⁹ Ama rekabet, beraberrinde başka gayr-i ahlaki tavırları getiriyorsa bu, rekabet bahanesi altında işlenen başka günahları akla getirir. Nitekim modern toplumlarda da rekabetler kontrolden geçmekte ve bir kurala bağlanmaktadır. Müslüman ise fazladan olarak bu konuda daha ahlaki ve duyarlı olmak durumundadır.

* Hased, mümin kardeşinde olan güzel bir şeyin sadece kendinde olmasını istemektir. Dolayısıyla mümin hased edemez. Hased, insanın iyiliklerini, sevaplarını, ateşin odunu yiyip bitirdiği gibi yiyip bitirir ve onun ruhunu öldürür. Mümin ancak gıpta edebilir. Mümin kardeşinde olan bir güzel hali beğenir, kendinde de olmasını arzu edip o güzel hasletin kardeşinden gitmesini arzu etmezsen ona gıpta etmiş olursun.

* Mümin, mümini sevmek zorundadır. Belki beğenmeyebiliriz, yanlış tavırları olabilir ama mümini sevmek Allah'ın ve Peygamberin emridir. Yanlışlıkları olsa da mümine sırt çeviremeyiz. Ona sahip çıkmak, onu bir şekilde kucaklamak zorundayız.

79 "Hayırlı işlerde yarışınız." (Bakara, 2/148)

* Allah Rasulü, bizlere emrediyor, “Kardeş olun ey Allah’ın kulları!” Evet, bu bir emirdir ve emri veren de sıradan bir insan değil, Allah’ın vazifeli elçisi Efendimiz’dir. Günümüzde, gerek ülkemizdeki müslümanlara gerekse diğer ülke müslümanlarına izafe edilen yanlışlıklar, bizim onlara olan bakışımızı sorgulamaktadır. Yanlışlıklar, hatalar eğer hata ise o hataları onlar mümin diye savunmak herhalde hataya hata eklemek olur. O hatalardan dolayı da mümini inançsız saymak veya imana ve İslam’a zarar verecek sözler söylemek ve İslam aleyhinde çalışanların ortaya çıkardıkları bu tür olumsuzluklara takılıp kalmak da gerçek İslam’ın güzelliklerini görememek, görmede gecikmek ilk elden kayıplarımızdır.

İman, insanlarda anne-baba bir kardeşlikten daha güçlü bir kardeşlik tesis eder. Kardeş, kardeşine bazen güvenemeyebilir. Ama iman kardeşliği, kardeşini kardeşine her yönüyle güvenilir ve dokunulmaz yapar. Sonsuz bir güven tesis eder aralarında. Hucurat sûresinde bu hakikat “Muhakkak müminler kardeşler.”⁸⁰ şeklinde ifade edilir. İncelediğimiz hadiste de gerçek kardeşliğin şartları sıralanıyor:

Kardeş, kardeşine öfkelenmeyecek, sırt çevirmeyecek, ihanet etmeyecek, zulmetmeyecek, onu mahrum bırakmayacak, tahkir etmeyecek, aşağılamayacak, hor görmeyecek. “Bir insana, şer olarak bir müslüman kardeşini tahkir etmesi yeter.”

* Evet, gerçek iman, hayatın sigortasıdır. Gerçek imanla, bütün hayat sahipleri sigortalanmaktadır. Çünkü, müslümanın müslümana, malı, ırzı ve kanı haramdır, koruma altındadır.

“Allah, sizin sûretlerinize, dış görünüşünüze bakmıyor. Allah, kalblerinize ve bir rivayete göre de amellerinize bakıyor.” Kişi,

80 Hucurat, 49/10.

muameleyle belli olur. Öyleyse hakiki iman sahipleri, yukarıda sayılan vasıfları taşıyor ve insanlar da bunları görüyorsa işte gerçek iman budur. Müminler birbirlerini sevmiyorlar, birbirlerini anlamadan aleyhte konuşuyor, hased ediyor, hep birbirlerinin yanlışlıklarını nazara veriyor, su-i zanda bulunuyor, birbirlerini hoşgörmüyorlarsa, yapılan iyilikler şekilde kalıyor; kalbe inmiyorsa, iman kalbde oturaklaşmamış demektir. Dolayısıyla bu durumdakilere Kur’ân’ın ifadeleriyle, “Ey iman edenler! (Bir daha) iman edin Allah ve Rasulü’ne!”⁸¹ ayetinin dediği gibi demek doğru olmaz mı?

Hadisimiz, “Birbirinizin satışı üzere satış yapmayın ve üç günden fazla küs durmayın.” sözleriyle bitiyor.

Yaşadığımız hayatın her kesitinde rehber olabilecek tavsiyelerle dolu bu hadis, müminin dünyadaki yol haritası gibidir adeta. Haritalar, hedefe giden yolda önemli birer vesiledir. Yukarıdaki tavsiyeler de Cennet’i hedefine koymuş mümin için, sağa sola sapmadan istikametli bir hayat için iyi bir yol haritasıdır.

Abdullah b. Ömer naklediyor: Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) minbere çıktı ve yüksek sesle şöyle dedi:

“Ey dilleriyle müslüman olup, iman kalblerine ulaşmayan insanlar! Müslümanlara eziyet etmeyin, onları ayıplamayın, onların gizli hallerini araştırmayın. Zira kim bir kardeşinin avretini (gizlediği şeyi) araştırırsa Allah da onun avretini (gizlediği şeyi) araştırır. Allah da kimin gizliliklerini araştırırsa kişi kendisini nerede gizlerse gizlesin onu açığa çıkarır, rezil eder.”

81 Nisa, 4/136.

Abdullah b. Ömer bir gün Allah'ın evi Kâbe'ye baktı ve ona şöyle seslendi:

"Sen ve senin hürmetin ne yüce, ne azametli! Ama şu da var ki mümin, hürmet bakımından senden daha yüce ve daha azametli!"⁸²

Peygamber Efendimiz'in konuyla alakalı iki hadisiyle bitirelim:

"Müslüman müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu tehlikede yalnız bırakmaz. Kim bir kardeşinin ihtiyacını görürse Allah da onun bir ihtiyacını görür. Kim bir müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, Allah da o sebeble onu kıyamet gününün sıkıntılarında bir sıkıntıdan kurtarır. Kim bir müslümanı (n ayıplarını) örterse, Allah da onu (n ayıplarını) kıyamet günü örter."⁸³

"Kim kardeşinin ırzını mudafaa ederse, kıyamet günü Allah, onun yüzünden ateşi çevirir."⁸⁴

---

82 Tirmizî, Birr, 85.

83 Ebû Dâvud, Edeb, 46; Tirmizî, Hudût, 3; Buharî, Mezâlim, 3; İkraḥ, 7; Müslim, Birr, 58.

84 Tirmizî, Birr, 20.

NEFSİN İSTEKLERİNE BAŞKALDIRIR

“Muhakkak gerçek mümin, şeytan(lar)ını –sizin yolculukta develerinizi yordüğunuz gibi- (nefsin isteklerine başkaldırıp, Allah’ın isteklerini yaparak) yorar.”⁸⁵

Nefs taşıyan her insan, hayatın her karesinde nefsin istekleri ile Allah’ın istekleri karşısında bir tercihle baş başadır. Her insanın önünde, nefsin ilk görünüşte biraz tatlı, süslü püslü, neticede ise acılı ve pişmanlıklar getiren istekleri durmaktadır. İşte gerçek mümin, imanının verdiği basiret, feraset ve izanıyla nefsin ve Rabbin isteklerinin arkasını, neticesini çok rahat gören ve ona göre hareket edebilen insandır.

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem), yukarıdaki hadislerinde, ibadetleri yapmakla ve yapılmaması gerekenleri terk etmekle insanın nefsini yordüğünü güzel bir benzetmeyle, yani yolculuk anında devesini yoran insanın haline benzeterek ne güzel ifade ederler!

---

85 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/380.

Gerçek mümin, rahata tutkun bir insan değildir. O hep hareket halinde, aksiyondan aksiyona koşan, nefsinin rahat bırakmayan, ibadetten ibadete, hizmetten hizmete, hasılı hep hayırlar salih (doğurgan) dairesinde koşan insandır. Kim bilir belki de belli bir mertebeye ulaşan insanlar, nefsin yorgunluk hırıltılarını bile duyuyorlardır.

Şu hadis de aynı manadadır:

“Gerçek mümin, nefsi ondan sıkıntıda (nefsini zorlayan), diğer insanların ise kendisinden rahat ettiği insandır.”⁸⁶

Mümin, kendisine karşı savcı gibi başkalarına karşı ise avukat gibi olmalıdır.

Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) buyururlar ki:

"Allah'ın rızasını kazanma uğrunda nefsinin kızdığını Cenâb-ı Hak gazabından emin kılar."⁸⁷

Nefsin isteklerine karşı koyabilenler birer ruh insanıdır. Bakınız ruh insanı nasıl tasvir ediliyor:

“Ruh insanı; madde ve mânâyı birbiri içinde bütünleştirip bünyesinde barındıran, her zaman kalb ve ruhun derece-i hayatını takip ederek, cehennem yolunun sûrî güzelliklerine takılmayıp, cennet yolunun zorluklarına katlanan ve rabbaniliğini korumaya çalışan bir hakikat eridir. Beden ve ceset insanının, bütün bir hayat boyu, cismanî arzularına takılıp, nefsanî isteklerini yaşamasına mukabil ruh insanı, irfanla derinleşen, imanla yücelme sırrını keşfeden ve ruhanî zevkleriyle cennetleri gönlünde duyan ve yaşayan başyüce bir insandır.”⁸⁸

86 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/151.

87 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 2/162.

88 M. Fethullah Gülen, Prizma-4, s. 277.

SABRETMESİNİ DE ŞÜKRETMESİNİ DE BİLİR

“Müminin işine şaşarım. Gerçekten onun bütün işleri hayırdır. Bu durum, müminden başka hiçbir kimsede yoktur. Kendisine varlık, genişlik isabet ederse şükreder, bu onun için hayır olur. Darlık isabet ederse sabreder, bu da onun için hayır olur.”⁸⁹

Kamil mümin, hayat sahnesinde varlık ve yokluk karşısında nasıl hareket etmelidir? Mümin, zenginleşirse şükredecektir. Şükür, nimeti vereni hatırlayıp o nimet cinsinden şükürü eda etmekle yani zekatı vermek, muhtaçları görüp gözetmek ve insanlara yardımcı olmakla olur. Dara düştüğü zaman da sabredecektir. Muvakkat imtihanın sırrı da sabırdır. İçinde geçen tabirlerden hareketle bu hadisi anlamak daha doğru olacaktır.

---

89 Müslim, Zühd, 64; Dârimî, Rikak, 61.

“Serrâ” isabet ederse şükreder, buyuruluyor. Serrâ kelimesi, sürur veren, insanı sevindiren, rahatlatan her şeyi içine alır. Dolayısıyla, Allah’ın bir lütfu olarak bir an içimizin ferahlamasından, ilim-irfan sahibi oluşumuza, ondan zenginleşmemize, aile sadetimize kadar bizi sevindiren her mesele “serrâ” lafzının içine girmektedir ve bunlar karşısında bunları veren Zat’ı hatırlayıp O’na teşekkür etmemiz de ayrı bir lütuftur.

Şükür, müminin en önemli vasıflarından biridir. Şükür, nimet vereni tanımadır, bir kadirşinaslık, vefakârlıktır. “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a da teşekkür etmez.” En küçük bir iyilik karşısında bile teşekkür etme hissi, iman yolunda önemli bir adımdır.

Hadiste geçen diğer tabir de “darrâ”dır ki, zarar veren demektir. Zarar veren bir şey isabet ettiğinde mümin, sabreder. “Darrâ” kelimesi, insanın eline bir dikenin batmasından, sevdiklerini kaybetmesine ondan da yokluk görüp fakirleşmesine kadar herkesin derecesine göre hissettiği bir zarara kadar çok geniş kapsamlıdır. Kötülük problemi ilk devirlerden beri felsefecileri de çok meşgul etmiş bir konudur. Çözüm sırrı da varlığa nasıl baktığımızda gizlidir. Küfrün, gözünü örttüğü gözle hayata bakan, varlıkta hep ölümler, katliamlar görür. İmanın verdiği emniyet ve basiretle bakan göz ise, varlığın perde önüyle birlikte perde arkasını da görür ve dünyanın bir yenilenme, başkalaşma ve zıtlıklar meydanı olduğunu fark eder. Bu görüşle, kendisine isabet eden bütün musibetler, bütün zararlar, yokluklar onun nazarında arkalarından gelecek mükafatları düşününce küçülür gider. Zorlukları sabırla karşılar ve sarsılmadan kulluk yoluna devam eder.

Efendimiz’in örnek hayatına baktığımızda şükür ve sabırla ör-gülenmiş çok renkli bir hayatla karşılaşırız. Mekke hayatında kavminden çektikleri, en muhtaç olduğu zamanlarda sevgili eşi-

ni ve kendisini himaye eden amcasını kaybetmesi, kavminin O'nu tecrit etmesi ve hicrete zorlaması, mecbur kaldığı savaşlar, kaybettiği evlatları, işkence gören ashabı gibi pek çok hadise karşısında gösterdiği sabır dillere destandır. O bir sabır kahramanıdır. Yine O (sallallahu aleyhi ve sellem) bir şükür kahramanıdır; geçmiş gelecek günahları bağışlandığı halde ayakları şişinceye kadar namaz kılıyor ve bunu soran eşine de "Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı?" buyuruyorlardı.

Evet, mümin, iki kanatlı kuş gibi sabır ve şükürle dünya hadiseleri karşısında dimdik ayaktadır. O bu şekilde nimetler karşısında şevk ve şükürle gerilecek, musibetler karşısında da sabırla yutkunacak ve sarsılmadan, yıkılmadan sahil-i selamete çıkacaktır.

Konuyu bir iktibasla bitirelim:

Müminin her davranışı "hayır" yörüngelidir. O, herhangi bir musibete ma'ruz kalsa sabreder; bu onun için hayır olur. Ve yine o, herhangi bir nimete erse, şükreder; bu da onun için hayır olur. İşte müminin çift can taşıma manâlarından biri herhalde bu olsa gerek. Onda ne dünya sevgisi ne de ahiret endişesi vardır: Cennet sevdasına tutulmadığı gibi, cehennem korkusuyla da kitlenmiş değildir. O bütün yaptıklarına sadece ve sadece tek bir mihrap tanır: Cenâb-ı Hakk'ın rızası. Mümin bu maksada erebilmek için her şeye katlanır. Bir yerde malını vermek gerekiyorsa, o bunu seve seve yapar. Bir yerde canını vermek iktiza ediyorsa tereddüt etmeden can pazarına koşar. Mağlubiyetler onu biler, muvaffakiyetler ise canına can katar. Dehrin hâdiseleri başında değirmen taşı gibi dönse ona tavır değiştirmez. İşte onlardan biri olan Bediüzzaman, şöyle der: "Ben elimde iki can taşıyorum, tek can taşıyanlar karşıma çıkmasın!"⁹⁰

90 M. Fethullah Gülen, Fasıldan Fasıla-2, s. 191-192.

YARATILIŞ MAKSADININ ŞUURUNDADIR

“Mümin, Allah’a bazı meleklerinden daha kerimdir.”⁹¹

Aynı manada bir kutsi hadiste de Cenab-ı Hak:

“Mümin kulum bana bazı meleklerimden daha sevimlidir.”⁹²
buyurur.

Aynı konuyu destekleyen şu hadisleri de aktaralım:

“Gerçek mümin, Allah katında bir kısım meleklerden
daha kıymetlidir.”⁹³

“Gerçek mümin, Allah’a, mukarreb meleklerinden daha
kerimdir.”⁹⁴

Melekler, Allah’ın emrettiği şeyleri yapan, katiyen Allah’a isyan etmeyen, hep ibadetle meşgul, Allah’ın mükerrem kulları-

91 İbn Mâce, Fiten, 7.

92 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/145.

93 Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 1/82.

94 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/164.

dırlar. Kâinattaki muhteşem icraatın bazen hem vesileleri hem de bu icraatın alkışçılarıdır. Onlar, Allah'ın bu muhteşem ve çok güzel kâinat sarayının muhteşemliğini ve güzelliğini tam idrak etmişlik şuuru içinde, O'na yaraşır şekilde kesiksiz kullukla mukabele eden özel varlıklardır. Günah onların semtlerine soku- lamaz. Çünkü istidatları, kabiliyetleri günaha kapalıdır.

İnsan ise irade sahibi bir varlıktır. Onun için, hayırlar yapıp melekleri aşma kapısı açık olduğu aynı anda kötülükler yapıp hayvanlardan bile aşağılara düşme ihtimali de vardır. İşte insanı farklı kılan da bu halidir. Yani iradesini kullanarak Allah'ın icra- atını, kâinattaki güzelliklerini görüp alkışlaması, ibadetle içinde- ki teşekkürünü ilan etmesi istenmektedir ondan. Nefsin ve şey- tanın aldatmacalarından sıyrılıp iradesinin hakkını vererek, bü- tün perdeleri açıp ve aşıp, sebeplerin arkasındaki Müsebbib'i (se- bepleri yaratanı) görmesi, duyması, işte onu, Allah katında "kerim" yapan bir durumdur.

Öyleyse insan, katiyen kendini hakir görmemeli. O, Allah ya- nında, mahiyetinde bulunan istidat ve kabiliyetler sayesinde çok kıymetlidir. Bunu böyle bilip, melekleri bile geride bırakabilecek mahiyetine dönüp, ondan meleknümûn bir hayat çıkartmalıdır. Allah Rasulü de dünyada gösterdiği kulluk performansıya, Mi- raç'da Cebrail'i geride bırakmamış mıydı?

Abdullah b. Ömer bir gün Allah'ın evi Kâbe'ye baktı ve ona şöyle seslendi:

"Sen ve senin hürmetin ne yüce, ne azametli! Ama şu da var ki mümin, hürmet bakımından senden daha yüce ve daha aza- metli!"⁹⁵

---

95 Tirmizî, Birr, 85.

Dolaylı da olsa şu hadis konumuz destekler mahiyettedir:

“Mümin, saçı başı dağınık, toz toprak içinde, iki parça elbisesiyle perişan bir hal arzedebilir belki ama Allah’a güvenerek bir meselede yemin etse Allah onu yemininde yalancı çıkarmaz.”⁹⁶

---

96 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/161.

DİLİNE HAKİMDİR

“Mümin ne ta’n edici, ne lanet edici, ne kaba ve çirkin (fâhiş) sözlü, ne de hayasızdır (beziyy).”⁹⁷

Hadiste geçen ifâdelere göz atalım: Ta’n etmek; ayıplamak, şerefini düşürmek, izzet-i nefsinin kırıcı kusurlarla yaralamak demektir.

Lanet okumak; Allah’ın rahmetinden uzak olsun manasınadır.

Fâhiş söz; kaba, söylenmesi çirkin ve müstehcen söz manalarına gelmektedir.

Beziyy ise, ağzı bozuk hayasız kişiye denir.

Evet, şu kitapçıkla Allah Rasulü’nün hadislerinde gerçek mümini arıyoruz. Bu hadiste de müminin, söz dünyası ele alınıyor. İnsana verilen azaların her birinin kulluğu, sorumluluğu farklıdır. Her birinin hesabı da farklı olacaktır. Kıyamet tasvirlerini veren hadislere baktığımızda, günahlardan dolayı bazı azaları aşırı büyümüş hilkat garibesini insanların resimlerini görürüz. Herkesin

97 Tirmizî, Birr, 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/405,416.

gizlisini dinleme meraklılarının fazla büyümüş kulakları, onu bunu çekiştirenlerin ayağına sarkmış dilleri, harama bakmaktan oyuğuna sığmayıp patlayan gözleri gibi ürküten tasvirler, bu uzuvları yerinde kullanmayanlar için ürkütücü, ibret verici ve caydırıcı bir terhiptir (korku hissimizi harekete geçirerek sakındırma metodu) aynı zamanda.

Dilimizin ve dudığımızın değişik hareketlerinden hasıl olan sözlerimizin kontrolü bizim elimizde. İnanç dünyamızı aydınlatan iman, azalarımıza da indiği zaman gerçek olgunluğuna ulaşır. İnsanın bir başkasına zararı ya el ile olur ya da dil ile. Bu da gösteriyor ki dilimiz, bizim en çok imtihan olduğumuz bir uzvumuz. Efendimiz'in şu hadisleri bunu çok güzel ifade ederler:

“Kim bana, iki çene ve apış arası mevzuunda söz verir kefil olursa, ben de ona cennet için kefil olurum.”⁹⁸ Demek ki bu uzuvlar o kadar önemli.

Hadiste ifade edilen, “ta'n etme, lanet okuma, kaba ve çirkin sözlü olma” imanla yan yana olamayacak hususlardır. Her biri psikolojik bir rahatsızlığı gösteren hazımsızlıklar, hasetlikler ve eğitimsizlikler neticesinde olan bu hal, imanın insanda oturaklaşmadığını gösterir. Evet, bize düşen de ağızımızı düzeltmek, dolaşısıyla tam mütenasip (bütün uzuvları aynı büyüklükte) bir insan olarak ahirete gitmektir.

Selef-i salihin dilin afetini bize anlatmak ve sakındırmak için bakın neler yapmışlar. Ebû Vâil anlatıyor:

"Bir defasında Abdullah b. Mesûd (radiyallahu anh) Safâ tepesine çıktı, eliyle dilini tuttu ve "Hayır söyle, kazanırsın. Kötü lâftan kaçın, pişmanlık duymayasın. Ben Resûlullah'tan duymuş-

98 Buhârî, Rikak, 23.

tum, "Âdem oğlunun hatalarının (günahlarının) çoğu dilinden kaynaklanır." buyurmuştu." dedi."⁹⁹

Saîd el-Cerîrî rivâyet ediyor:

"Adamın biri bana şunları anlatmıştı: Bir defasında İbn Abbâs'ı (radiyallahu anh) gördüm, dilinin ucunu eliyle tutmuş, "Hey! Hayır söyle, kazanırsın. Kötü lâftan kaçın, selâmet bulursun!" diyordu. Birisi sordu: Abbâs oğlu, neden böyle yapıyorsun?

-O da bunun üzerine şöyle dedi: Duyduğuma göre kıyâmet günü kul, en çok diline kin besleyecekmiş, dedi."¹⁰⁰

---

99 Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 10/300.

100 Ebu Nuaym, Hilye, 1/328.

HAYIR İŐİTMEYE DOYMAZ

“Mümin, sonu cennet oluncaya kadar hayır işitmekten asla doymayacaktır.”¹⁰¹

Müminin taşıması gereken bir diğer vasfını bu hadis ne güzel ifade eder! Kâmil mümin, ölüp cennete girinceye kadar hayır işitmekten asla doymayacak, hayatta kaldığı müddetçe son nefesini verinceye kadar hayır işitmekten zevk almaya devam edecek fıtratta bir insandır. Bu güzel hadis, hayra kilitlenmiş, faydalı ve güzel şeylere aç bir insan portresi çiziyor bize.

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem)’in hadisleri de bir ölçüde -Kur’ân’da olduğu gibi- evrenseldir ve kullanılan kelimeler olabildiğince engin ve şümüllü manalar ifade ederler. “Hayır işitmek” ifadesi de çok şümüllü, kapsamı geniş bir ifadedir. “Hayır” kelimesi herhalde lügatlerdeki bütün iyi ve faydalı işleri ifade edebilecek güçte, kapsama alanı çok geniş olan nadir

101 Tirmizî, İlim, 19.

kelimelerdendir. Hayır işitmek deyince, insanın hem dünyasına hem de ahiretine faydalı olabilecek bütün hususları anlamamız mümkündür.

İlme ulaşmanın yolu, ilim aşkı ve merakıdır. İşte Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) de müminde bu vasfın olmasını istemektedir. İmanın bir gereği olarak, araştırma, öğrenme merakının zikredilmesi de manidardır. Burada öğrenmeye teşvik edilmesinin yanında önemli bir diğer husus da hayırlı şeyler yani hem dünyamız hem de ahiretimiz adına faydalı şeyler öğrenmemizin salıklanmasıdır. Yani insanlarda öğrenme aşkı şevki olabilir ama bu, neticesinde insanı kemâlât adına bir yere götürmüyorsa güdük ve sonu kesik olan bir aşk u şevktir.

Hadisimizde, “neticesinde bizi Cennet’e ulaştıran, ucunda Cennet olan bir hayır” tabiriyle de hayır kelimesi biraz daha açıklanmaktadır. Cennet’e götüren, Cennet yolunu kolaylaştıran bütün hayır-hasenat ve ibadetlerin anlatıldığı sohbetleri dinleme, bu cümleden akla ilk gelenler. Ayrıca Hz İbn Abbas’ın Hz Ömer’in vaaz vereceğini duyduğunda Mekke’den kalkıp Medine’ye gitmesi, günümüzde de güçlü hatiplerin vaazlarını dinlemek için kilometrelerce yol gidenler, meselemize müşahhas misal teşkil ederler. Dinlenecek çok şey var belki ama önemli olan hayırlısını dinlemek. Bir de insanın cennetten istifadesi bu dünyadaki ilim ve irfanıyla doğru orantılı olduğundan dünyada ne kadar hayırlı bilgi elde etse o bilgi onun cennetteki marifetini ve istifadesini artıracaktır. “Herkesin istidadına göre orada bir sadeti var...”¹⁰²

Ali (radiyallahu anh) diyor ki:

102 Bediüzzaman, Sözler, Onuncu Söz, Altıncı Sûret.

"Hayır, malının ve evlâdının çok olması değildir. Hayır, ilminin çok, hilminin büyük olması, Rabbine ibâdetle öğünmen, iyilik yaptığında Allah'a hamdetmen, günah işlediğinde Allah'tan mağfîret dilemendir. Dünyanın Şu iki adamdan başka kimseye hayrı yoktur:

1- İşlediği günahın ardından hemen tevbe eden.

2- Hayırlara koşan.

Takvâ içinde yapılan bir amel azımsanmaz. Öyle ya kabul edilen bir amel nasıl azımsanır!"¹⁰³

"Okumak, düşünmek, tefekkür etmek, eşya ve hâdiseleri tükenme bilmeyen bir tecessüs iŐtahtıyla kurcalayıp durmak ve vakti en iyi Şekilde değerlendirerek bütün çalıŐmalarda metodlu olabilmek; bunlar hep birer mümin sıfatıdır. Zira, mümini bu sıfatlarıyla ele alan yüzlerce ayet ve hadis vardır."¹⁰⁴

---

103 Ebu Nuaym, Hilye, 1/75.

104 Gülen, Fasıldan Fasıla-2, s. 97.

DÜŞTÜĞÜNDE HEMEN DOĞRULUR

“Müminin misali, devamlı olarak eğip bükün rüzgarın tesirine maruz kalmış bir bitkiye benzer. Mümin devamlı belalarla (imtahanlarla) başbaşadır. Münafığın misali ise çam ağacıdır. Kesilip kaldırılincaya kadar hiç ırgalanmaz.”¹⁰⁵

Büyük Hanefi alimlerinden Aynî bu hadise şöyle bir yorum getirir:

“Mümin, Allah’a inanmıştır. Hastalık, sağlık, lütuf, musibet gibi hayatın çok çeşitli esintileri onun ana istikametini bozamaz, kulluk vasfını, imanını sarsmaz. Lütuflara mazhar olsa şükreder. Musibete maruz kalsa sabreder ve hatta musibetlerin kazandıracığı ecir düşünerek Rabbine şükür eder. Kafir veya münafık ise böyle değildir.”¹⁰⁶

---

105 Buharî, Merdâ, 1; Tirmizî, Emsâl, 4; Müslim, Sıfatu’l-Münafıkın, 58.

106 Aynî, Umdetu’l-Kârî, 21/210.

Bu mealde, müminin halini ota, sümbüle, hurmaya ve insan vücuduna benzeten pek çok hadis vardır.¹⁰⁷ Tasvirler, temsiller gerçekleri anlamamızda önemli birer vesiledirler. Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) de muallim olarak gönderildiğinden talebeleri olan biz ümmetine anlatmak istediği hakikatleri benzetmelerle zihnimize canlandırıp gözümüzün önüne getirmektedir. Benzetmeler için ise, önümüzde her gün cereyan eden hayatın değişik sahneleri, tabiatın şekilden şekile giren yaz, kış, ilkbahar, sonbahar sayfaları bitmez tükenmez birer hazinedir. Allah Rasulü de tabiatta, Allah'ın kudret kaleminden çıkan başkalaşmaların insanlara bir şeyler anlattığını göstermek maksadıyla müminin ve münafığın halinin misalini buradan verir.

Evet, mümin, bazen sararıp solar, bazen de bütün canlılığını gösterircesine yemyeşil hale gelir. Ama hiçbir zaman yıkılıp gitmez. O her şart ve durumda ayaktadır. Hâdiseler bazen belini bükerek, iflahını keser ama o yine de mukavemet eder. Zira taşıdığı iman, yıkılmasına müsaade etmez. Bütünüyle Kur'ân ve Sünnet, onun önüne, başta peygamberler olmak üzere pek çok salih müminin, çileli hayatlarını misal olarak koyar. Bu uğurda çekilmediği sıkıntı, taşınmadık ağır yük yoktur. Dolayısıyla mümin, neyle karşılaşırsa karşılaşsın, onu vicdanında yaşar. Okuduğu Kur'ân ve hadislerdeki geçmiş peygamberlerin ve ümmetlerin kıssalarından mesajlar ve ibretler alır. Tabiri caiz ise o bunlara aşıldır. Kur'ân'da yaş kuru hiçbir şey eksik bırakılmamış; her durumdaki herkese, her şey istediği kadar verilmiştir.

Bu babda şu hadisi de zikrederim:

“Mümin, yıkan ve (ama yıktıktan sonra hemen) yapandır.
Kurtulan (said) ise yapmak üzere ölemdir.”¹⁰⁸

107 Bu hadisler için bkz: Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 5/652-654.

108 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/143.

Evet, mümin, yapma insanıdır, yıkma değil. O hep hayır ve hasenat peşindedir. Ama bazen beşeriyetinin gereği, ayağı sürçer, hatalar yapıp, yıkabilir. İşte mümin bu hal üzere kalmaz hemen kendini toparlayıp tevbe ile hatalarından döner. Yapma azmi ve niyetinde olmak da kurtulmak için bir vesiledir.

KARDEŞLERİNİN DERTLERİYLE DERTLENİR

“Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkatte müminlerin misali, bir beden misalidir. On-
dan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve
ateş yükselmesi ile ona iştirak ederler.”¹⁰⁹

Hadiste geçen ifadeleri tek tek açarsak konumuz daha iyi anlaşılır.

Terâhum; iman kardeşliğiyle birbirine acıdır, merhamet etmektir.

Tevâdd; sevgiyi, muhabbeti artıran, yakınlarla olan bağı tazeyen hediyeleşmeler, ziyaretleşmeler yapan.

Teâtuf; şefkatle birbirine yardım etmektir.

Başka bir hadiste Allah Rasulü (aleyhi ekmelü't-tehâyâ):

“Merhametli olmadıkça iman etmiş olmayacaksınız.” “Ey Allah'ın Rasulü,” dediler, “hepimiz merhametliyiz.” “Hayır,” dedi, “bundan maksat ehlinize olan merhametiniz değil bilakis halka, umuma olan merhametinizdir.”

¹⁰⁹ Buhârî, Edeb, 27; Müslim, Birr, 66.

“Biriniz kardeşini (hiçbir beklentisi olmaksızın Allah için) seviyorsa ona, kendisini sevdiğini söylesin.”¹¹⁰

Birbirimizi deliler gibi seveceğiz ama muamelelerimizde ve sosyal münasebetlerimizde işlerimizi sağlama bağlayacak, böylelikle şeytanın aramıza girip bu kardeşliğimizi bozmasına fırsat vermeyeceğiz.

İşte kardeşlikle alakalı söylenmiş sözlerin en ihtişamlısı: Allah Rasulü buyururlar ki:

“Sizden biri, kendi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe gerçek imana eremez.”¹¹¹

---

110 Ebû Dâvud, Edeb, 122; Tirmizî, Zühd, 54.

111 Buharî, İman, 6; Müslim, İman, 71.

KUR'ÂN-I KERİM'İ DEVAMLILIKLA OKUR

“Kur’ân okuyan müminin misali portakal gibidir. Kokusu güzel tadı hoştur. Kur’ân okumayan müminin misali hurma gibidir. Tadı hoştur fakat kokusu yoktur. Kur’ân’ı okuyan fâcir misali, reyhan otu gibidir. Kokusu güzeldir, tadı acıdır. Kur’ân okumayan fâcirin misali Ebu Cehil karpuzu gibidir, tadı acıdır, kokusu da yoktur.”¹¹²

Kur’ân-ı Kerim, bizim her şeyimiz. Kıyamete kadar devam edecek en büyük mucize. Dönüp dönüp baş vuracağımız, tükenmez ve tertemiz bir kaynak. Aynı zamanda insanın destanını anlatıyor. Onda, ilk inanan insan Hz. Adem’den bu yana gelmiş gelecek bütün insanların, hususiyile inananların ahiret yolunda ihtiyaç duyacakları her şey var. “Gerçekten bu Kur’ân insanları en doğru yola, en isabetli tutuma yöneltir.”¹¹³

112 Buhârî, Et’ime, 30; Fedâilü'l-Kur’ân, 17, 36; Tevhid, 57; Müslim, Müsafirin, 243; Ebû Dâvud, Edeb, 19; Tirmizî, Edeb, 79; Nesei, İman, 32; İbn Mâce, Mukaddime, 16.

113 İsrâ, 17/9.

Evet, Kur'ân, bütün insanlık için bir hidayet kaynağı, bir yönlendirici ilahi kitaptır. Kur'ân ilahi olduğundan, onda ulûhiyete ait özellikler vardır. Elbette, manasını bilerek okuyanlar ondan çok daha fazla istifade ederler ama insan manasını bilmeden de okusa nasipsiz kalmayacaktır Kur'ân'dan. Önemli olan, O'na ihtiyacımızın farkında olmaktır. En büyük talihsizlik, ona olan ihtiyacımızı hissetmememizdir.

“Gavvâs olana Kur'ân
Mücevher dolu umman
Nasipsizdir Kur'ân'dan
Her müstağni davranan.”

Kur'ân, müslümanın öncelikli evradıdır. Diğer dualar Kur'ân'dan sonra gelir. Geçmiş büyük alimlerimiz her müslümanın ayda bir defa Kur'ân'ı hatmetmesi gerektiğini söylüyorlar ki, bunu yapabilmek için her gün bir cüz (yirmi sayfa) Kur'ân okumamız gerekiyor.

Kur'ân-ı Kerim'le ilgili söylenecek şey çok, ancak biz hadisin sunduğu pencereden dışarıya çıkmadan, müslümanın mutlaka her gün Kur'ân'dan bir parça (mesela bir sûre) okumasının gerektiğini söyleyip konuyla alakalı diğer hadislere geçelim:

“Ey Muaz! Gerçek mümin, Hakk'ın esiridir, bilir ki Allah onun kulağının, gözünün, dilinin, elinin, ayağının, karnının ve ferçinin ne yaptığını bilir. Şüphesiz (okuduğu) Kur'ân, gerçek mümini, nefsinin ve şehvetlerinin pek çok isteğinden engeller. Allah'ın izniyle (o okuduğu Kur'ân) onunla nefsinin istekleri arasına girer, perde olur.

Ey Muaz! Gerçek müminin kalbi (cennete gireceğinden) emin değildir, (cehennemden) korkusu dinmemiştir, sırat köprüsünü

geçip arkasında bırakmadıkça ızdırabı dinmez, sabah- akşam ölümü bekler. Takva, müminin gözcüsüdür, Kur'ân rehberidir, (Allah) korkusu dosdoğru yoldur, şevk ve iştiyakı bineğidir, (günahlardan) sakınması arkadaşıdır, ürpermesi şiarıdır, namaz sığınağıdır, oruç kalkanıdır, sadaka kurtuluş fidyesisidir, doğruluk emîridir, haya vezîridir ve Rabbi de bütün bunların ötesinde onun gözetleyicisidir.

Ey Muaz! Şüphesiz gerçek mümin, kıyamet günü gözüne çektiği sürmeye varıncaya kadar bütün yaptıklarından sorguya çekilir.

Ey Muaz! Ben kendim için sevdiğim ve istediğim şeyi senin için de istiyorum ve Cebrail'in beni nehyettiği şeylerden de seni nehyediyorum. Artık kıyamet günü, Allah'ın sana verdiği bu kadar şey varken seni, yanında senden daha kazançlı daha iyi durumda bir adamla beraber sakın bulmayayım."¹¹⁴

"Gerçek mümin, (okuduğu) Kur'ân, nefsinin pek çok isteğini engelleyen insandır."¹¹⁵

Ebû Ümâme (radiyallahu anh) anlatıyor: "Birisi Peygamberimiz'e geldi ve:

Ya Resûlallah, falan oğullarının hisselerini alıp sattım, şöyle şöyle kâr ettim, dedi. Allah Resûlü:

"Sana bundan daha çok kâr sağlayacak bir şeyi haber vereyim mi?" dedi. Ben de, öyle bir şey var mı? dedim. Efendimiz de:

-“Kur'ân'dan on âyet öğrenen senden daha kazançlıdır!” buyurdu.

114 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/164.

115 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/162.

Bunun üzerine adam gitti on âyet öğrenip geldi, bunu Resûlullah'a bildirdi."¹¹⁶

Kur'ân, ilahi bir kitap olduğundan, ona sığınıp, ona teveccüh ettiğimiz, onu çok okuyup, okuduklarımızla amel ettiğimiz zaman gizli bir siyanet (Allah'ın bizce keyfiyeti meçhul koruması) elinin üstümüzde gezdiğini, bizi yanlış yerlerde dolaştırmayıp kayma noktalarından kurtardığını, kayıp giden insanların içinde yer almaktan kurtulduğumuzu görecektir ve şükürle iki büklüm olacağız. Şimdiye kadar milyonlar bunu gördü ve bu gördüklerini bize naklettiler. Hepimize Kur'ân'ın bu yönünü görme kapısı açıktır.

Kur'ân okumayı hiç ihmal etmeyelim. Hem daha yolumuz uzun. Bu dünyadan sonra kabir var. Onun ardından haşir, hesap, mizan, sırat derken ardından son durak –inşallah- cennet. Bütün bu zor yollarda bize en iyi arkadaş Kur'ân'dır. Ancak arkadaşlığın hakkı ondan hiç ayrılmamak, onu devamlı arayıp sormaktır.

---

116 Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 7/165.

İNSANLARA GÜVEN TELKİN EDER

“Gerçek müslüman, elinden dilinden müslümanların emniyet ve esenlikte olduğu (zarar görmedikleri) kimsedir. Hakiki muhacir (hicret eden) de Allah’ın yasak ettiği şeylerden uzaklaşıp, onları terk edendir.”¹¹⁷

Bu hadisin şerhini Sonsuz Nur’dan aynen alıyoruz:

“‘el-Müslimu’ kelimesinin başında, bir lam-ı ta’rif vardır. Ayrıca, ‘el-müslimûn’ kelimesi de, lam-ı tarifile zikredilmiştir. Bu iki lam-ı tarifi, bize anlattığı bir manâ vardır. İdeal mümin, gerçekten silm (barış), selâmet ve güvenlik atmosferi içine girip, o atmosferde kendini eritebilmiş; ve yine kendisi gibi tam ve hakiki müminlere, eliyle veya diliyle kötülüğü dokunmayan mümindir. Öyle görünen, öyle olduğunu iddia eden veya nüfus cüzdanında müslüman yazan kimseler değil; bütün zihinlerde tersim edilen hakiki ve ideal müminden bahsediliyor. Biz lam-ı tarifi “ahd-i zihni” manâsına gelişinden, bunu teşemmüm ediyoruz.

¹¹⁷ Buharî, İman, 4; Müslim, İman, 64.

Yani, “mutlak zikir, kemaline masruftur” kaidesinden çıkış yaparak, mümin denince ilk akla gelen, en kâmil manâdaki mümin-dir ve hadiste kasdolunan mümin de işte budur.

Bir insanın, normalde dildeki bu inceliği bilmesi mümkün değildir. Zira, işin bu tarafı, ancak mektep, medrese veya bir üstadın rahlesi önünde diz çökmekle öğrenilebilecek dil ve gramer bilgisiyle mümkündür. Allah Rasûlü için, böyle bir tedris söz konusu değildir. Demek ki, O’nun konuştuıkları kendinden değil; O, Muallim-i Ezeli’nin konuşturduklarını konuşmaktadır. Onun içindir ki, Allah Rasûlü’nün ifade ve beyanlarında, dile ait bütün nükteler mevcut olmakla beraber dile ait bir tek kusur dahi mevcut değildir.

Biz yine yukarıdaki hadise dönelim: Hakiki müslüman, emniyet ve güven insanıdır. Öyle ki, diğer bütün müslümanlar, zerrece herhangi bir kuşku ve tereddüte düşmeden ona sırtlarını dönebilirler. Zira bilirler ki, ondan kimseye zarar gelmez. Ailelerini birine emanet etmeleri icap etse, gözleri arkada kalmadan ona emanet edebilirler. Çünkü onun elinden ve dilinden asla kimseye zarar gelmez. Onunla bir mecliste beraber bulunduktan sonra, o meclisten ayrılan insan, arkasından emindir; zira bilir ki, arkada kalan o insan, ne kendisi gybet eder, ne de yanındakilerinin gybetini dinler. O, kendi haysiyetine, şerefine düşkün olduğu kadar, bir başkasının haysiyetine, şerefine de düşkündür. Yemez, yedirir. İçmez, içirir. Yaşamaz, yaşatır. Ve bir başkası için füyûzat hislerinden dahi fedakârlıkta bulunur. Biz, bütün bu manâları, lâm-ı tarifin aynı zamanda “hasr” ifade etmesinden çıkarıyoruz.

Diğer taraftan, bu ifadelerde cinas da vardır. “Müslim” kelimesiyle, “selime” fiili, ikisi de “silm” kökünden gelir. Bazı harflerindeki benzerlikten dolayı, aralarında gayr-ı tam bir cinas mev-

cuttur. Ancak bu iki kelimenin babları, ayrı ayrıdır. Bu benzerlik ve ayrılık, bize şöyle bir manâyı dahi hatırlatır: Müslüman; her meselesi, silm, selamet ve müslimlik çizgisinde cereyan eden insandır. O, kendisini öyle İlâhî bir câzibeye kaptırmıştır ki; artık bütün hareketleri bu kuvve-i ile'l-merkeziye (merkezkaç) çevresinde cereyan eder.

O, tanıdığı-tanımadığı herkese selam verir. Böylece kalblerde onun için bir sevgi vaz'edilir. Namazını bitirirken, selamla bitirir. İns, cin, melek, bütün şuurlu varlıklar, onun selamını alır. O, görmediği bu varlıklarla da selamlaşır. Müminin dışında hiç kimse, şimdiye kadar selamlaşmayı, bu denli yaygın hale getirmiş değildir.

İslam'a; namaz, oruç, zekat, hac ve kelime-i şهادet gibi rükünleri yerine getirmekle girilir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın "Topluca silme giriniz"¹¹⁸ emrine ittiba ile, silm ve selamet deryasına yelken açmak demektir. O deryaya kendisini salan insanın ise, her hali silm ve İslam kokar. Bu duruma gelmiş bir insandan da, hiç kimse iyiliğin dışında bir hareket ve bir mukabele görmez.

Efendimiz'in her ifadesinde olduğu gibi, söz konusu ettiğim ifadesinde de kullanılan her kelime, dikkatle seçilmiştir. Görülüyor ki burada da yine elden ve dilden bahsedilmektedir. Diğer azaların değil de sadece bu iki uzvun zikredilmesinde elbette birçok nükte vardır. İnsan bir başkasına vereceği zararı iki türlü verir. Bu, ya vicâhî, yüz yüze veya gıyabî yani arkadan olur. Vicâhî zararı el, gıyabîyi de dil temsil eder. İnsan karşısındakine ya bizzat tecavüzde bulunur ve onun hukukunu çiğner, ya da, gıyabında onun gıybetini yaparak, hakir ve küçük düşürerek hukukuna tecavüz eder. Bu iki çirkin durum da müminden hiçbir

---

118 Bakara, 2/208.

zaman sadır olmaz. Çünkü o, ister yüz yüze olduğu insanlara, isterse hazır bulunmayanlara karşı hep mürüvvetle davranır.

Ayrıca Efendimiz, lisanı elden önce zikrediyor. Çünkü, elle yapılacak zarara, karşı tarafın mukabele imkânı ihtimal dahilindedir. Halbuki, arkadan yapılan gıybet veya atılan iftira, ekseriyetle karşılıksız kalır. Dolayısıyla, rahatlıkla böyle bir hareket, fertleri, cemiyetleri hatta milletleri birbirine düşürebilir. Dille yapılabilecek zararların takibi, vicâhî olarak yapılmak istenenlere nispeten daha zordur. Onun içindir ki, Efendimiz, dili, ele takdim etmiştir. Diğer taraftan, bu ifadede, müslümanın Allah katındaki değer ve kıymetine de işarette bulunulmuştur. Müslüman olmanın Allah katında öyle bir değer ve kıymeti vardır ki, bir başka müslüman ona karşı elini ve dilini kontrol altında bulundurması gerekmektedir.

Cihanşümûl emniyet ve esenlik düşüncesiyle gelen İslâmiyetin önemli bir ahlâkî buudu, müslüman ferdin, maddî-manevî kendine zarar veren şeylerden uzaklaşması ise, diğer ehemmiyetli bir derinliği de, az dahi olsa, başkalarına zarar vermemektir. Zarar vermek bir yana, toplumun her kesiminde, emniyet ve güveni temsil etmektir. Evet, müslüman, sînesinde taşıdığı emniyet duygusu ve yüreğinin güvenle atması ölçüsünde hakîkî müslümandır; ve hakîkî bir müslüman da gezip-dolaştığı; oturup-kalktığı hemen her yerde “es-selâm” kaynaklı bu hisse tercümandır: O, müminlere uğradığında selâm verir, emniyet soluklar; onlardan ayrılırken esenlik diler, ayrılır. Namazın tahiyatlarını selâmlarla süsler; ve Hakk’ın huzurundan ayrılırken de müminleri selâmlayarak ayrılır. Artık, bütün hayatını böyle selâm yörüngesinde sürdüren bir insanın, kendi temel düşüncesine rağmen, emniyete, güvene, sağlığa ve maddî-mânevî, dün-

yevî-uhrevî selâmete ters bir yola girmesi, kendine ve başkalarına zarar vermesi herhalde düşünülemez.

Hadisle alâkalı bu kuşbakışı ilk mülâhazadan sonra, yine onun ruhundan fıskıran şu hususlara da bir göz atıp geçelim:

a- Hakiki müslüman, yeryüzünde cihanşümûl sulhün en emin temsilcisidir.

b- Müslüman, ruhunun derinliklerinde yaşattığı bu yüksek duyguyu her yerde soluklar-gezer.

c- O, ezâ, cefâ etmek ve zarar vermek bir yana, hatırlandığı her yerde emniyet ve selâmetin remzi olarak hatırlanır.

d- Onun nazarında, elle yapılan tecâvüz ile gıybet, bühtan, tahkîr, tezyîf gibi dil ile yapılan tecavüz ve çekiştirme arasında fark yoktur. Hatta bazı durumlarda, ikincisi birinciden daha büyük cürüm sayılır.

e- Bir mümin bu günahlardan bazılarını irtikap etse de yine mümindir ve dinden çıkmış sayılmaz. Yani akîdemizce küfür-iman arası bir mevki söz konusu değildir.

f- Her meselede olduğu gibi, iman ve İslam meselesinde de, himmetler âli tutulup kemâlât-ı insaniyeye yani herhangi bir müslüman değil, kâmil müminliğe talip olunmalıdır gibi pek çok şey o mu'cizbeyân lisanda tek bir satıra sığdırılmıştır.¹¹⁹

Aslında Müslümanlık barış, sevgi, hoşgörü, diyalog ve huzur gibi kavramlar etrafında örgülenmişken ne acıdır ki, bugün tam bunların zıddı kavramlarla mahkum edilmek isteniyor. Değerlerin alt üst olduğu zamanımızda bize düşen vazife bu kavramlara sahip çıkmak ve temsilcileri olup onları hayata taşımaktır. Biz, üzerimize düşeni yapıp Kur'ân ve sünnette resmi çizilen ideal

119 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/236-240.

müslümanlardan olabilirsek, Allah da vaat ettiklerini verecektir şüphesiz.

Müminin hayatında barış, emniyet ve huzurun ne kadar önemli olduğunu göstermesi açısından şu hadisi de zikrederim:

“Müminin evi kamıştandır, yemeği kırıntıdan ibarettir, elbisesi eskidir, başı dağınıktır (belki ama) kalbi Allah saygısıyla dopdoludur ve hiç bir şey mümin için selametin (barış, emniyet ve huzur) dengi ve alternatifi olamaz.”¹²⁰

---

120 Deylemî, el-Firdevs, 4/182-183; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/161.

NASİHAT ALIR, NASİHAT VERİR

“Din, bütün bütün nasihattan (hayırhâhlıktan) ibarettir. Sahâbe efendilerimiz, kimin için ey Allah’ın Rasulü, diye sordular. Allah Rasulü de, Allah için, Kitab’ı için, Elçisi için, müslümanların imamları ve bütün müslümanlar için. Müslüman, müslümanın kardeşidir. Ona yardımını esirgemez, ona yalan söylemez, ona zulmetmez. Her biriniz kardeşinizin aynasıdır, onda bir rahatsızlık görürse bunu izale etsin.”¹²¹

Zayıf da olsa konumuzu destekler mahiyette bir başka hadislerinde Allah Rasulü şöyle buyururlar:

“Müminler, her ne kadar yurtları ayrı ayrı yerlerde de olsa birbirlerinin (hayrını istediklerinden hep) nasihatçısıdırlar, birbirlerini severler. Fâcirlere gelince, onlar, ne kadar yakın da olsalar birbirlerini hep aldatırlar ve birbirlerine yardım etmeyip yok olup gitmesi için arkadaşlarını yolda bırakırlar.”¹²²

121 Tirmizî, Birr, 17,18; Müslim, İman, 95.

122 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/152.

Efendimiz'in şemali tarîf edilirken şu satırlara da yer verilir:

“Allah Rasülü, insanların gaflete düşebilecekleri yahut haktan sapabilecekleri endişesiyle müteyakkız davranırdı.”

Başka bir hadiste de şöyle buyrulur: “Mümin, müminin kardeşidir. Ona nasihatını hiçbir hal ve zamanda terk etmez.”¹²³

Evet, serlevha ettiğimiz hadiste de ifade edildiği gibi din, bütün bütün nasihattan ibarettir. Müminler birbirlerine nasihat ederler, hiçbir zaman da kardeşlerine nasihattan geri durmazlar. Türkçede nasihat deyince, bir insanı çekip karşısına ikazda bulunma şeklinde anladığımızdan nasihat bize biraz soğuk gelebilir. Oysaki geniş manasıyla nasihat, mümin kardeşinin şu dünya hayatında ihtiyaç duyduğu hayrı, pek çok vesileyi kullanarak ona vermeyi ve onu hayra yönlendirmeyi ifade eder.

Aynı yolun yolcuları olan ve aynı gemide seyahat eden bizler, bazen nefse uyup yolun dışına çıkabilir, duygu ve düşüncede inhiraflara girebiliriz. İşte nasihat burada çok önem arzeder. Cenab-ı Hak Asr sûresinde insanlığın kurtuluşunu ifade sadedinde şöyle buyurur:

“Yemin ederim zamana: İnsanlar hüsranda. Ancak şunlar müstesna: İman edip makbul ve güzel işler yapanlar, bir de birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenler.”¹²⁴

Nasihatin kim adına olacağı ile alakalı olarak hadisin devamında, “Allah, Rasülullah, müslümanların imamları ve ümmet” buyrulur ki, bunlar, her biri üzerinde uzun uzun durulması gereken hususlardandır. Nasihatın çerçevesi bu konular etrafında dönüyorsa o nasihat İslam'ın bizden istediği nasihattır. Yoksa nasihat ediyoruz diye nefsin oyuncuğu haline gelebiliriz.

---

123 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/142.

124 Asr, 103/1-3.

Öncelikle din mutlaka anlatılmalıdır. Din nasihat ile ayakta durur. Günümüzde dinin ruhuna uygun anlatma yöntemlerini de kullanarak İslam bütün insanlığa ulaştırılmalıdır. Peki öncelikle ne anlatılmalıdır? Başta Allah anlatılmalıdır. Allah'ın varlığı, birliği, her türlü şerik (ortak) tan uzak olduğu, emirleri, yasakları, adaleti, sevgisi, merhameti, isimleri, sıfatları ve bizi bir imtihan için bu dünyaya gönderdiği en güzel şekilde anlatılmalıdır.

Daha sonra Allah'ın gönderdiği kitabı Kur'ân-ı Kerim, içindeki emirleri, yasakları ve onun, bizim için bir hidayet rehberi, bir yol haritası olduğu anlatılmalı.

Ardından bütün bunları en güzel şekilde yaşayan ve bize örnek olan peygamberlerin ve tabii ki bizim Peygamberimiz, son peygamber Hz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) peygamber olarak kabul edilmesinin, hayatının model alınması gerektiğinin, problemlerimizin çözümünün O'nda olduğunun anlatılması gelir.

Toplumsal hayatta anarşiden, kaostan ve itaatsizlikten uzak durmak için emir sahiplerine yani idarecilere yardımcı olma, onlara hem nasihat etme hem de (Allah'ın yasaklarını ihlal olmadığı sürece) itaat etme diğer nasihat konularından biridir.

Son olarak, hadiste Müslümanların birbirlerine nasihatçı olmaları gerektiği anlatılıyor ki, Müslümanlar birbirlerinin haklarını gözetecek, birlikte yaşamının getirdiği sorumlulukları birbirlerine hatırlatacak, toplumun ihtiyaçlarını birlikte karşılayacak ve medeni olmanın gereklerini söyleyecek, birbirlerini ikaz ve nasihat edeceklerdir.

KÜÇÜKLERİNE MERHAMETLİ BÜYÜKLERİNE SAYGILIDIR

“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.”¹²⁵

Bir başka rivayette şu ilave vardır:

“Marufu emretmeyen, münkerden nehyetmeyen de bizden değildir.”

İnsan, acziyetinin zirvesinde, göbeğine bağlı bir hortumcukla beslenerek gelir anne karnından dünyaya. Rüşdünü ispat edene dek hep birileri tutar elinden. Sonra dikilir ayakları üstüne ve gücüyle dağları yerinden sökeceği zehabına kapıldığı gençlik devresi gelir. Ardından da yine çocukluğundan bildiği acziyetin ayrı bir buudu olarak yaşlılık çıkar karşısına.

---

125 Tirmizî, Birr, 15.

Hayatın hangi devresinde olursak olalım, küçüklerimizin beklediği sevgiyi, merhameti, büyüklerimizin hakkı olan saygı ve hürmeti onlara vermenin, imanın gereklerinden olduğunu unutmamalıyız. Mümin, “Beli bükülmüş ihtiyarlarınız, emzikli çocuklarınız, otlaklardaki hayvanlarınız olmasa, üstünüze belalar sağanak sağanak yağardı.”¹²⁶ hadisini hep hatırında tutmalıdır. Rahmeti bile harekete geçiren bu önemli paratönerleri iyi görmeli ve acziyetlerinden istifade ile onlara, bırakın bir zarar vermeyi, hoşnut etmenin, yüzlerini güldürmenin, rahat ettirmenin yollarını aramalı. Küçüklerin başlarını okşamalı, onları hediyelerle sevin-dirmeli, büyüklerin dualarını almalı, ihtiyaçlarını görmeli, saymalı, hürmette kusur etmemeli.

Hadiste ağır bir ifade var. Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) böyle yapmayan “bizden değildir” buyuruyor. Demek ki, kâmil iman sahibi olmak istiyorsak küçükleri sevip büyüklerimize saygı göstermeliyiz. Çocukların sevgisizlik yaşadığı, sokaklara bıraktığı, saygının, hürmetin hor görüldüğü, egonun şişirildiği, yüceltildiği bir zamanda Allah Rasulü’nün bu sözü toplum hayatımız için ne kadar da önemli!

Aslında hayatın içinde her gün bize müslümanlığımızı ispat etme adına büyük imkanlar veriyor. Başta ailemiz, eşimiz, çocuklarımız, akrabalarımız, komşularımız, çevremiz ve sokak bize, kendimizi bir müslüman olarak ifade etmemiz için büyük fırsatlar sunuyor. Bu fırsatları en iyi şekilde değerlendirebiliriz. Yürürken, araçta veya araç kullanırken karşımıza o kadar küçük ve yaşlı yani merhamete, sevgiye ve hürmete, saygıya muhtaç insan çıkıyor ki! Evet, küçüklere sevgi, merhamet, büyüklere saygı göstermeyen bizden değildir, diyor Peygamberimiz.

126 Münâvî, Feyzu'l-Kadir, 5/438.

Sâib b. Yezid (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir defasında torunu Hasan'ı öpünce Hâbis oğlu Akra' (radıyallahu anh): "On tane çocuğum oldu, bir tanesini öpmüş değilim!" dedi.

Resûlullah: "İnsanlara acımayana Allah merhamet etmez!" buyurdu.¹²⁷

Ebû Ümâme (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir keresinde Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem), aralarında Ebû Bekir, Ömer ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın (radıyallahu anh) da bulunduğu sahabelerinden bir cemaatle otururken bir kâse içecek getirildi. Allah Resulü eline aldığı dolu kâseyi Ebû Ubeyde'ye uzattı. Ebû Ubeyde:

-“Yâ Resûlallah, sen daha lâıyıkısın, sen buyur.” dedi. Efendimiz: -Al! dedi.

Ebû Ubeyde kâseyi aldı, içmeden önce (tekrar): Ey Allah'ın Resûlü, sen al, dedi.

Resûlullah: "Sen iç. Şüphe yok ki bereket büyüklerimizin (yaşlılarımızın) yanındadır. Küçüklerimize acımayan, büyüklerimize de saygı göstermeyen bizden değildir!" buyurdu.¹²⁸

---

127 Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8/156.

128 Heysemî, , Mecmeu'z-Zevâid, 8/13.

KOMŞU HAKLARINA RİAYET EDER

“Nefsim elinde olan Zat’a yemin olsun ki, komşusu, zararlarından emin olmayan kul cennete giremez.”¹²⁹

Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) üç defa “Vallahi iman etmiş olmaz” diye tekrar etmiş, artık Sahâbe efendilerimiz merakla, kim iman etmiş olmaz ey Allah’ın Rasulü, diye sormuşlar. Bunun üzerine Allah Rasulü’nün dudaklarından yukarıdaki sözler dökülmüş.

Hadisin Arapça metninde geçen “bevâik”, şerhler, kötülükler, zararlar gibi manalara gelmektedir. Komşu, bir insana ailesinden sonra en yakın olan insandır. İnsanın, imanının sınanacağı ilk imtihandır komşusu. Başka hadislerde geçtiği üzere, Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem), komşu hakları hususunda çok hassastır. Bir seferinde, “Cebrail bana komşu (hakları) hususunda o kadar tavsiyede bulundu ki neredeyse Allah, komşuyu komşuya vâris kılacak zannettim” buyururlar.

¹²⁹ Buhârî, Edeb, 29; Müslim, İman, 73.

Meseleyi bir bütünlük içinde ele alacak olursak, Allah Rasulü, müminleri, “Sizin en hayırlınız ailesine karşı en hayırlı olandır” demekle, dar daireden başlayarak, komşulara, oradan da “Sizin en hayırlınız, insanlara en çok faydalı olandır.” ufkuna, yani bütününe doğru uzanan bir çizgide toplum için ideal fertler olmaya çağırıyor.

Eğer komşumuz, bizim hareketlerimizden, tavırlarımızdan endişe ediyor, bizden her an zarar görebileceğini düşünüyorsa; biz de asgari komşuluk vazifelerini (burada, komşuluk münasebetlerinde her gün karşılaştığımız manzaraları hatırlayabiliriz) yerine getirmiyorsa, Cennet’in kokusunu bile alamayız. Zira bu takdirde bizdeki iman, meyve vermeyen, kuru bir iman demektir. Allah Rasulü’nün yukarıda verdiğimiz, Buhari’deki rivayetine göre de yemin ederek söylediği üzere, bu kişi “İman etmiş olmaz”. Alimlerimiz buradaki “iman etmiş olmaz” ifadesini, “kamil manada iman etmiş olmaz” şeklinde anlıyorlar.

“Komşu üçtür: a- Kâfir komşu. b- Müslüman komşu. c- Müslüman akraba komşu.

Kâfir komşunun hakkı, onun hâl ve hatırını sormak, mübah dairede bir şeye muhtaç olduğunda ihtiyacını gidermek, mübah işlerde yardımına koşmak gibi hususlardır.

Müslüman komşunun hakkı: Karşılaşıldığında selâmını alıp vermek, hastalandığında gidip ziyaret etmek, yardımına koşmak, cenazesini teşyi’ etmek gibi hususlardır.

Müslüman akraba komşunun hakkına gelince; sıla-i rahimde bulunmak, sık sık ziyaret edip derdine ortak olmak, tesellî alıp vermek, sevgi ve hürmette bulunmak, cenazesini teşyi’ etmek, arkasından hayır dualarda bulunmak gibi hususlardır.”¹³⁰

130 Vehbi Yıldız, İlham Kaynakları, s. 185-186.

DÜNYAYA GÖNDERİLİŞ GAYESİNİN ŞUURUNDADIR

“Mümin iki korku arasında yaşar. Biri geçmiş hayatı hakkındadır ki, Allah Teala'nın, geçmişinde yaptıklarından dolayı nasıl muamelede bulunacağını bilmez ve korkar. Diğeri ise geri kalan ömrüne dairdir ki, bu hayatında da Allah Teala'nın, hakkında neyi takdir ettiğini bilmez. O halde kul, bizzat kendinden kendi nefsi için, dünyasından ahireti için, hayatından ölümü ve gençliğinden ihtiyarlığı için (ibadet ve iyilik yaparak) azık edinsin. Zira dünya sizin için, siz ise ahiret için yaratıldınız. Varlığım, yed-i kudretinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, öldükten sonra affettirecek bir amel yapılamayacağı gibi, dünyadan sonra da cennet ve cehennemden başka gidilecek yer, yurt yoktur.”¹³¹

---

131 Beyhakî, Şuabu'l-ıman, 7/360; Kurtubî, el-Câmiu li ahkâmi'l-Kur'ân, 18/119.

Bu hadis, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in Medine'de okuduğu hutbesinin bir bölümüdür. Hutbe, Allah'ın ahkâmını, yani dinin hükümlerini, etkileyici bir üslupla müslümanlara ifade ediyor. Hadiste veciz ve etkileyici bir üslupla müminin nelerden korkması gerektiği hususu anlatılıyor.

Mümin, iki korku arasında istikameti bulacaktır. Mümin, mükellef olduğu vazifeleri yapar ama kendini cennetlik görmez. Üzerine düşen bütün vazifeleri yapsa da geleceği bilemediğinden dolayı korkar, ürperir, "Acaba bu iyi halimi koruyabilir miyim?" der. Bu da onu devamlı uyanık tutar.

O takdirde önümüzde duran husus, dünyada ahiret için azık edinme meselesidir. Dünyada varlık adına kendisine verilen her şeyi, yani nefsini, gençliğini, hayatını, ahireti için kazançlı hale getirmeye çalışmak en doğrusu olsa gerek. Zira, dünya bizim için yaratıldı. Biz de ahiret için yaratıldık. Dünyaya bu şekildeki bir bakış, bizi kurtarabilir. İşte yukarıdaki hadiste Efendimiz, yemin ederek buyuruyor ki, öldükten sonra artık işlediğimiz günahlardan dolayı affettirme imkanımız yok. Dünyadan sonra da cennet ve cehennemden başka gidecek yer yok. Dünyaya böyle bir bakış, müminin bakışı olmalıdır.

Korku, Allah'ın içimize yerleştirdiği önemli bir duygudur. Bu duyguyu dengeli bir şekilde kullanmamız halinde bize fayda getirecektir.

Efendimiz bir başka hadislerinde şöyle buyururlar:

"Şu ağacın misali müminin haline benzer: Allah (celle celalühü) korkusundan titrediğinde günahları dökülür ve geriye, yaptığı iyilikleri kalır."¹³²

132 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/159.

Abdullah b. Saîd el-İclî babasının şöyle dediğini naklediyor: "Bugün Ali b. Ebî Tâlib (radiyallahu anı), Allah'a hamd ve senâ edip Resûlullah'a salâvat getirdikten sonra şu konuşmayı yaptı: -Ey Allah'ın kulları! Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Çünkü dünya hayatı belâlarla kuşatılmış, geçiciliğiyle maruf, hıyânetiyle meşhûr bir yurttur. Ondaki her şey zevâle mahkûmdur. Dünya, sâkinleri arasında dolaşan, el değiştiren bir nesnedir. Konukları, asla şerrinden selâmet bulamaz. Sâkinleri müreffeh bir hayat sürdürürlerken bir de bakarsın belâ ve musibetlerin girdabına düşüvermişler. Orada yaşayış yerilmiştir, onun saâdeti sürekli değildir. Dünyanın sâkinleri onun oklarının hedefidir, ölümlerle onların bellerini kırar.

Ey Allah'ın kulları! Bu dünya sizlere sizden daha uzun ömürlü, daha güçlü, daha mamûr yurtlara sahip kimselerden intikal etti. Ama bugün onların sesleri kesilmiş, cesetleri çürümüş, yurtları virâne olmuş, izleri silinmiştir. Sapasağlam köşkleri, tahtları, özel hazırlanmış yastıkları, harabeye benzeyen, yapısı toprak ve çamurdan olan mezarlar üzerine konulmuş taşlarla, kayalarla değiştiler.

Mezarlıklar mamûr yerlere yakın olduğu halde sâkinleri gariptir, yalnızdır. Kabirdekiler birbirlerine komşu olmalarına, duvar duvara bulunmalarına rağmen komşuluk bağı kuramıyorlar. Nasıl kursunlar ki musîbet onları sinesinde öğüttü, büyük kayalar ve topraklar kendilerini yedi, müreffeh bir hayattan sonra birer kırıntı oldular. Dostlarını acılara boğup toprağı kendilerine mesken edindiler, öyle bir göçtüler ki bir daha dönmeleri mümkün değil. Evet, her biri ölüm sonrasının dehşetini görünce, "Rabbim, beni dünyaya geri gönder, zâyi ettiğim ömrüm mukabilinde iyi amelde bulunayım." diyecek. Bu

temennileri kabulden ne kadar uzak, ne kadar uzak! Hayır, onun söylediği bu söz boş lâftan ibarettir. Önlerinde ise diriltilip kaldırılacakları güne kadar geri dönmelerine mâni bir engel vardır.

Siz de ölüler yurdundaki yalnızlığa, musibetlere intikal etmiş o yatakta rehin tutulmuş, o emanetçinin sinesine konulmuş gibisiniz. Evet, işler sona erip kabirlerin içindekiler eşilip çıkarıldığı, sinelerde ne varsa derlenip toplandığınız, neticeyi almak üzere azametli Melik'in huzurunda durdurulduğunuz zaman ne yapacaksınız? O gün kalbler, günahları yüzlerine vurulacak diye titredikleri için yerlerinden fırlarlar. O gün perdeleriniz kaldırılır, ayıplarınız, sırlarınız ortaya dökülür. Herkes kazandığının karşılığını orada görür. Bunun sebebi: Allah: "Kötülük edenleri yaptıklarına karşılık cezalandırması, güzel hareket edenleri de daha güzeliyle mükâfatlandırması içindir." (Necm, 53/31) Evet, o ânı Allah şöyle tavsîf ediyor: "Kitab (amel defterleri meydana) konmuştur. Görürsün ki günahkârlar onun içinde (yazılı) olanlardan (müthiş) korkudadırlar. Eyvah bize, derler, bu kitaba ne olmuş, küçük, büyük hiçbir şey bırakmayıp onları saymış. Onlar bütün işlediklerini hazır bulmuşlardır. Rabbin hiçbir kimseye haksızlık etmez." (Kehf, 18/49)

Allah bizleri ve sizleri kitabıyla amel eden, dostlarının izinden giden Müslümanlar eylesin de fazl ve keremiyle bizleri ve sizleri ebedî durulacak yurda (cennete) koysun. Hiç şüphesiz O, hamd ve senâya lâyık, pek azametlidir."¹³³

---

133 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 8/219.

İNSANLARI ÖVMEDE VE YERMEDE DENGELİDİR

“Gerçek mümin, yüzüne karşı medhedildiğinde, kalbindeki imanı artar.”¹³⁴

Süfyan-ı Sevrî'nin “Kendini bilene, insanların onu övmesi zarar vermez.” sözü, hadisi anlamamız hususunda bize yardımcı olabilir. Süfyan-ı Sevrî, Yusuf bin Esbât'a, “Sana bir ikramda bulunduğum zaman, senden fazla sevinir ve bunu Allah'tan bir nimet bilirim, sen de bana teşekkür et, böyle olmazsa bana teşekkür etme!” demiştir.

Konuyla alakalı başka bir hadis:

“Sizden biriniz, dostunun bir iyiliğini bilirse bunu ona söylesin. Zira bu hal onu teşvik eder ve iyiliğe olan hevesini artırır.”

Kendini bilen ve nefsinin kibir ve böbürlenmelerinden emin olan gerçek mümin, medhedildiği zaman bu medih, onun imanını güçlendirir ve onu hayırlı ameller yapmaya teşvik eder. An-

¹³⁴ Hâkim, Müstedrek, 3/597; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 8/119.

çak nefsinin oyunlarını bilemeyen kendini bilmezler için bu medhetme, onu imanını tehlikeye atacak afetlere götürebilir. Zaten başka bir hadiste de “Medihten sakının. O, boğazlamaktır.”¹³⁵ buyurulmaktadır.

Zira nefsinin oyunlarını bilemeyen ve kendisini tanımayan insanları övmek, pohpohlamak, onların nefsin isteklerine kaymalarına ve heva ve heveslerine uyup iman dairesinden çıkmalarına sebep olacağından bu hareket onları bir nevi boğazlamak, yani öldürmek demektir.

“Fâsık (utanmadan, açıktan günah işleyen) kimse methedildiği zaman ise bu, Rabbin gazabına sebeptir ve Arş bundan dolayı ihtizaza gelir.”¹³⁶

Çünkü bir haksızlık irtikap edilmiştir. Kötülük düşünen, kötülük yapan, günahla bütünleşmiş, günah işlemenin yanında günahın dellallığını yapan fâsık birisinin övülmesi, Arş’ı ihtizaza getiren ve gayretullaha dokunan bir durumdur. Bizden önceki pek çok toplumun helakine sebep olan, açıktan günahların işlenmesi de, Allah’ın hoşnut ve razı olmadığı bir haldir.

---

135 Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 3/167.

136 Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 1/565.

İYİLİK YAPMAYA İSTEKLİDİR

“Sen mümini, güç yetirebildiği (başarabileceği) işlerde gayretli, güç yetiremeyip (başaramadığı) işlerde de müteleh-hif (üzüntülü) bulursun.”¹³⁷

Gerçek mümin, güç yetirebildiği namaz, oruç, hayır-hasenat gibi işleri için can atan bir insandır. Yapamadığı -mesela zekat vermek, sadaka dağıtmak istiyor ancak zengin değil, hacca gitmek için yanıp tutuşuyor ama parası yok vs- hususlarda da “Ah keşke ben de imkanı olup bu ibadetleri yapan insanlar gibi hayır yapsam, zekat versem, hacca gidip günahlarımdan yunup yıkansam!” şeklinde düşünen, hep hayır-hasenat ve iyilik avcısı olan bir insandır.

Müminin taşıması gereken bu hasleti, sahabe efendilerimizde açık bir şekilde görüyoruz. Kur’ân, onların bu halini destanlaştırarak anlatır:

---

137 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 3/301; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/145.

“Ey Resûlüm! Binek temin etmek için sana geldiklerinde: ‘Sizi bindirecek bir şey bulamıyorum.’ deyince, harcayacak para bulamamaları sebebiyle gözyaşı döke döke dönüp gidenleri de kınamak doğru değildir.”¹³⁸

Evet, gerçek mümin, “Zekatımı, nasıl nisab miktarının altına düşürebilirim?” hesapları yapan değil, aksine “Acaba nasıl zekatla mükellef hale gelebilirim?” deyip zenginleşmenin ve kendisine zekat düşürmenin yollarını arayan insandır. Mümin, hayır yapmaya doymaz, yapamadığı noktada da yapma niyetiyle yapanlar gibi muamele görmeyen ümidini besler içinde. Allah Rasûlü, bir hadislerinde “Sıdk ile şehid olmayı isteyen bir insan, yatağında da ölse şehittir.” buyururlar. Evet, müminin niyeti amelinden hayırlıdır.” Çünkü niyet hâlistir, onu sadece Allah bilir, oysa niyetimizi gerçekleştirdiğimiz zaman onu başkaları da bilir ve biz o yaptığımız işi sahiplenip, “Ben yaptım, ben ettim.” diyerek kazanma kuşağında kaybedebilir, şirke ve riyaya düşebiliriz.

Burada Bediüzzaman Hazretlerinin şu sözlerini de hatırlayalım:

“Ger istersen hayatı, çareleri bulunan şeyde acze yapışma.

Ger istersen rahatı, çaresi bulunmayan şeyde ceza'a sarılma.”

Eğer hayatta başarılı olmak istiyorsak, çaresi bulunan hususlarda acizlik göstermenin anlamı yok. Tembelliği bırakıp Allah'ın sebeplerine, bir ibadet yapıyor gibi yapışmalıyız. Ekin biçmek istiyorsak, tarlaya tohum ekmeliyiz, iş sahibi olmak, bir makama ulaşmak istiyorsak okumalı, imtihanlara hazırlanmalıyız. Ancak çaresi olmayan şeylerde de bağırıp çağırıp isyan etmemeli, sınırı aşan tavır ve davranışlara girmemeliyiz. Mesela bir yakınımız öldüğünde artık yapacak bir şey yoktur. Onu geri getirmek bizim gücümüzün dışındadır. Burada meseleyi tevekkülle karşılayıp bağırıp çağırılmayı bırakmalıyız.

---

138 Tevbe, 9/92.

KARDEŞLİĞİN HAKKINI VERİR

“Müslümanlar birbirlerinin kardeşidirler. Hiçbirinin diğerine takva dışında bir üstünlüğü yoktur.”¹³⁹

Din kardeşliği, bütün kardeşliklerin üstündedir. Her ırktan, her dilden ve her sınıftan zengin-fakir bütün insanları aynı çatı altında tutabilen sihirli bir gerçektir bu. Namazda ve bilhassa hacdaki manzaralar bizleri bu yüzden çok etkiler. Orada herkes eşittir. Hiç kimsenin dünyalık bir meseleden dolayı diğerine üstünlük sağlaması düşünülemez, kabul edilemez.

Üstünlük olsa olsa takva ile olabilir. “Allah yanında en değerliniz, O’ndan en çok korkanınız, en takvalı olanınızdır.”¹⁴⁰ ayetinde ifade edildiği gibi gerçek değer ve üstünlük takvadadır. Takva da, her ne kadar dışı sızıp hareket ve tavırlarına yansısada insanın iç dünyasına ait bir meseledir. Ve neticeyi de tam manasıyla Allah’tan başka kimse bilemez. Yani siz, Allah’ın bileceği

139 Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 6/352.

140 Hucurat, 49/13.

bir meselede insanları sınıflandıramayacağınıza göre hepiniz eşit haklara sahip kardeşlersiniz. Öyleyse aranızdaki işlerinizi bu eşitlik esasına göre yapın, birbirinize değişik imkanları kullanarak üstünlük sağlamayın ve taslamayın.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hayatına baktığımızda gördüğümüz şey de, tevazu atkılarıyla örülmüş bir danteladır. O, örnek hayatıyla sınıfsız bir toplum örgülemiştir. (Bütün canlılar o toplumda güven içindeydiler.) Kardeşlik, hayatın her safhasında görülüyordu. Köle, efendisinin yediğinden yiyor, içtiğinden içiyor, taşıyamayacağı yükün altına itilmiyordu. İşçi-işveren kavgaları yoktu. Çünkü işveren, çalıştırdığını kardeşi gibi görüyordu. Faiz olmadığından aşırı zenginlikler olmuyor, böylelikle işçi ile patronun arası açılmıyordu. Zengin, zenginliğinin hakkını veriyor, fakir de zekatını alırken zengine borçlu hissetmiyordu kendini.

Netice olarak kardeşlik, sosyal hayatın her karesinde olmalıdır ki, beklenen neticeler elde edilebilsin.

SEVGİSİNİ GÜNAHLA KİRLLETMEZ

“İki mümin birbirlerini Allah için sevdikleri zaman, onlar (ın araları) ancak birisinin işlediği bir günahtan dolayı (bozular ve) ayrılırlar.”¹⁴¹

Hadis alimlerimizden Münâvî, bu hadisi anlamamıza yardımcı olacak şu bilgileri bize Musa Kâzım’dan nakleder:

“Eğer dostun, eskisi gibi seninle samimi değilse, bil ki bu, senin işlediğin bir günah yüzündendir. Hemen Allah’a tevccüh edip tevbe et ki kardeşinin o sevgisine kavuşasın.” İmam Müzenî de bu hadisle alakalı şöyle der:

“Kardeşlerinden bir cefa görürsen bil ki bu işlediğin bir günahlandır, hemen Allah’a tevbe ve istiğfarda bulun, eğer sana olan sevgileri artıyorsa, bil ki senin, Allah’a yakınlığında bir artış vardır; bu takdirde de hemen Allah’a şükret.”¹⁴²

---

141 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/68; Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 5/558.

142 Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 5/558.

Sadedinde olduğumuz hadis-i şerif bize içtimai münasebetlerimiz adına önemli bir ölçü veriyor. Herşeyden önce Allah için birbirini sevmek, katıksız bir sevgidir; menfaatin bulaşık olmadığı tertemiz bir sevgi... Bu sevgi, ilahi bir teminat altındadır. Çünkü bu sevgide Allah'ın hoşnutluğu vardır. Farklı bir frekansa girilmiştir sevgide ve bu frekansı bozan parazit de ancak günahlardır.

Ne mükemmel bir ölçü! İlahi boyayla boyanan bir sevgi, günahla kirletilince hemen soluveriyor. Sevgiler, Allah için olmalı ki günahlarımıza da birer paratoner olsun. Sevgilerde bir pörsüme varsa bilinmeli ki, günah kemirmektedir içimizi ve içimizdeki sevgiyi. Hemen istiğfarla yönelmeli Allah'a ve tekrar istemeli o mukaddes sevgiyi.

MÜSLÜMANLARA KARŞI VAZİFELERİNİ YERİNE GETİRİR

“Müslümanın müslüman üzerinde yapması gereken altı maruf (iyilik) vardır. Bunlar, karşılaştığında ona selam vermesi, davet ettiğinde icâbet etmesi, hapşırıldığında ‘Yerhamükellah’ diyerek rahmet duasında bulunması, hastalandığında ziyaretine gitmesi, vefat ettiğinde cenazesine katılması ve kendi için istediği bir şeyi müslüman kardeşi için de istemesidir.”¹⁴³

Başka hadislerde dört veya beş olarak geçen, müslümanın müslüman üzerindeki hakları bu hadiste altı olarak geçmektedir.

İnsan, yaratılışı itibarıyla toplum içinde yaşamaya muhtaçtır. Toplum halinde yaşamak ise bazı sorumlulukları ve fedakarlıkları da beraberinde getirir. Allah Rasülü bu hadislerinde, müminin diğer mümin üzerindeki haklarının çerçevesini çizerler.

143 Tirmizî, Edeb, 1; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/68.

Toplum içinde yok olmak istemiyor, kendi değerlerimizle birlikte var olmak ve yaşamak istiyorsak bunlara riayet etmemiz elzemdir. Din bir vicdan işi değildir. Hayatın her karesinde “biz” olmak istiyorsak, bizi biz yapan tavsiyelere kulak verelim ve dönüp bir kere daha hadisi bu açıdan okuyalım. Bir eksikimiz var mı?

İHANET ETMEZ

“İman, ihanetle öldürmeye bağlıdır. Mümin, ihanet suretinde öldürmez.”¹⁴⁴

Bir gün Muaviye, Hz. Aişe'nin yanına girer. Hz. Aişe, ona, “Seni bir adam getirtip öldürmemden korkmuyor musun?” der. Muaviye de, “Ben emniyetin evinde olunca sen bunu yapamazsın. Ben Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem)'den işittim ki, “İman fetki (tuzak kurdurma ve gizlice öldürmeyi) engeller.” diye cevap verir.”¹⁴⁵

“Fetk”, kişinin (emandan sonra) gafil halde olan arkadaşına anınsızın gelip onu öldürmesidir.¹⁴⁶ İman, mümini böyle bir davranıştan alıkoyduğu için hadiste “kayd/bağ” olarak ifade edilmiştir. İman, gadre manidir.

144 Ebû Dâvud, Cihad, 169; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/92; Heysemî, Mecmau'z-Zevâid, 1/96.

145 Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, 3/242-243.

146 İbn Esîr, en-Nihaye, ftk. Mad.

Evet, iman, bütün güzelliklerin kendisinde toplandığı çok önemli bir cevherdir. “İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder. Küfür, insanı gayet aciz bir canavar hayvan eder.”¹⁴⁷ İman; emniyet, güven, başkalarına güven vermek manalarına gelir. “Gerçek mümin, başkalarının, elinden ve dilinden kendilerini güvende hissettikleri insandır.”

Gizlice, tuzak kurarak, aldatma yoluyla başka birisine zarar vermek, müminden beklenmez, çünkü onun imanı buna manidir. İslam tarihine baktığımızda da, -devletler arası münasebetlerin gereği olarak- meydana gelen savaşlarda müslümanların, -Allah Rasulü’nden aldıkları iman terbiyesinin gereği- disiplinli olduklarını görürüz: Mesela onlar gayr-i müslimlerle olan münasebetlerinde gadre girmemişler, çocukları, kadınları, yaşlıları öldürmemişler, havraya, kiliseye dokunmamışlardır.

Müslümanların hayatlarında vahşet yoktur, öldürmeleri bile medenidir. Bundandır ki, İslam tarihinde soykırım, antisemitizm gibi kavramlara rastlanmaz. Uygulamadan kaynaklanan bazı aksaklıklar olmakla birlikte genel olarak –Kur’ân-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde evrensel insan hakları en üst seviyede koruma altına alındığından- Müslümanlar zulüm yapmamışlardır. Oysa Batı’ya baktığımızda, kutsal kitaplarda savaş hukukunu düzenleyen nasların olmayışı ve peygamberlerin mirasının zâyi olması nedeniyle kanlı savaşlar ve ihanetler çok fazla olmuştur.

---

147 Bediüzzaman, Sözler, 1/134.

İÇ-DIŞ BÜTÜNLÜĞÜNE ULAŞMIŞTIR

“İki haslet vardır ki bunlar münafıkta bir arada bulunmazlar: Hüsn-ü semt ve dini iyi anlaması.”¹⁴⁸

Hüsn-ü semt; kişide dindarlığından gelen vakar, sekinet, heybet ve mehâbeti ifade eder. Allah, kendisine samimi ibadet eden, teveccühte kusur etmeyen mümin kullarına, bakıldığında O’nu hatırlatacak bir heybet, güzel bir hal lütfeder.

Diğer özellik, dini çok iyi anlamasıdır ki, dinin pek çok meselesi metafizik olduğundan dini kabul etmeyen bir münafığın bunları anlamasını beklemek büyük hatadır. Din, ilahi kanunlar mecmuasıdır. O, aklın ürünü olan felsefi meselelerden farklıdır. Aklın çözeceği ve anlayacağı noktalar belki çoktur ama dinin pek çok meselesi, hali ve yaşamayı gerektirir. “Allah nazari akılla değil amelî (pratik) akılla bilinir.” Bu ise münafıkta yoktur.

Evet, münafığın halinin müminlerin vasıfları bölümünde anlatılmasının sebebi, müminlerin münafık gibi olmamalarını ve

148 Tirmizî, İlim, 19.

müminlerin hem hüsn-ü semt hem de dinde fakîh olmalarını teşviktir.

Burada, Allah Rasulü'nün şu hadislerini de zikrederim:

“Dürüst gidişât, güzel görünüş ve bütün işlerde îtidâl, nübüvvet hasletlerinin yirmi beş parçasından bir parçadır.”¹⁴⁹

“Bütün hasletler (huylar), gerçek müminin tabiatında mühür basılmış gibi oturaklaşabilir ama yalan ve hıyanet asla (onun tabiatıyla bütünleşemez/bütünleşmemeli.)”¹⁵⁰

Efendimiz'i maddi-manevi tavsif eden şemâillere baktığımızda şu ibareyi görürüz:

“O'nu ansızın gören kimseyi mehabet (tatlı bir ürperti) alır. O'nunla ülfet ve musahabet eyleyen (O'nunla biraz birlikte olup yakınlaşan) kimse O'na cân-ı gönülden aşık ve O'nun sevgilisi olurdu.”

Efendimiz'in ashabı da O'ndan farklı değildi şüphesiz. Şehr b. Havşeb anlatıyor:

"Peygamberimiz'in sahâbîleri Muâz b. Cebel'in (radıyallâhu anh) bulunduğu bir yerde konuştuklarında heybetinden ikide bir ona bakarlardı."¹⁵¹

---

149 Ebu Davud, Edeb, 2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/296.

150 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/252.

151 Ebu Nuaym, Hilye, 1/231.

BORÇLARINI MUTLAKA VAKTİNDE ÖDER

“(Öldükten sonra) Müminin ruhu, borcunu ödeyene kadar, (kendi için hazırlanan cennete gitmesi) askıya alınır.”¹⁵²

Eğer amelle bezenmiyorsa iman zayıftır, müslümanlık da eksiktir. Kişinin müslümanlığı, muameleyle belli olur. Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem), cenaze namazını kıldırmak üzere önüne getirilen bir sahabinin borcu olup olmadığını sormuş, borcu olduğu söylenince, “Öyleyse cenaze namazını siz kılın” buyurmuşlardı.

Evet, müslümanlar olarak, para ile olan imtihanımız çok çetin. Bu da imanın zafiyetinden ileri geliyor. Sağlam bir iman, iyi bir ticaret kafası ve şeytanın fitlemelerini sezecek kadar basîret ve firsat olmadan günümüz şartlarında müminin müminle olan imtihanını bitmeyecek gibi. Borcunu ödeme, bir refleks gibi ahlakımızdan öte bir hale gelmeden de gerçek mümin olamayız. Günümüz

¹⁵² Tirmizî, Cenâiz, 67; İbn Mâce, Sadakât, 12; Dârimî, Büyü, 52.

şartlarında ticaret yapan müslümanlar, arabayı dikkatli kullanan ancak karşıdan gelen araçların yapacakları hataları da hesaba katıp ona göre hareket eden şoförün misalinde olduğu gibi, ticaretle de çok yönlü düşünmek durumundadırlar.

Allah Rasulü bir başka hadislerinde şöyle buyururlar:

“Müminlerin en faziletlisi, satış yaparken müsamaha ile (kolaylık göstererek) satan, satın alırken müsamaha ile satın alan, borcunu öderken ve borçludan borcunu isterken de hep müsamaha ve kolaylık gösteren mümindir.”¹⁵³

---

153 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/144-145. Bir başka rivayetdeki hadis şu şekildedir: “Allah'ın merhameti o insan üzerine olsun ki, alış-veriş yaptığı zaman müsamaha ile, toleransla, insanlık hissiyle, meveddetle, mürüvvetle yapar. Sattığı zaman öyle yapar, aldığı zaman öyle yapar. Hüküm verdiği zaman öyle hüküm verir. Hakkında hüküm verildiği zaman da meseleyi öyle karşılar.” (Bkz: Heysemî, Mecmau'z-zevâid, 9/18.)

DÜNYADA BİR YOLCU OLDUĞUNU HİÇ UNUTMAZ

“Dünyada garip gibi yaşa. Veya bir yolcu gibi ol. Kendi-
ni (ölmeden önce) kabir ehlinden say!”¹⁵⁴

Bu hadisin şerhini de Sonsuz Nur’dan takip edelim:

“Zühd ve takvaya ait, dünya ve ahiret muvazenesini koruma kollamada söylenebilecek sözlerin en vecizi, en manalısı; insan dünyada gariptir. Mevlana’nın ifadesiyle, insan, kamyştan koparılmış bir ney gibidir. Gerçek sahibinden uzaklaştığından dolayı da hep inlemektedir. Onun bu iniltisi bütün bir hayat boyu devam eder. İnsan bir yolcudur. Ruhlar aleminden başlayan yolculuğu, anne karnına, dünyaya, çocukluk dönemine, gençlik çağına, yaşlılık hengâmına, kabir ve derken cennet veya cehenneme kadar devam eden bir yolculuktur. Ama acaba insan, bu yolculuğunun ne derece farkındadır?

154 Tirmizi, Zühd, 25.

İnsan kendini kabir ehlinden saymadıktan sonra, yani eskilerin, “Ölmeden evvel ölünüz.”¹⁵⁵ diye anlatmaya çalıştıkları hususu, fiil ve yaşantıya dökmedikten sonra, şeytanın hile ve desiselerinden bütünüyle korunması, kurtulması mümkün değildir. Evet, insan nefsanîyet, cismanîyet itibarıyla ölmelidir ki, vicdan ve ruh itibarıyla dirilmiş olsun.”¹⁵⁶

Aynı konuya ışık tutan başka hadisler de var:

“Dünya ile benim ne alakam var? Ben, dünyada bir ağaç altında gölgelenip de bırakıp giden bir yolcu gibiyim.”¹⁵⁷

“Gerçek mümin, dünyada garib gibi yaşar. Dünyanın gücüne, kuvvetine, süsüne hiç ünsiyet (iltifat, alışkanlık, bağımlılık) etmez, dünyanın onu zelil kılmasından da endişe etmez. İnsanlar, mümini kendilerine göre bir halde tasavvur ederler ancak onun kendine has, özel bir hali vardır. İnsanlar, müminden yana rahatlırlar (güvendedirler), ancak müminin bedeni, nefsi (taat ve ibadet yolunda gösterdiği performanstan dolayı) sıkıntılıdır.”¹⁵⁸

---

155 Bkz: Aclûnî, Keşfu'l-hafa, 2/291.

156 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/224.

157 Tirmizî, Zühd, 44; İbn Mâce, Zühd, 3.

158 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/162.

SABIRLIDIR

“Müminin iki silahı ne güzeldir: Sabır ve dua.”¹⁵⁹

Sabır, müminin vasfı olarak pek çok ayet ve hadiste geçer. Biz şimdi sabırla ilgili Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)’in bir başka hadisiyle konuyu biraz daha açalım. Kabristanda, yavrusunu kaybetmiş, üstünü başını yırtıp uygunsuz laflar eden bir kadına Efendimiz nasihat etmek istediler. Kadın, -O’nun Peygamberimiz olduğunu bilmeksizin- “Git başımdan!” dedi. Efendimiz, kadını rahatsız etmeden oradan ayrıldı. Kadına, onun Allah Rasulü olduğu söylenince, üzüldü ve koşa koşa Peygamberimiz’den özür dilemeye geldi. İşte o zaman Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) o kadına: “Sabır, musibetin ilk şokunu yediğin zamandır.”¹⁶⁰ buyurdular.

Bu önemli konuyu da Sonsuz Nur’dan takip edelim:

“Musibete karşı sabır, günahlara karşı direnmede sabır ve ibadet üzere ısrarda sabır...

¹⁵⁹ Münâvî, Feyzu’l-Kadîr, 6/374.

¹⁶⁰ Buhârî, Cenâiz, 32; Müslim, Cenâiz, 14, 15.

Her gün beş vakit namaz, senede en az bir ay oruç, muayyen miktarda zekat ve kulluğa müteallik diğer bütün emirler, ancak sabırla yerine getirilebilir. Bunlar, insan ömrünü disipline eder ve ona ötelere göre bir boya çalar. Böyle bir hayat, bütünüyle nuranilik çizgisinde geçer; ömür bereketlenir ve cenneti semere verir. Onun için insan, dışını sıkacak, ibadetler üzerine sabredek ve böylece hayatını ışı ışı nurlandıracaktır.

Sabır kelimesiyle “Sabir” otu aynı kökten gelen kelimelerdir. Sabir otunun zehir gibi acı olduğu söylenir... İşte sabır, bu sabir otunu yutmak kadar acıdır. Ancak bu acılık, işin başlangıcı itibarıyla. Neticesi her zaman tatlı olmuştur.

Sabretme, dışını sıkma, dayanma, metanet gösterme, sarsılmama, irkilmeme, irade felcine uğramama, her gün zehir-zemberek hâdiseleri sineye çekme ve dayanma elbette kolay bir iş değildir. Ancak, bütün bunlar ilk musibet şoku anında yapılmalıdır. Çünkü, yer değiştirme, başka bir vaziyete intikal etme, psikolojik olarak her zaman insanın ruh haletinde değişiklik hasıl eder ve onu sarsan hâdiseleri unutturur.

Diyelim ki, başımıza bir musibet geldi. İlk bakışta, bu musibete dayanabilmemiz mümkün değil gibi... Hemen bu şoku atlatmanın çaresine bakmalıyız. Bu da, ya bulunduğumuz durumu değiştirerek ki, ayakta isek oturarak, oturuyorsak yatarak veya yapmakta olduğumuz işin keyfiyetini değiştirerek; meselâ, abdest alarak, namaz kılarak veya en azından konuştuğumuz mevzudan uzaklaşarak; veyahut da bulunduğumuz mekandan ayrılarak, başka bir atmosfere sığınmakla olur. Bazen da bir nebze uyumak, şoku atlatmamıza yetebilir. Hangi şekilde olursa olsun, hâl, durum veya mekanda yapılan bu değişiklikler, şokun tesirini kırar ve tahammül edilemez gibi görünen musibeti az dahi olsa hafifletir.

Sabır, ibadetlere devam etme hususunda da çok lüzumludur. İlk anda, yeni namaza başlayan bir insan için, bu ibadet çok ağır gelebilir; fakat biraz sabreder de ruhu namazla bütünleşirse, artık bir vakit namazı kılamama, o insan için dünyanın en büyük ızdırabı haline gelir. Oruç, zekat, hac gibi ibadetler için de aynı şeyleri söylemek mümkündür.

Düşünün ki, hac gibi meşakkatli bir ibadeti, bir kere ifâ edenler, her sene gitmek için âdeta kendilerini yerler. Hatta bazen konulan tahdit, onları çılgına çevirir. Bu denli ibadet sevgisi bir bakıma onun ilk ağırlık şokunu atlatması demektir. Bu hemen bütün ibadetlerde de böyledir.

İnsan, harama karşı da aynı sabırla mukabele etmelidir. Günah ilk tosladığında gösterilecek mukavemet, ondan gelecek kötü şerareleri kırar, insan da o şoku böylece atlatmış olur. Onun içindir ki Efendimiz, Hz. Ali'ye "ilk bakış lehine, gerisi aleyhine" buyurmaktadır. Yani, insanın gözü günaha kayabilir. Ama o, hemen gözünü kapar, yüzünü çevirirse, bu onun için günah olarak yazılmaz. Hatta harama bakmadığı için kendisine sevap bile yazılabilir. Fakat ikinci ve daha sonraki bakışlar, zehirli birer ok gibi insanın kalbine ve ruhuna saplanır, insanın hayalinde bulantılar meydana getirir; iradesi manevî gerilimini kaybeder. Zira her harama bakış, bir yönüyle harama girme yollarını kolaylaştıran birer davetiye hükmündedir. Dolayısıyla da her bakış, bir başka bakışı davet eder; artık o insan, harama yelken açar ve dönüşü çok zor bir yolculuğa açılır. İşte bu duruma gelmeden, haramın ilk tosladığı anda, sabredip haramdan yüz çevirme, harama karşı gözlerini yumma, Allah Rasûlü'nün bize tavsiye ettiği altın öğütlerdendir.

Epiktetos'un bir sözü vardır: "Fena hülyalar, seni hayallerinde yakalayınca, ilk fırsatta hemen uzaklaşmaya çalış. Sonra götü-

rüldüğün yerden geriye dönemezsin.” Onun bu ifadesi de ilham yüklüdür. İnsan, harama karşı böyle davranma davranma, bu onda bir huy, bir karakter haline gelir. Zira, yaptığı egzersizlerle kalbinde hasıl olan imanın nuru, cehennemden bir kıvılcım durumunda olan günahlara karşı âdeti bir sütür olur. Öyle ki artık harama bakmama, onun asıl ve fitrî davranışları arasına girer. Aksi bir durum aklına gelse, hemen parmağını, gönül peteğindeki iman balına batırır ve bu sağlam mülâhaza sayesinde tattığı aşkın tadıyla kendini bu manevî atmosferden uzaklaştıran her şeyden kaçır. Bu durumda olan bir insanın, iradî olarak günaha girmesi pek düşünülemez.

Her musibetin kendine göre bir şoku vardır. O atlatıldığı zaman, musibet rahmete, elemeler lezzete, dertler de zevke inkılâb eder... Böyle bir sînede artık ızdırıp dinmiş, yerini de sonsuz bir neşeye terk etmiştir. Ancak bütün bunlar, ilk şok anının başarıyla atlatılmasına bağlıdır.”¹⁶¹

Dua ise, hiçbir düşmanın keşfedemeyeceği, gizlilerden gizli, dünyadaki bütün silahların en güçlüsü ve en tesirlisidir. Dua, aynı zamanda kulluğun özüdür.

---

161 M. Fethullah Gülen, Sonsuz Nur, 1/244-246.

DÜŞMANLARINI BİLİR

“Müminin dört düşmanı vardır: Hased eden mümin, gadap eden (öfke besleyen) münafık, yoldan çıkaran şeytan, sa-vaşan kafir.”¹⁶²

Bunlar, müminin gerçek düşmanlarıdır. Çünkü bunlar, müminin imanını tehlikeye sokabilecek, her biri başlı başına birer imtihandır. Dolayısıyla o, bunlara karşı temkinli ve dikkatli olmalıdır.

Evet, mümin kendisine hased eden mümini idare edip onun hasedinin kendisine düşman olmasına izin vermemelidir. Hased ediyor diye fitne ateşlerini tutuşturup bir müminle çatışmaya girmemeli ve hep iman dairesinin genişliğini hatırına getirip oyuna gelmemelidir.

Mümin, münafığın öfkesini de her zaman hesaba katıp onun öfkesini harekete geçirip başına olmadık gaileler açmasına fırsat

¹⁶² Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 5/373; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/146.

vermemelidir. Gerçekten düşmanlık beslenmesi gereken, küfre ve küfrün ortaya koyduğu tezahürlere düşmanlık göstermeli ki ahirette sahil-i selamete çıksın.

HERKESLE GEÇİNİR

“Gelmiş geçmiş ve kıyamete kadar her mümine, eziyet edecek bir komşu vardır.”¹⁶³

Bu hadisi destekler manada başka rivayetler de vardır:

“Mümin, keler deliğinde (farklı bir varyantta “ıpissız denizde bir tahta üstünde”) bile olsa Allah ona eziyet verecek (onu huzursuz edecek) birini musallat eder.”¹⁶⁴

Sünnetullah dediğimiz Allah'ın varlıkla ilgili bir takım değişmez kuralları, kanunları vardır. Bu hadis de bu çerçevede beşerî bir gerçeğe temas etmektedir. Hemen herkes, -sadece bitişik komşumuz gibi dar manasında almamak şartıyla- hadisin ifade ettiği gerçeği yaşamıştır. Çünkü her insan farklı bir fıtratta yaratılmıştır. Hassasiyetleri, zevkleri, istekleri -bazen dünya görüşleri aynı bile olsa- farklıdır. Öyle ise bu hadis, hayatımızın bir gerçeğini bizlere ihtar ediyor. Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem), ina-

¹⁶³ Münâvî, Feyzu'l-Kadir, 5/590.

¹⁶⁴ Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/146.

nanlara bu gerçeği, "Böyle bilin, herkes istediğiniz gibi mükemmel olamaz, öyleyse siz de Allah'ın, tabiatınızın icabı mahiyetinizde koyduğu bu kuralın bilincinde basiretle yaşayın." demektedir. Allahu a'lem.

Rebia b. Ubeyd ed-Dîlî (radiyallahu anh) çevresindekilere şöyle demiştir:

"Kureyş'in Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'e neler yaptıklarından bahsettiğinizi duymuyorum (halbuki onlardan çok çekmişti). En çok rastladığım eziyetleri şu idi: Allah Resûlü'nün evi Ebû Leheb ile Ukbe b. Ebi Muayt'ın haneleri arasındaydı. Resûlullah evine döndüğünde kapısının önüne atılmış yeni doğurmuş hayvan dölleri, kan ve çöplerle karşılaşırdı. Bu pislikleri yayının ucuyla kenara iter ve:

-Bu ne kötü komşuluk, ey Kureyş cemaati! derdi."

CÖMERTLİĞİ İLE ÇEVRESİNE ÖRNEK OLUR

“İnsanların en faziletlisi, iki kerim arasındaki mümin-
dir.”¹⁶⁵

İki kerimden maksat, cömert ve inanmış anne-babadır. Kerim, hep cömert kalabilenler için verilen bir isimdir. İman hakikatlerinin gürül gürül seslendirildiği ve hep cömertlik örneklerinin sergilendiği, anne-babanın birbirinden habersiz hayır hasenat yaptığı bir evde yetişen bir müminin daha sonra bu hayır duygularını bütün insanlığa ulaştırmaması mümkün mü? İşte, Allah Rasulü'nün hem bir hakikati ifade, hem de terbiye amaçlı yukarıdaki sözü bu açıdan bakıldığında ne kadar manidardır!

Bir anlayışa göre de hadisimizdeki “iki kerim”, hac ve cihad-
dır. Çünkü hac, insanı yeniden doğmuş gibi günahlardan arındı-
ran bir kurna, cihad da kendinden geçip Allah'ın adını yücelt-
mek için verilen en mukaddes mücadelenin adıdır. Hadis alim-
lerimizden Heysemî, hadisi ilave bir metinle kaydeder:

¹⁶⁵ Münâvî, Feyzu'l-Kadir, 2/65.

“İnsanların en mutlusu, kul oğlu kul, en faziletlisi ise iki kerim arasındaki mümin olayazdı neredeyse.”¹⁶⁶

Mevlana da bu kulluğun sırrına ermiş olmalı ki, “Kul oldum, kul oldum, kul oldum” diye haykırmaktadır.

---

166 Mûnâvî, Feyzu'l-Kadîr, 2/65.

ÖLÜMÜN DOSTLARLA BİR BULUŞMA OLDUĞUNA İNANIR

“İki müminin ruhları öldükten sonra -dünyada iken birbirlerini hiç görmeyip tanımadıkları halde- bir gün bir gecelik mesafede birbirleriyle buluşurlar.”¹⁶⁷

Bu manayı destekleyen başka bir hadiste de şöyle buyrulur:

“Şüphesiz müminlerin ruhları, dünyada iken birbirlerini hiç görmemiş ve tanımamış olsa bile öldükten sonra bir günde buluşurlar.”¹⁶⁸

Dünya, imtihan yurdu olduğundan dâr-ı hikmettir. Burada her şey hikmet alaşımıdır. Şeytanla nefsin çatışma arenasıdır burası. Kesret denizinde günahlar, insanları dünyevileştirir ve onu hep süfliliklere çeker. Ahiret ise böyle değildir. Orası dar-ı kudrettir. Allah, kudretiyle oraya özel farklı bir dünya yaratır. Orada nef-

167 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 2/572; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/147.

168 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/175.

sin bulanıklıkları yoktur, şehvet ve lezzet elbiseleri çıkmıştır üstümüzden; varlığımızın özü olan ruhumuz terk etmiştir bedenimizi ve bütün bağlardan sıyrılmıştır ölümlle. Artık o yükselmiştir yükselerek ve dünyada yaptığı amellerine göre gezmektedir istediği her yerde. Böyle dolaşırken işitir ve görür dünya ahvalini. Ruhlar, “Bir dünyalı daha geldi.” haberini alınca hemen koşarlar ona, tanışır ve konuşurlar, “Nasıl bıraktın dünyayı?” diye sorarlar. Hiç tanımadığı bir insan bile olsa, mümin olmanın verdiği ortak payda ile hemen kaynaşır birbirleriyle. İnançsız ise, azapla meşguldür. O, günahlarının ağırlığından pervâz edememektedir. Dolayısıyla habersizdir her olup bitenden.¹⁶⁹

Evet, ruhlar aleminde ne kadar çok olsalar da , şartları dünya şartlarından farklı ve dünyanın zaman ve mekan fanusundan sıyrıldıkları için milyonlarca, milyarlarca müminin birbiriyle buluşmaları, tanışmaları demek ki çok kolay.

---

169 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 2/572-573.

İMANI SAĞLAMDIR, ŞÜPHELER ONU SARSAMAZ

“Mümin, mulhimdir.”¹⁷⁰

Kenzu'l-ummâl'in dipnotundaki bilgiden hareketle “mulhim” kelimesini, “Şüpheler karşısında vakkâf olan”, yani kendisini şaşırtsınmayıp böyle durumlarda gerekli tavır takınabilen, şüphelerin kendisini abluka altına almasına engel olabilen, inancının gereğini her şart ve ortamda yerine getirip, imanını gür ve tok bir sesle seslendirebilen insan, manalarına anlayabiliriz.

Bir hadiste ifade edildiği gibi, “Haram ve helal bellidir. Bir de bunların arasında şüpheli meseleler vardır. İnsanların pek çoğu bunları bilmez.” İşte bu şüpheli meseleler, gerçekten tam inanmış mümin için başarıyla geçecek bir imtihandan ibarettir. İman, dudaklarından kalplerine inememiş kişiler için ise bu şüpheler, insanı sıradanlaştıran, akıntıya tutulup gitmesini sonuç veren ve kâhır

---

¹⁷⁰ Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/164.

ekseriyetin düşünce yapısına aldanmış birer mümin haline gelmelerine sebep olur.

Evet, gerçek mümin, kendi devrinin bütün meselelerini çok iyi idrak eden insandır. Olması gereken budur. Bazen haram, bütün çıplaklığıyla ve tabii ki bütün iticiliğiyle önümüzde durur ve onu iteriz ayağımızın ucuyla. Helal de, cennet esintisi gibi bütün çekiciliğiyle –bazen ilk basamakları nefsimizin mırıltılarına sebep teşkil edebilir- önümüzde durur ve biz de helal dairesinde gezmenin ve imanın lezzetini tadarız. Ne var ki, hikmet yurdu olan bu dünyada her zaman helal ve haram bu kadar berrak şekilde ayrılmaz. Helal görüntüsü altında haramın gizli kolları; helale giden zenginliklere de haram ve şer gibi görünen hususlar perde olup inananların önünü kesebilir. Dolayısıyla gerçek mümin -diğer hadislerde de ifade edildiği gibi- bilgi ve basiret sahibidir. Eğer mümin, Kur’ân ve Sünnet’i çok iyi kavramış, hal ehli bir mümin ise, devrin en müşkil problemlerini bile kahve içme rahatlığında çözebilir. Zaten böyle inanmıyorsak gerçekten iman etmemiş, inandığımız değerlerin yetersizliğini iddia etmiş oluruz ki bu da en azından gaflettir.

Lügatlere baktığımızda, hadisimizde geçen “mülhim” kelimesi için, “lehimlemek, kırık bir şeyi birbirine yapıştırmak” ve “başkasına et yedirmek” gibi manalar da verildiğini görürüz. Müminin, yıkıcı değil, yapıcı olduğunu, müspet hareketin İslam’ın ruhu olduğunu yukarıdaki hadislerde görmüştük. Dolayısıyla bu anlam da hadisimizin tercümesi için uygundur. Vücudumuzun temel ihtiyaçlarından olan etin insanlara dağıtılması, ihtiyaç sahiplerinin, etin nimetlerinden (protein vs) istifadelendirilmesi de mümine yakışan bir tavidir şüphesiz. Ancak yukarıdaki ilk yorum daha doğru olabilir. Allahu a’lem.

MÜMİN OLARAK ÖLMEK İÇİN MÜMİNCE YAŞAR

“Mümin, ölürken alnı terler.”¹⁷¹

Hadiste ifade edilen müminin ölürken alnının terlemesi, onun imanının bir alametidir. Bir manaya göre mümine ölüm, alnının terlemesi kadar bir sıkıntı verir. Alın teri, müminin ölüm anında maruz kaldığı sıkıntıdan hasıl olur. Müminin üzerinde kalan günahlar bu sıkıntıyla atılır. Bir başka yorum: Alın teri hayadan hasıl olur. Şöyle ki mümin, günah işlemiş olmasına rağmen kendisine müjde gelince, Allah’a karşı mahcubiyetinden alnı terler. Bazıları, manası anlaşılmasa da müminin ölürken terlemesi onun imanına alamettir, demişlerdir.¹⁷²

---

171 Tirmizî, Cenâiz, 10; Nesai, Cenâiz, 5; İbn Mâce, Cenâiz, 10; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/350,337.

172 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 6/329.

Bu hadisin, genel ve herkes için mutlaka olması beklenen ve alnı terlemeyerek ölenin imanından şüphe duyulmasını gerektirecek şekilde anlaşılması doğru olmasa gerek. Zaten ölüm halleri farklı farklıdır. Kimi yatağında ailesinin yanbaşı, kimi uykunun sessizliğinde, kimi savaş meydanlarında aldığı bir kılıç darbesiyle, kimi –Allah korusun- inleye inleye ruhunu teslim eder.

Aşağıdaki hadis de konumuza ışık tutuyor:

“Müminin (ölüm anında) ruhu kolay çıkar. Eşegin ölümü gibi aniden ölmeyi de sevmem. Kafirin ruhu da, avurtlarından (adeta parçalayarak) çıkar.”¹⁷³

Ani ölüm, kişinin hiç beklemediği, ummadığı, henüz ölmeye pek niyetli görünmediği bir anda gelen ölümdür. Gözü açık gider, arkada kalır. Oysa mümin öyle olmamalı. Müminin ölümü rahat olmalı ama ani olmamalı. O her zaman ölümü bekliyor olmalı.

Evet, mümin, imanının verdiği rahatlıkla, herkesin korktuğu, ahiret basamaklarının ilki olan ölümlerle işte böyle, sadece alnı terleyecek kadar bir küçük sıkıntıyla tanışır. Çünkü ölüm, onun için bir kâbus değil, bir yok oluş değil; belki ahirete açılan bir kapı veya dünya odasından ahiret odasına geçişin adıdır. “Allahümme lâ tuhricnâ mine’d-dünya illâ maa’ş-şehâde ve’l-iman – Allahım, bizi bu dünyadan ancak iman ve şehitlik pâyesiyle şereflendirerek çıkar!” Amin.

---

173 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/167.

BELA VE MUSİBETLERİ SABIR VE TEVEKKÜLLE KARŞILAR

“Erkek olsun, kadın olsun mümin, Allah’a günahsız olarak kavuşuncaya kadar kendisinden, çoluk çocuğundan, malından bela eksik olmaz.”¹⁷⁴

Bu konuda şu hadisi de hatırlayalım:

“Mümin, (hatalara keffâret olması ve derecesinin artması hikmetine binaen nefsinde ve malında) musibete maruz kalır.”¹⁷⁵

Müminin nazarında dünya bir imtihan yurdudur. Her imtihan, ilk geldiğinde ve dış görünüşünde biraz sert, nâhoş ve itici görünebilir. Ancak biz, neticesi itibariyle baktığımızda, canlı kalmamıza sebep, kokuşup gitmemize mani, günahlarımıza keffâret olması gibi yönleriyle Rabbimizden gelen gaybî bir terbiye eli

¹⁷⁴ Tirmizî, Zühd, 57.

¹⁷⁵ Hakim, Müstedrek, 1/58; 4/251; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/142. (Hakim'in rivayetinde “el-Mü'minu, mükefferün”, Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâlu'l-ummâl'da ise “yükefferü” şeklinde gelir.)

gibi görürüz bela ve musibetleri. Musibet ve belaların da çeşitleri ve insanlara gelişleri farklı farklıdır. Herkesin hassasiyeti ve performansı farklı olduğu gibi bela ve musibetlere verdiği tepki de farklıdır. Bela ve musibetlerin geliş keyfiyeti de bizim için ayrı bir imtihandır. Bir hadis aliminin başından geçen aşağıdaki vak'a konumuza ışık tutacak mahiyettedir:

Mısır sokaklarında eski, perişan ve kir-pas içinde elbiseleriyle yağ satan bir inançsız, "Dünya, müminin cehennemi, kafirin ise cennetidir."¹⁷⁶ hadisinin manasını, tertemiz ve kaliteli elbiseleriyle atının üstünde ihtişamla gezen devrin büyük alimi İbn Hacer el-Askalânî'ye sorar. "Sizin Peygamberiniz böyle böyle diyormuş, şu hale bak, ben bu perişan halimle ne biçim cennetteyim, sen bu ihtişamlı halinle hangi cehennemdesin?" Büyük alim İbn Hacer, hemen cevabını verir: "Benim gideceğim yere göre burası adeta cehennemdir, senin gideceğin yere göre ise burası cennettir." Bunun üzerine o zat hemen müslüman olur.¹⁷⁷

Kimi insan vardır, bir karıncanın ayak altında ezilişinden iki büklüm olur, sonbaharda düşen yapraklar ciğerine kan damlatır, kimi insan da vardır ki yağmur altında ıslanmaz, perişan olmuş, katliama maruz kalmış insanları izlerken içinde herhangi bir üzüntü hissetmez. Dolayısıyla imtihanların, belaların geliş keyfiyetleri de birer imtihandır. Ancak hadise bakıp da mümini, hep sıkıntıda, hep bela ve musibetlere maruz, işkence gören bir insan şeklinde anlamamalı. Hayata bir bütün halinde bakıp, bela ve musibetleri de Allah'ın, insanlara güç yetiremeyecekleri yükü sırtlarına yüklememesi prensibine göre değerlendirmeliyiz. Zaten "bela", imtihan manasındadır. Bir sınamadır. "Musibet" de isabet

176 Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, 1/410.

177 Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, 1/410-411.

eden, başa gelen şeye denir ki başımıza gelenler, kendi elimizle yapıp ettiklerimizden başkası değildir haddizatında.

Hem unutmamalı ki,

“Allah, mümin kulunun bedenine belayı (musibeti) sultan (hakim) eylemez.”¹⁷⁸

Musibetler mutlaka bir gün diner. Yeter ki, musibet ve bela ile gelen mesajı alıp Allah’a teveccüh etmesini bilelim.

Abdullah bin Mesud, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)’e

Ey Allah’ın Rasulü! Gerçekten şiddetli bir sıtma nöbetine tutulmuşsunuz, der. Allah Rasulü de ona:

“Evet, sizden iki kişinin çekebileceği kadar ızdırap çekmekteyim” buyurdular.

Herhalde bu iki kat sevap kazanmanız içindir, dedim. O da:

“Evet, öyledir. Allah ayağına batan bir diken veya başına gelen daha büyük bir sıkıntıdan dolayı müslümanın günahlarını bağışlar. O müslümanın günahlarını ağaç yaprakları gibi döker, buyurdular.”¹⁷⁹

Bu konuda şu hadisleri de zikrederim:

“Mümin, (hulika müftenen) imtihana namzet olarak yaratılmıştır.”¹⁸⁰

“İnsan, dininin gücü ölçüsünde bela ve musibetlere maruz kalır.”¹⁸¹

“Allah, çok imtihana maruz kalıp (bütün bunları) çokça tevbe ile geçen kulunu sever.”¹⁸²

178 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/144.

179 Buharî, Merdâ, 3, 13, 16; Müslim, Birr, 45.

180 İbn Esir, en-Nihâye, 3/410.

181 Tirmizî, Zühd, 57; İbn Mâce, Fiten, 23.

182 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1/80.

Şair ne güzel söyler:

“Herkese bir dert mukarrer bu âlemde

Dertsiz yaşamış var mı gürûh-u ukalâdan (aklı olan)”

İKİNCİ BÖLÜM
MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ
İLE ALAKALI
DİĞER HADİSLER

DİĞER HADİSLER

Bu başlık altında iki grup hadis var. Birinci grup hadisler, Kenzu'l-Ummal'in "Sıfâtu'l-müminin = Müminlerin vasıfları" fasıl başlığı altında verilip yukarıda münasebet düşmediği için zikredilmeyen hadisler. Diğerleri ise inananların vasıflarının anlatıldığını düşündüğümüz bizim seçtiğimiz diğer hadislerdir. Şüphesiz bu hadislerin sayısı, tercih eden şahıslara göre değişecektir. Biz, ulaşabildiğimiz ve ilgili gördüklerimizi bu bölümde ele aldık.

* “Ameller niyetlere göredir. Herkese, ancak niyet ettiği şey vardır. Her kimin hicreti Allah’a ve Rasûlü’ne müteveccih ise hicreti Allah’a ve Rasûlü’ne olmuştur. Kim de nâil olacağı bir dünya veya nikâh edeceği bir kadından dolayı hicret etmiş ise hicreti (Allah’ın ve Rasûlü’nün rızası için değil), hicretine sebep olan şeye olmuştur.”¹⁸³

* “Müminin niyeti, amelinden daha üstündür.”¹⁸⁴

* “Hevâ ve hevesleriniz benim getirdiklerime uymadıkça hiçbiriniz iyi müslüman olamazsınız.”¹⁸⁵

* “Kim benim sünnetimden yüz çevirirse o, benim yolu mu terk etmiştir, benden değildir.”¹⁸⁶

* “Sizden birinizi, sakın ola ki, emrettiğim veya nehyettiğim hususlardan biri kendisine ulaşınca, koltuğuna yaslanarak ‘Bilemiyorum, biz Allah’ın kitabında ne buluyorsak ona uyarız’ derken bulmayayım!”¹⁸⁷

* “Allah’ın Peygamberinin haram kıldığı, Allah tarafından haram kılınan gibidir.”¹⁸⁸

* “Sizin içinizde Allah’tan en çok korkanınız benim. Ama ben oruç tutarım, iftar da ederim. Geceleri ibadet ederim ama uyurum da. Hanımlarımla da birlikte olurum. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse, bu hayat tarzımın dışına taşarsa o, benim yolu mu terk etmiş demektir. O benden değildir.”¹⁸⁹

* “Kim bizim dinimizde olmayan bir şeyi uydurursa, o merduttur.”¹⁹⁰

---

183 Buharî, Bed’ul-vahy, 1; İman, 41; Nikah, 5; Müslim, İmare, 155.

184 Aclûnî, Keşfu’l-hafâ, 2/324-325.

185 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/217.

186 Buharî, Nikah, 1; Müslim, Nikah, 5.

187 Tirmizî, İlim, 10.

188 Tirmizî, İlim, 10.

189 Buharî, Nikah, 1; Müslim, Nikah, 4.

190 Buharî, Sulh, 5; Müslim, Akdiye, 17.

* “(Yâ Ali) Tek bir kişinin senin irşâdınla müslüman olması; iyi bil ki, sana kızıl develer bahşedilmesinden (senin de onları yoksullara tasadduk etmeden) daha hayırlıdır.”¹⁹¹

* “Allah’ı kullarına sevdiren ki, Allah da sizi sevsin (ve sevdirsin).”¹⁹²

* “Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz. Birbirinize itaat ediniz, ihtilâfa düşmeyiniz.”¹⁹³

* “Şüphesiz en doğru söz, Allah’ın Kitâbı’dır. Ve en güzel hidâyet, Muhammed Aleyhisselâtu Vesselâm’ın hidâyetidir. İşlerin en şerlisi, sonradan uydurulanlarıdır. (Sonradan İslâm adına) uydurulan her bir iş bid’attir. Her bid’at sapıklıktır. Ve her sapıklık da ateştedir.”¹⁹⁴

* “Sizden kim bir kötülük görürse, onu eli ile değıştirsin. Gücü yetmezse dili ile değıştirsin. Ona da gücü yetmezse kalbiyle (buğz etsin). Bu ise imânın en zayıf mertebesidir.”¹⁹⁵

* “Her duyduğunu söylemesi kişiye günah olarak yeter.”¹⁹⁶

* “Nerede olursan ol, Allah’tan kork. Yaptığın bir kötü işin arkasından iyi bir iş yap ki, onu (affettirip) silsin. Ve insanlara karşı da, iyi bir ahlâkla muamele et.”¹⁹⁷

* “Birr, iyi ahlâktır; ism (günah) ise, gönlünün huzur duymadığı ve başkasının muttali olmasını arzu etmediğin şeydir.”¹⁹⁸

* “Kim bir kavme benzerse; o, onlardandır.”¹⁹⁹

191 Buhârî, Cihad, 102, 143; Fedâilu’s-sahabe, 35.

192 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 15/777.

193 Müslim, Cihad, 7.

194 Buhari, İ’tisam, 2; Müslim, Cuma, 43.

195 Tirmizî, Fiten, 2.

196 Ebu Davut, Edep, 80.

197 Tirmizi, Birr, 55.

198 Müslim, Birr, 14-15.

199 Ebu Davut, Libâs, 4; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/50.

* “Sizden biriniz İslâm’ını, (Allah’a karşı kulluğunu) samimiyetle, iyi yaptığı zamanda işlediği her bir iyilik, kendisi için on katı ile tâ yediyüz katına kadar (fazlasıyla) yazılır. İşlediği her bir kötülük ise kendisine misliyle yazılır.”²⁰⁰

* “Kişi ile şirk ve küfür arasında namazı terk etmek vardır.”²⁰¹

* “Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyi terk etmesi müslümanlığının güzelliğindedir.”^{201a}

* “Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse, ya hayır söyleyin, yahut sussun. Allah’a ve âhiret gününe iman eden kimse komşusuna ikrâm etsin. Allah’a ve Ahiret gününe iman eden kimse misâfirine ikrâm etsin.”²⁰²

* “Akıllı, nefsini kontrol eden ve ölümden sonraki hayat için çalışan kimsedir. Âciz, (işin sonunu düşünmeyen câhil kişi ise) nefsinin arzûlarına uyup da Allah’tan af temennî eden kimsedir.”²⁰³

* “İki nimet vardır ki insanların çoğu bunlardan habersizdir: Sağlık ve boş zamana sahip olmak.”²⁰⁴

* “(Ey Abdurrahman b. Semüre), emîr olmayı isteme. Zira, onu istediğinden ötürü verilirse onunla baş başa bırakılırsın. İstemedi sana verilirse, onun uğrunda yardım görürsün.”²⁰⁵

* “Benim dünya ile ne alâkam var (benim neyim var, dünyanın nesi var). Ben dünyada ancak bir ağaç altında gölgelenmiş, sonra ağacı bırakarak kalkıp gitmiş olan bir binici (yolcu) gibiyim”²⁰⁶

200 Buhari, İman, 31; Müslim, İman, 205.

201 Müslim, İman, 134; Ebu Davud, Sünne, 15; Tirmizi, İman, 9.

201a Tirmizi, Zühd, 11; İbn Mâce, Fiten, 12.

202 Müslim, İman, 74.

203 Tirmizi, Kıyâme, 25; İbn Mâce, Keffârât, 10; Müslim, İmâre, 13.

204 Buharî, Rikak, 1.

205 Buhari, Ahkam, 5, 6; Eymân, 1; Keffârât, 10; Müslim, İmâre, 13; İman, 19.

206 Tirmizi, Zühd, 44; İbn Mâce, Zühd, 3.

* “Ümmetimden hak üzerine gâlib olarak duran bir grup dâimâ bulunacaktır. Onlardan ayrılıp yardıma koşmayanlar, Allah’ın emri gelinceye kadar onlara zarar vermeyecektir.”²⁰⁷

* “İnsanlara öyle bir zaman gelecektir ki, aralarında dini üzerene sabreden, ateşi elinde tutan gibi olacaktır.”²⁰⁸

* “İki göz vardır ki (cehennem) ateşi onlara dokunmaz. Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet tutarak geceleyen göz.”²⁰⁹

* “Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri kendi yolunda (cihâda) çıkan kimseye: “O’nu (evinden) çıkararak şey yalnız bana iman ve peygamberimi tasdik ise nâil olduğu ecir veya ganimetle (sâlim olarak yurduna) geri getireyim, yâhud da Cennet’e koyayım.” diye tekeffül etmiştir. Ümmetime meşakkate sebep olacağını bilmesem hiçbir seriyye (cihad müfrezesine iştirâk etmek)den geri kalmazdım. Allah bilir ki, Allah yolunda katlolunup dirilmeyi, Ondan sonra katlolunup dirilmeyi, ondan sonra (yine) katlolunmayı ne kadar isterdim!”²¹⁰

* “Şüphesiz Allah, ümmetimi (veya Muhammed Sallallâhü Aleyhi Vessellem’in ümmetini dedi) sapıklık üzerinde toplamaz. Allah’ın (şefkât, himâye ve kudret) eli cemaatle berâberdir. (Cemaattan) Ayrılan kimse, ateşe ayrılmıştır.”²¹¹

* “Size iki şey bırakıyorum ki, onlara tutunduğunuz müddetçe asla dalâlete düşmezsiniz: Allah’ın kitabı ve Peygamberi’nin sünneti.”²¹²

207 Buhari, Menâkıb, 28; Müslim, İmâret, 170.

208 Tirmizi, Fiten, 73; Tefsir (5) 18; Ebu Davud, Melâhim, 17.

209 Tirmizi, Fedâilü’l-cihad, 12.

210 Buhari, İman, 34.

211 Müslim, Fiten, 7.

212 Muvatta, Kader, 3

* “İçinizden, müslümanlığını ihlas ile yaşayıp güzelleştirenin işlediği her hasene (iyilik), on mislinden yediyüze kadar katlanmış olarak yazılır. İşlediği her kötülük de sadece misli ile yazılır. Allah’a kavuştuğu zamana kadar bu böyledir.”²¹³

* Allah katında en değerli ve sevabı en çok olan amelin hangisi olduğu Rasulullah’a (sallallahu aleyhi ve sellem) soruldu, Peygamberimiz de şöyle buyurdular:

“Az da olsa devamlı yapılan iştir.”²¹⁴

* “Amelinin geri bıraktığı kimseyi nesebi ilerletemez.”²¹⁵

* “Kimin elinde bir fidan varsa, kıyamet kopacak da olsa, onu dikmeye gücü yeterse mutlak diksin!”²¹⁶

* “İslam’ı bana öyle anlat ki, bir daha başkasına sorma ihtiyacı duymayayım.” diyen bir sahabi efendimize Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyururlar:

“Allah’a inandım, de sonra da dosdoğru ol!”²¹⁷

* Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdular:

“Sadaka vermek her müslüman için bir görevdir.” Bunun üzerine bir sahabi: Sadaka verecek bir şey bulamazsa ne yapacak? dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

“Eliyle çalışır, kazanır, hem kendi yararlanır hem de sadaka verir.” buyurdular. O sahabi, peki buna da gücü yetmezse, dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

---

213 Müslim, İman, 205.

214 Buharî, İman, 32; Rikak, 18; Müslim, Müsafirin, 216-218; Münafikin, 78.

215 Ebû Dâvud, İlim, 1; Tirmizî, Kur’ân, 10; İbn Mâce, Mukaddime, 17.

216 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/191.

217 Müslim, İman, 62.

“Sıkıntıya düşmüş bir ihtiyaç sahibine yardım eder.” buyurdular. O kişi, buna de gücü yetmezse, diye tekrar sordu. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem):

“Kötülük yapmaktan uzak durur. Bu da bir sadakadır.” buyurdular.²¹⁸

* “Kişi dostunun dini üzeredir. O halde her biriniz kimi dost edindiğine dikkat etsin.”²¹⁹

* “Sevdiğin kişiyi ölçülü sev. Bir gün gelir düşmanın olabilir. Gadab ettiğin, öfke duyduğun kimseye ölçülü gadab et. Bir gün gelir dostun olabilir”²²⁰

* “Allah Teala sizden birinizin, bir iş yaptığı zaman, onu sağlam, güzel yapmasını sever.”²²¹

* “Allah, her şeye karşı ihsanı kabul etmiştir; öyle ise öldürürken (ölümü hak etmiş kimseleri) ihsan tutkusu ile öldürün! (Bir hayvanı boğazlarken ihsan hissi ile boğazlayın (yani) bıçağınızı iyi bileyin ve keseceğiniz hayvanınızı rahat ettirin!”²²²

* “Hata edenlerin en iyileri, tevbe edenlerdir.”²²³

* “Merhamet edin ki merhamet olunaszınız; bağışlayın ki Allah da sizi bağışlasın. Söz hunilerine (huni gibi içinden geçen şeyden istifade etmeyip sözler bir kulağından girip diğer kulağından geçenlere) yazıklar olsun! Yaptıkları hatada bile bile ısrar edenlere yazıklar olsun!”²²⁴

* “Mümin, günahını, üzerine yuvarlanıvermesinden endişe duyduğu bir dağ gibi görür. Günaha dadanmış (fâcir) ise günahını, burnunun ucuna konmuş (uçup gidecek) bir sinek gibi görür.”²²⁵

218 Buharî, Zekat, 30; Edeb, 33; Müslim, Zekat, 55.

219 Ebû Dâvud, Edeb, 16; Tirmizî, Zühd, 45.

220 Tirmizî, Birr, 59.

221 Münâvî, Feyzu'l-Kadir, 2/363.

222 Müslim, Sayd, 57; Tirmizî, Diyât, 14; Ebû Dâvud, Edâhî, 111.

223 Tirmizî, Kıyamet, 49.

224 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/165, 219.

225 Tirmizî, Kıyâme, Rikak, 72.

* “Cehennemden kurtarılıp cennete konulmak kimin hoşuna giderse, ölümünü, Allah’a ve ahirete inanmış olarak karşılansın ve insanlara karşı da kendisine nasıl davranılmasından hoşlanırsa öyle davransın.”²²⁶

* “Hiçbiriniz beni kendinden, anne-babasından, evlatlarından daha artık sevmedikçe kamil manada iman etmiş olmaz.”²²⁷

* “Üç özellik vardır ki, bunlar kimde bulunursa o, imanın tadını tatmıştır:

a) Allah ve Rasulü’nü herkesten fazla sevmek.

b) Sevdiğini sadece Allah için sevmek.

c) Allah kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek.”²²⁸

* “Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse misafirine ikram etsin. Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse akrabasına iyilik etsin. Allah’a ve ahiret gününe inanan kimse ya faydalı söz söylesin veya sussun!”²²⁹

* “Müminden başkasını dost tutma, yemeğini müttakilerden başkasına tattırma!”²³⁰

* “Kişi din kardeşini severse ona sevdiğini bildirsin!”²³¹

* “Allah Teala size ana-babaya isyan etmeyi, verilmesi gerekenleri vermeyip, almaya hakkınız olmayan şeyi istemeyi ve kız çocuklarını diri diri toprağa gömmeyi haram kılmıştır. Dedikodu yapmayı, (lüzumsuz) çok soru sormayı ve malı israf etmeyi de mekruh kılmıştır.”²³²

---

226 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/192.

227 Buhari, İman, 8; Eymân, 3; Müslim, İman, 69-70.

228 Buhari, İman, 9, 14; İkraha, 1; Edeb, 42; Müslim, İman, 67.

229 Buhari, Nikah, 80; Edeb, 31, 85; Rikak, 23; Müslim, İman, 74,75, 77.

230 Ebû Dâvud, Edeb, 16; Tirmizî, Zühd, 56.

231 Ebû Dâvud, Edeb, 113; Tirmizî, Zühd, 54.

232 Buhari, İstikraz, 19; Edeb, 6; Zekat, 53; Müslim, Akdiye, 10-14.

* “Kimin üzerinde din kardeşinin ırzı, namusu veya malıyla ilgili bir zulüm varsa altın ve gümüşün geçmediği kıyamet günü gelmeden önce o kişiyle helalleşsin. Yoksa kendisinin salih amel-leri varsa, yaptığı zulüm miktarınca sevaplarından alınır, hak sahiplerine verilir. Şayet iyilikleri yoksa, kendisine zulüm yaptığı kardeşinin günahlarından alınarak onun üzerine yükletilir.”²³³

* “Dünyaya gönül bağlama ki, Allah seni sevsin. İnsanların eline bakma ki, halk seni sevsin.”²³⁴

* “Hiçbir evlat babasının hakkını ödeyemez. Şayet onu köle olarak bulur ve satın alıp azad ederse, babalık hakkını ödemiş olur.”²³⁵

* “İpek giymek ve altın kullanmak ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına ise helal kılındı.”²³⁶

* Hz. Âişe vâlidemiz (radıyallahu anhâ) şöyle buyurdular: “Hz. Peygamber’in küçük dili görünecek şekilde kakhaha ile güldüklerini hiç görmedim. O sadece tebessüm ederlerdi.”²³⁷

* “Yarım hurma vermek suretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. O kadarını da olsa bulamayanlar güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar!”²³⁸

* “İsrailoğullarını peygamberler idare ederdi. Bir peygamber ölünce yerine bir başka peygamber geçirdi. Fakat benden sonra peygamber gelmeyecek, halifeler gelecektir.” Bunun üzerine

---

233 Buharî, Mezâlim, 10; Rikak, 48.

234 İbn Mâce, Zühd, 1.

235 Müslim, Itk, 25.

236 Tirmizî, Libas, 1.

237 Buharî, Edeb, 68; Müslim, İstiska, 16.

238 Buharî, Edeb, 34; Zekat, 10; Müslim, Zekat, 66-70.

ashab-ı kiram sordular: Ya Rasulallah! Bize bu konuda ne yapmamızı emredersin?

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdular:

“Halifelere başa geçiş sırasına göre biat edin. Sonra onlara karşı görevinizi yapıp itaat edin. Onlar size karşı görevlerini yapmazsa, Allah’tan size yardım etmesini isteyin. Zira size karşı görevlerini yapıp yapmadıklarını Allah onlardan soracaktır.”²³⁹

* “Bir müslümanın güzelce giyinmesi, elbisesinin eteklerinin baldırlarını örtecek şekilde olmasıylaadır. Elbisesini topuklarına kadar uzatmasında bir günah yoktur. Topuklardan aşağıda olan kısım ise ateştedir. Allah, büyüklük taslayarak elbisesinin eteğini yerde sürüyen kimsenin yüzüne bakmaz.”²⁴⁰

* “Bir kimse, gücü yettiği halde mütevazı davranarak lüks elbise giymeyi terk ederse, Allah kıyamet gününde o insanı yaratıklarının en başında huzuruna çağırır ve onu iman ehlinin giyeceği elbiselerden dilediğini giymede serbest bırakır.”²⁴¹

* “Din kardeşini güzel yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa, hiçbir iyiliği küçümseme.”²⁴²

* “Yeni elbise giy, hamd ederek yaşa ve şehit olarak öl!”²⁴³

* “Bir kimse, din kardeşini işlediği bir günahdan dolayı ayıplayıp kınarsa, aynı işi kendisi yapmadan ölmez.”²⁴⁴

* “Ey Müslümanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Allah’tan âfiyet isteyiniz. Fakat düşmanla karşılaştığınızda da

---

239 Buharî, Enbiya, 50; Müslim, İmâre, 44.

240 Ebû Dâvud, Libas, 26.

241 Tirmizî, Sıfatu'l-kıyame, 39.

242 Müslim, Birr, 144.

243 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/89.

244 Tirmizî, Sıfatu'l-kıyame, 53.

sabredip sebat gösteriniz. Biliniz ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır.”²⁴⁵

* “Kul, Allah’ın hoşnut olacağı bir sözü söyleyiverir de Allah onun derecesini o sözle yükseltir. Yine bir kul, Allah’ın gazabını gerektiren bir sözü söyleyiverir de Allah onu bu sözünden dolayı cehennemin dibine atar. (Mümin devamlı uyanık olmalı, ne dediğini bilmeli.)”²⁴⁶

* “Hiç kimse bir başkasına fâsık veya kafir demesin. Şayet itham altında bırakılan kişide bu sıfatlar yoksa o söz onu söyleyene döner.”²⁴⁷

* “Kim İslam’dan başka bir din adına bilerek yalan yere yemin ederse, o kişi dediği gibi yalancının biridir. Kim ne ile intihar ederse kıyamet günü onunla azab olunur. Sahip olmadığı bir şeyi adayanın adağı geçersizdir. Mümine lanet okumak onu öldürmek gibidir.”²⁴⁸

* “Müslüman kardeşini hor görmesi, kişiye, kötülük olarak yeter.”²⁴⁹

* “Kalbinde zerre kadar kibir olan kimse cennete giremez.” Bunun üzerine bir sahabi: İnsan elbisesinin ve ayakkabısının güzel olmasını arzu eder, dedi. Rasulü Ekrem Efendimiz de buyurdular:

“Allah güzeldir, güzelliği sever. Kibir ise, hakkı kabul etmemek ve insanları hor görmektir.”²⁵⁰

* “Olgun mümin, yericî, lânetçi, kötü iş ve kötü söz sahibi olamaz.”²⁵¹

---

245 Buharî, Cihad, 112; Müslim, Cihad, 20.

246 Buharî, Rikak, 23.

247 Buharî, Edeb, 44.

248 Buharî, Cenâiz, 84; Edeb, 44, 73; Eymân, 7; Müslim, İman, 176, 177.

249 Müslim, Birr, 32.

250 Müslim, İman, 147.

251 Tirmizî, Birr, 48.

* “Müslümanların ayıplarının, gizli durumlarının peşine düşer, araştırmaya kalkışırsan, onların ahlakını bozarsın veya onları buna zorlamış olursun.”²⁵²

* “Malı uğruna öldürülen kimse şehittir. Kanı uğruna öldürülen şehittir. Dini uğruna öldürülen şehittir. Ailesi uğruna öldürülen şehittir.”²⁵³

* “Şeytan, insanoğlunun kalbinin üzerine tünemiş vaziyette bekler. Allah’ı zikredince siner, çekilir, insan gaflet etse vesvese verir.”²⁵⁴

* “Allah’tan af ve âfiyet isteyiniz. Zira bir kimseye imandan sonra âfiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir.”²⁵⁵

* “Düşmanla karşı karşıya gelmeyi istemeyin. Allah’tan âfiyet isteyin.”²⁵⁶

* “Bir müslüman, yanında bulunmayan bir kardeşi için dua ederse mutlaka bir melek ona, aynı şeyler sana da verilsin, diye dua eder.”²⁵⁷

* “Kulun Rabbine en yakın olduğu an, secde halindedir. İşte bu sebeple secdede çokça dua edin!”²⁵⁸

* “Her birinizin her bir eklemi için günde bir sadaka vermesi gerekir. İşte bu sebeple her tesbih bir sadaka, her hamd bir sadaka, her tehlil (Lâ ilâhe illallah demek) bir sadaka, her tekbir bir sadaka, iyiliği tavsiye etmek sadaka, kötülükten sakındırmak sadakadır. Kuşluk vakti kılınan iki rekat namaz bunların yerini tutar.”²⁵⁹

---

252 Ebû Dâvud, Edeb, 37.

253 Ebû Dâvud, Sünnet, 29; Tirmizî, Diyât, 21.

254 Buharî, Tefsir (Nâs) 1.

255 Tirmizî, Daavat, 106; İbn Mâce, Dua, 5.

256 Buharî, Cihad, 112, 156; Müslim, Cihad, 20.

257 Müslim, Zikir, 86.

258 Müslim, Salât, 215.

259 Müslim, Müsafirin, 84; Zekat, 56.

* “Size, Allah’a çok saygı duymanızı, başınıza bir Habeşli köle bile yönetici olsa, onu dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim. Benden sonra sağ kalıp uzunca bir hayat sürenler pek çok ihtilaflar görecekler. O zaman sizin üzerinize düşen vazife, benim sünnetime ve doğru yolda Hulefa-i Râşidîn’in sünnetine sarılmanızdır. Bu sünnetlere sınıksız sarılırsınız. Sonradan ortaya çıkarılmış bidatlardan şiddetle kaçınınız. Çünkü her bidat dalâlettir, sapıklıktır.”²⁶⁰

* “Din kolaylıktır. (Gücünün üstünde sorumluluklar üzerine alarak) Dinle yarışmak isteyen kimse ona yenik düşer. O halde orta yolu tutunuz, en iyiyi yapmaya çalışınız. O zaman size müjdelersun. Günün başlangıcından, sonundan ve bir miktar da geceden faydalanınız.”²⁶¹

* “Orta yolu tutunuz, amellerinizi mükemmelleştirmeye ve Allah’a yakın olmaya gayret edip O’na yakın olma yollarını arayınız. Sabahleyin, öğle ile akşam arası (ikindi) ve bir parça da akşam olmak üzere ibadetle O’na yönelin, çalışın. Aman acele etmeyin, telaşsız yol alın ki, varacağınız hedefe ulaşasınız.”²⁶²

* “Allah Teala kıyamet gününde üç kişiyle konuşmaz, onların yüzlerine bakmaz ve kendilerini temize çıkarmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır: Biri, yolculuk sırasında ihtiyacından fazla suyu olup da onu öteki yolculardan esirgeyen kimse. Diğeri, ticaret malını ikindiden sonra satarken, onu şu kadar fiyata aldım diye yemin eden, gerçek hiç de öyle olmadığı halde müşterinin kendisine inandığı kimse. Öteki de, bir devlet başkanına dünyalık hatırına biat sözü veren, kendisine para pul verirse sözünde duran, vermezse sözünden cayan kimsedir.”²⁶³

260 Ebû Dâvud, Sünnet, 5; Tirmizî, İlim, 16.

261 Buharî, İman, 29.

262 Buharî, Rikak, 18.

263 Buharî, Mûsâkât, 10; Şehâdât, 22; Ahkâm, 48; Tevhid, 24; Müslim, İman, 171-173.

* Bir sahabi Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle dedi: "Ya Rasulallah! İslamiyetin emirleri çoğaldı. Bana sıkı sıkıya yapışacağım bir şey söyle." Efendimiz de ona şöyle dediler:

"Dilin hep Allah'ın zikriyle ıslak olsun. (Hep Allah'ı zikret)"²⁶⁴

* "Kim gazâ etmeden ve gönlünde gazâ etme arzusu taşımadan vefat ederse, o bir tür nifak üzere ölür."²⁶⁵

* "Sizi Allah'ı anmaktan alıkoyan her şey meysirdir (kumardır)."²⁶⁶

* "Kişinin eşiyle, ok ve yayıyla ve atıyla oynaması dışındaki oyunlar boş ve faydasızdır."²⁶⁷

* "Çocuğun babası üzerindeki hakkı şudur: Kitâbeti (yazı yazmayı, okutmayı), yüzmeyi ve atıcılığı (devrin şartlarına göre atma sporlarını, savunma silahlarını kullanmayı) öğretmesi ve temiz ve helal olmayanlar dışında bir şey yedirmemesi."²⁶⁸

* "Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz."²⁶⁹

* "Şayet ağlayamıyorsanız kendinizi ağlamaya zorlayınız."²⁷⁰

* "Hikmetli söz, müminin yitiğidir. Onu nerede bulursa almaya en layık odur."²⁷¹

* "Mele-i a'lanın (yüce dostların) bana haber verdiklerine göre ümmetimin en hayırlıları şöyle bir topluluktur ki, onlar:

---

264 Tirmizî, Daavât, 4.

265 Müslim, İmâre, 158.

266 Zeylâî, Nasbu'r-râye, 4/275.

267 Zeylâî, Nasbu'r-râye, 4/273/274.

268 Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 16/443.

269 El-Fethu'l-Kebir, 2/231.

270 İbn Mâce, İkâme, 176; Zühed, 19.

271 Tirmizî, İlim, 19.

Rablerinin rahmetinin genişliğini gördüklerinde bunu açıktan tebessümle karşılarlar;

Rablerinin azab edeceği korkusuyla da gizli gizli gözyaşı dökerler;

Sabah-akşam Rablerini, namazgâhları temiz olan evlerde zikrederler;

O'na zaman zaman (Cennet) ümidiyle (recâ hisleriyle) dopdolu olarak, zaman zaman da (Cehennem) korkusuyla (havfla) iki büklüm, dua dua yalvarırlar;

Allah'tan, bazen (çoşarak) ellerini alabildiğine açarak, bazen de (acziyetlerini idrak ederek) ellerini aşığılara indirerek dua dua isteklerde bulunurlar;

Tekrar tekrar ve (usanmadan) Allah'a yönelirler; insanlara (yük olmazlar) külfetleri azdır, kendi nefislerine karşı alabildiğine (serttirler) ağır külfetler yüklerler;

Yeryüzünde, karıncanın yürüyüşü gibi çıplak ayakla, şaşaasız, övünme ve kibirlenmeden uzak olarak, sekine (sakin ve mütevazi bir hal) üzere yürürler;

Allah'a yaklaşmak için vesile ararlar;

Kur'ân okuturlar;

Kurban keserler;

Eski elbiseleri giyerler;

Allah tarafından onların üstünde bu hallerini gözetleyen şahitler, onları koruyan gözler vardır ki, bunlar kendini ibadete veren bu kimseleri (ibadet etmekten mütevellid özel) işaretlerinden tanırırlar;

Bunlar şehirlerde (bir arzlı gibi) akıl melekelerini çalıştırıp düşünürler ama ruhları dünyada, kalbleri ise ahirettedir;

Onların bütün dertleri, önlerindeki (kabir, mizan ve hesap)tır;

Kabirde karşılaşacakları zorluklar, (sırat) yolunu rahatça geçmek ve (kendilerine hedef seçtikleri) makamlarına istidat kazanmak için (ibadetlerle) gerekli hazırlıklarını yaparlar.”

Daha sonra Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) şu ayeti okudu: “Elbette Biz o zalimleri imha edeceğiz ve onlardan sonra o ülkeye sizi yerleştireceğiz. İşte bu, huzuruma çıkmaktan ve uyardığım azaptan çekinenler içindir.” (İbrahim, 14/14)²⁷²

* “Şunlar müminin taşıması gereken kâmil ahlakındandır:

Dininde kuvvetli (yani dindar olup dinin emirlerini uyguluyor) olması;

Yumuşaklıkta ihtiyatlı ve dengeli olması;

İmanda yakîne ulaşmış olması;

İlim öğrenmeye hırslı olması;

Öfkelendiğinde bile şefkat edebilmesi²⁷³;

İlimle beraber güzel ahlak sahibi olması;

Zenginlik halinde dengeli olması;

Fakirlik halinde de sabırlı olup bu hali güzellikle karşılayıp (isyanı karlığa düşmeyip) üstünü başını temizlemeyi ihmal etmemesi;

Tama (açgözlülük)dan sakınması;

Helalinden kazanması;

İstikamet halini korumada samimi olması;

Hidayet (İslam) yolunda enerjik, neşeli ve canlılığını koruması;

Şehvetini (nefsin aşırı isteklerini helal dairesinde) tutması;

---

272 Hâkim, Müstedrek, 3/17.

273 Feyzu'l-Kadir'deki rivayette, “makt” lafzı yerine “mika” ve “mia” lafızları vardır ki o takdirde manaları değişmektedir. Midesine şefkat etmesi manası da düşünülebilir. Bkz: 2/672.

Zor durumdaki insana merhamet hisleriyle yaklaşması. Mümin, Allah'ın öyle bir kuludur ki,²⁷⁴ kendisine öfkelenen birine öfkesini vesile sayıp ona zulüm yapmaz;

Sevdiğine karşı da (sevgisinin altında kalıp) günah işlemez;

Kendisine emanet edilen bir şeyi zayi etmez;

Hased etmez;

Kimseyi ayıplayıp izzet-i nefsini kırıcı söz söylemez;

Lanet okumaz;

Başkalarının şahid olmadığı (kendi aleyhinde bile olsa) bir gerçeği dosdoğru itiraf eder;

İnsanlara kötü lakap takmaz;

Namazını huşû ile (Allah saygısıyla dopdolu olarak) kılar;

Zekatta hızlıdır (ödemek için can atar);

Depremelerde (yeryüzünün de Allah'ın emrinde hareket ettiğini bildiğinden) vakûrdur, paniğe kapılmaz;

Bolluk içinde olduğunda Allah'a çok şükreder;

Kendi nasibine düşen şeye kanaat edip kendisinin olmayan şeyi arzu etmez;

Kin tutmaz;

Cimriliği, onu yapmak istediği iyilikten alıkoyamaz;

İnsanları tanımak için içlerine karışır;

Onları anlamak için onlarla konuşur;

Zulme ve saldırıya maruz kaldığında da Rahman olan Allah'ın yardımını gelinceye (ve hakkını alıncaya) kadar sabreder."²⁷⁵

274 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr'de, mümin diğer müminleri kötülüklerden sakındırır manasına gelen "iyâzen" şeklinde olan lafzın daha doğru olduğunu söylüyor. Bkz: 2/672.

275 Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 2/671-673; Ali el-Müttakî, Kenzu'l-Ummâl, 1/140.

* “Konuştuğunda güzel konuşmak, konuşulduğunda güzelce dinlemek, birisiyle karşılaştığında güler yüzlü olmak ve söz verdiği sözünün gereğini yerine getirmek, müminin taşıması gereken ahlaktır.”²⁷⁶

* “Mümin, yumuşak omuzludur, kardeşini sıkıştırmaz, ona genişlik verir. Münafık ise kabadır, kardeşini sıkıştırır. Mümin gittiği yerde söze selamla başlar, münafık ise kendisine selam verilsin diye önce (selam vermeyip) söze başlar.”²⁷⁷

* “Müminler dünyada üç grupturlar:

a) Allah ve Rasulü’ne iman edip, imanlarından hiçbir şüphe duymayıp mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda mücadele edenler.

b) Diğer insanların, malları ve canları hususunda kendilerini emniyette hissettiği müminler.

c) Karşısına bir tama’ çıktığı zaman hemen onu (başkası için değil ancak) Allah için terk eden müminler.”²⁷⁸

* “Müminin rihinden (kokusundan) daha hoş bir koku yoktur. Muhakkak onun kokusu dışı akseder, duyulur. Onun kokusu (işlediği salih) amelidir. O, övgüye layıktır.”²⁷⁹

* “Belayı (imtihani) nimet, rahat halini de musibet saymadıkça mümin imanını kemale erdirmiş sayılmaz.” Sahabe Efendilerimiz (radiyallahu anhum ecmain), bu nasıl olur Ey Allah’ın Rasulü, diye sordular. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de şöyle cevap verdiler: “Belanın (imtihanın) peşinden rahat ve genişlik gelir, yine rahatlığın ardından da gelecek olan ancak bela ve musibettir.” Ar-

276 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/155.

277 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/156.

278 Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/8.

279 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/165.

dından da şöyle buyurdular: “Gerçek mümin, namazda olmadığı zaman üzüntülüdür.” Sahabe, niçin ey Allah’ın Rasulü, diye sorarlar. Efendimiz de: “Çünkü namaz kılan Rabbiyle konuşur. Namazın dışında ise insanoğluyla konuşur.” buyururlar.²⁸⁰

* “Müminlerin iman bakımından en faziletlisi, istediğinde kendisine verilen, verilmediğinde de istigna etmesini bilip elindeki ile yetinendir.”²⁸¹

* “Sözlerin en güzeli Allah’ın kitabı, yolların en doğrusu Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yoludur.”²⁸²

* “Kim susarsa, kurtulur.”²⁸³

* “Allah Teala, işlerin yücelerini, yükseklerini, şereflielerini sever; değersiz ve kıymetsiz olanlarından hoşlanmaz.”²⁸⁴

* “Allah, her hüzünlü kalbi sever.”²⁸⁵

* “Allah, duada ısrarcı olanları sever.”²⁸⁶

* “Mümin beş baskı altındadır: Haset eden mümin, öfke duyan münafık, savaştan kafir, mücadele eden nefis ve saptıran şeytan.”²⁸⁷

* “Hakiki saadet ve gerçek bahtiyarlık, Rabbine karşı hâlis kulluğunda her an biraz daha derinleşerek adım adım rızayı ilâhiye yürüyen bir insanın bu hal üzere çok uzun bir ömür sürmesidir.”²⁸⁸

* “Dünyaya gönülde yer vermemek hem kalbi rahatlatır hem de bedeni. Ona perestiş etmek ise sadece tasa ve hüznü artırır.

280 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/166.

281 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/144,157.

282 Buharî, Edep, 70; İ’tisam, 2; Müslim, Cuma, 43.

283 Tirmizi, Kıyâme, 51.

284 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl,15/770.

285 Aclûnî, Keşfu’l-Hafâ, 1/246.

286 Ali el-Müttakî, Kenzu’l-Ummâl, 1/246.

287 Kenz, 1/161

288 Feyzu’l-Kadir, 4, 144; Müsned-i Şihab, 1, 206

Gayr-ı ciddi ve laubali olmaya gelince, o, kalbi katılaştırmaktan başka hiçbir işe yaramaz."²⁸⁹

* "Nasıl istersen öyle yaşa, fakat bil ki, bir gün mutlaka öleceksin. Kimi seversen sev ama unutma ki, bir gün ondan ayrılacaksın. Dilediğin gibi davran, lâkin şu da her zaman hatırında olsun ki, her yaptığının karşılığını mutlaka göreceksin."²⁹⁰

* "Ey İnsanlar!

Selamı aranızda yaygın hale getirin.. Sofranız herkese açık olsun, çokça ikram edin.. sıla-ı rahimde de kusur etmeyin.. bir de insanların uykuya daldıkları anlarda, gecelerin karanlığını namazla delin.. böylece selametle Cennet'e girin!."²⁹¹

* "Aklın gereği; Allah'a imandan sonra, O'nun için sevmek, sevilmek ve insanlarla dost geçinmektir."²⁹²

* "Kıyamet günü mîzana ilk konulacak olan şey güzel ahlakıdır."²⁹³

* "Akıllı kimse, sürekli kendi nefsini sorgulayan ve durmadan ölüm ötesi hayat için çaba-layandır. Nefsini hevâsının peşinde koşturana ve buna rağmen Allah Teâlâ'dan beklentileri olan kimseye gelince o zavallının tekidir."²⁹⁴

* Sahabe efendilerimizin önde gelenlerinden Abdullah ibn Ömer'in (radıyallahü anh) rivayet ettiği bir kudsî hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi vesellem) şöyle buy-urmuştur: "Mü'minin şeref ve itibarı, gecelerini ibadetle geçirmesinde; iz-

---

289 Müsned-i Şihab, 1, 188; Münâvî, Feyzu'l-Kadîr, 4, 74

290 Hâkim, Müstedrek, 4/360; Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, 4/306; Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 2/252

291 İbn Mâce, Et'ime, 1; Dârimî, Salât, 156

292 Heysemî, Mecmeu'z-Zevâid, 8/17; Biraz farkla, Beyhakî, Sünen, 10/109; Taberânî, el-Mu'cemü's-Sağîr, 2/21

293 Taberânî, el-Mu'cemü'l- Kebîr, 24/253

294 Tirmizî, Kıyame, 25; İbn Mâce, Zühd, 21; Müsned, 4/124

zet ve haysiyeti de, gönül tokluğu içinde bulunup insanlara el açmamasındadır."²⁹⁵

* "Çok gülmeyiniz! Zira çok gülmek kalbi öldürür."²⁹⁶

* Celaleddin Süyuti (rahimehullah) şöyle buyurdular: Ben Şeyh Şemseddin bin Kımah'ın defterinde onun hattıyla yazılmış, Ebu'l-Abbas el-Müstağfiri'den rivayet edilmiş bir yazı gördüm. Orada şöyle deniyordu: Mısır'a Ebu Hâmîd el-Mısırî'den ilim tahsil etmek için yola çıktım. Vardığımda ondan Halid bin Velid'in rivayet ettiği hadisi istedim. Bunun için bana bir sene oruç tutmamı söyledi. Oruçları tutup tekrar hadisi istemeye gidince onu Halid bin Velid'e kadar bütün isnadıyla bana söyledi. Şöyle ki:

Bir adam Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)'e gelerek, "Size dünya ve ahiretle alakalı soracak sorularım var." dedi. Bunun üzerine Efendimiz ona, "Ne istiyorsan sor." buyurdular. O zat da sorularına başladı:

- Ey Allah'ın peygamberi! Ben insanların en alimi, en bilgisi olmak istiyorum. Ne yapmalıyım?

- Allah'tan çok korkup takva dairesi içine girersen insanların en alimi olursun.

- İnsanların en zengini olmak istiyorum.

- Kanaatkâr olursan insanların en zengini olursun.

- İnsanların en hayırlısı olmak istiyorum.

- İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır. Sen de insanlara faydalı ol.

- İnsanların en adaetlisi olmak istiyorum.

- Kendin için istediğini insanlar için de istersen insanların en adili olursun.

295 Hâkim, Müstedrek, 4/360

296 İbn Mâce, Zühd, 19

- İnsanlar içinde Allah'a en yakın, O'nun en has kullarından olmak istiyorum.

- Allah'ı çok zikredip anar ve hatırlarsan o zaman Allah'ın en has kulu olursun.

- Muhsinlerden, iyilik edenlerden olmak istiyorum.

- Allah'a O'nu görüyor gibi ibadet et, her ne kadar sen O'nu görmesen de O seni görüyor.

- İmanımı kemale erdirmek istiyorum.

- Güzel ahlaklı olursan imanın kemale erer.

- Allah'ın emirlerine itaat eden itaatkâr kullarından olmak istiyorum.

- Allah'ın farzlarını yerine getir, itaat edenlerden olursun.

- Allah'a günahlarımdan arınmış, tertemiz olarak gitmek istiyorum.

- Cünüp olduğunda tertemiz olacak şekilde gusül abdesti al, kıyamet günü üzerinde hiçbir günah olmaksızın Allah'a kavuşursun.

- Kıyamet günü nur içinde haşrolmak istiyorum.

- Hiç kimseye zulmetme, kıyamet günü nur içinde haşrolursun.

- Rabbimin bana merhamet etmesini istiyorum.

- Önce kendine ve insanlara merhamet et ki Allah da sana merhamet etsin.

- Günahlarımdan azalmasını istiyorum.

- İstiğfar ederek günahlarının bağışlanması için Allah'a yalvarırsan günahların azalır.

- İnsanların en kerimi olmak istiyorum.

- Allah'a kullarını şikayet etmezsen insanların kerimi olursun.

- Rızkımın bol olmasını istiyorum.

- Temizliğe devam edersen rızkın bol olur.
- Allah ve Rasulü tarafından sevimlik istiyorum.
- O zaman Allah ve Rasulü'nün sevdiklerini sev, sevmediklerini de sevme.
- Allah'ın bana kızmasından kendimi korumak istiyorum.
- Hiç kimseye kızmazsan Allah'ın gazabından ve kızmasından kurtulursun.
- Duamın kabul edilmesini istiyorum.
- Haramlardan sakınırsan duaların kabul olur.
- Allah'ın beni başkalarının yanında rezil etmemesini istiyorum.
- Namusunu koruyup iffetli ol ki insanlar yanında rezil olmayasın.
- Allah'ın ayıplarımı, kusurlarımı örtmesini istiyorum.
- Kardeşlerinin ayıplarını örtersen Allah da senin ayıplarını örter.
- Benim günahlarımı ne siler?
- Gözyaşların, hudûun (saygıyla Allah'a kulluğun) ve hastalıklar.
- Allah yanında hangi iyilik daha faziletlidir?
- Güzel ahlak, tevazu, belalara sabır ve kazaya rıza.
- Allah yanında en büyük günah hangisidir?
- Kötü ahlak ve Allah'ın emirlerine karşı gösterilen cimrilik.
- Rahman Allah'ın gadabını ne dindirir?
- Gizliden gizliye sadaka vermek ve sıla-i rahim (akrabaları ziyaret ve görüp gözetmek).
- Cehennem ateşini ne söndürür?
- ORUÇ.²⁹⁷

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TEMSİLİN EN İYİ ÖRNEĞİ

EN İYİ ÖRNEK

Hitam-ı misk olsun diye, kitabımızı, hadislerde anlatılan müminin vasıflarını zatında en mükemmel şekilde toplamış bulunan İnsanlığın İftihar Tablosu Hz. Ahmed-i Mahmud-u Muhammed Mustafa'yı (sallallahu aleyhi ve sellem) vassfeden şu sözlerle bitirelim:

Rasulullah'ın konuşması

Allah Rasulü daima hüzünlü ve düşünceli idi. Lüzumsuz konuşmaz, çoğu kez susardı. Söze tok başlar tok bitirirdi (lafı ağzında gevelemezdi). Kısa, öz ve manalı konuşurdu. Kelimeleri tane tane söylerdi. Lüzumundan fazla ve eksik konuşmazdı. Yumuşak huylu idi. Ne kaba, ne de hafifmeşrebtî. Az olsa da nimetleri büyük görür, iyilikleri ne yerer ne de överdi. Hakka sataşıldığında öfkelenir ve hakka yardım etmedikçe de öfkesinden dolayı bulunduğu yerden ayrılmazdı. İşaret ettiği vakit bütün eliyle işaret ederdi. Bir şey hayret ettiğinde elini çevirir, konuştuğunda ellerini bir araya getirir, sağ elinin içi ile sol elinin başparmağının içine vururdu. Gadablandığında yüzünü çevirirdi,

sevindiğinde hafifçe gözlerini kapardı. Gülmesi ekseriya tebesümdü ve gülerken dişleri dolu tanelerini andırırdı.

Rasulullah'ın evindeki hali

Evine kendi işleri için girerdi ve bu mevzuda serbestti. Evdeki zamanını üçe bölerdi: Bir kısmını Allah'a, bir kısmını ailesine, bir kısmını da kendisine ayırırdı. Sonra kendisine ait olan vaktini kendisiyle insanlar arasında ikiye taksim ederdi. Ayırdığı bu süreyi halkın umumi ve hususi işlerine hasreder, onlardan hiçbir şey esirgemezdi. Ümmetine ayırdığı zaman süresi içinde faziletli kişileri tercih etmek, dindeki derecelerine göre onlarla ilgilenmek adetlerindendi. Kiminin bir ihtiyacı, kiminin iki ihtiyacı, kiminin de daha fazla haceti olurdu. Hepsıyla meşgul olur, halkı, kendilerine faydası dokunacak işlere yöneltirdi. Müslümanlar kendi meselelerini sorar, o da onlara yararı dokunacak hususları bildirir şöyle buyururdu: "Burada olanlar olmayanlara sözlerimi duyursunlar. İhtiyaçlarını bana duyuramayanların isteklerini bana iletiniz. İhtiyacını sultana iletemeyen birinin bu hacetini ulaştırmanın ayaklarına Allah Teala kıyamet gününde kuvvet verir."

Peygamberin huzurunda lüzumsuz şeyler konuşulmazdı. Konuşulduğu takdirde dinlemezdi. Yanına hayır umarak girerlerdi. Girenlere Rasulullah (sallallahu aleyhi ve sellem) muhakkak bir şey tattırırdı. Huzurundan çıkanlar hayır kılavuzları olarak ayrılırlardı.

Rasulullah'ın evinden çıktığındaki hali

"Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) dilini tutar, ancak gerektiğinde konuşurdu. Ashabını kendisine ısındırır, soğutmazdı. Her kavmin ulusuna ikramda bulunur, onu başlarına geçirirdi. Güler yüzlülüğünü ve huyunu bozmaksızın insanlara karşı dikkatli olur, şerlerinden sakınırdı. Sahabilerinden birini görmediğinde soruştu-

rur, halka aralarındaki meselelerini sorar, güzel şeyleri beğenir, onu destekler, çirkinlikleri de takbih edip halkın gözünden düşürürdü. İşleri tertipli idi, karışık değildi. İnsanların gaflete düşebilecekleri yahut haktan sapabilecekleri endişesi ile müteyakkız davranırdı. Haktan taviz vermez, ondan şaşmazdı. Yakınları, insanların en seçkinleri idi. O'nun katında insanların en üstünü halka en fazla öğüt verenler, en büyükleri de daha çok yardımda bulunanlar idi."

Allah Rasulü'nün oturması

"Allah Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) otururken, kalkarken daima Allah'ı anardı. Oturmak için muayyen bir yeri yoktu. Halkı da böyle bir yer edinmekten menederdi. Bir topluluğun yanına vardığında boş bulduğu yere oturur ve bunu emrederdi. Huzurunda oturan herkesle ilgilenirdi. Öyle ki hiçbir fert başkasına kendisinden daha çok iltifatta bulunduğu zehabına kapılmazdı. Herhangi bir ihtiyacı için birlikte oturduğu veya ayakta dikildiği kimse kendiliğinden ayrılmadıkça onu bırakıp gitmezdi. İhtiyaçlarını iletenerin ya isteklerini kabul edip yerine getirir yahut tatlı sözlerle yol gösterirdi. Müsamahasına ve güzel huylarına güvenen halk ona sığınmıştı, onların babası olmuştu. Herkes, hak konusunda huzurunda eşitti. Meclisi hilim, haya, sabır meclisi idi. Onun bulunduğu yerde sesler yükselmez, kimsenin şerefiyle oynanmaz, kimsenin ayıbından söz edilmezdi. Halk eşitti, aralarındaki üstünlük takva ile idi. Ashabı alçakgönüllü idi. Yaşlıya hürmet, küçüğe sevgi gösterirlerdi. İhtiyaç sahiplerini nefislerine tercih eder, yabancıyı korurlardı."

Rasulullah'ın devamlı birlikte olduğu arkadaşlarına olan davranışı

"Nebi aleyhisselam, daima güler yüzlü, iyi ve yumuşak huylu idi. Kaba ve katı yürekli değildi. Bağırıp çağırmaz, kötü laf etmez,

başkalarını ayıplamazdı. Şakacı değildi. Hoşlanmadığı şeyleri görmezlikten gelirdi. Ondan bir şey uman meyas olmaz, hayal kırıklığına uğramazdı. Nefsini üç şeyden menetmişti: Münakaşa, mübalağa ve gereksiz konuşmalardan. Şu üç hususta da halk ile münasebeti kesmişti: Kimseyi ayıplamaz, başkasının kusurlarını araştırmaz, sevap ümit ettiği mevzuun dışında konuşmazdı. Konuştuğunda hemdemleri sanki başları üzerinde kuş varmış gibi başlarını eğerek ve dikkatle onu dinlerlerdi. O konuştuğunda meclistekiler susar, o sustuğunda da halk konuşurdu. Rasulullah'ın huzurunda çekişilmezdi. Ashabının güldüğüne güler, hayret ettiğine de hayret ederdi. Yabancı birisi konuşma ve isteğinde kaba davrandığında sabır gösterirdi. Arkadaşları böyle bir yabancıya çıktıklarında kendilerine: "İhtiyaç sahibini gördüğünüz vakit ona yardım ediniz" buyururdu. Haktan meyletmedikçe konuşanın sözünü kesmezdi. Övgüde aşırılığa kaçmayanların medihlerini kabul ederdi. Konuşan haktan saptığında ya sözünü keser yahut kalkıp giderdi."

Rasulullah'ın suskunluğu

"Allah Rasulü'nün suskunluğu hilim, ihtiyat, takdir ve tefekkür olmak üzere dört esasa dayanırdı. Takdirî suskunluğu, insanlar arasında vuku bulan davalara bakmak ve onları dinlemek şeklinde idi. Tefekkürî suskunluğu ise ebedi ve geçici hususlarda idi. Hilm ile sabır Allah Rasulü'nde birleşmişti. Hiçbir şey onu öfkelenmez ve korkutmazdı.

Dört hususta ihtiyatlı davranmayı zatında cemetmişti: Kendisine uyulması için en güzeli almak, vazgeçilmesi için kötüyü bırakmak, ümmetinin menfaatine olan hususlarda görüşünü bildirmek, dünya ve ahiret ile alakalı ümmeti lehine birleştirilmesi mümkün olan mevzularda onlar lehine hareket etmek."²⁹⁸

---

298 Kandelevî, Hayatü's-Sahâbe, 1/26-29.

DUA

Dua bir çağrıdır, istektir, ama aynı zamanda çizilen bir hedefdir. Kur'ân-ı Kerim'in bize öğrettiği, Peygamberimiz (salallahu aleyhi ve sellem)'in, selef-i salihinin ve günümüz bü-yüklerinin yaptıkları dualarda istenen şeylere baktığımızda da, onlarda, bir müslüman olarak sahip olmamız gereken vasıfların sayıldığını görürüz. Biz de kitabımızı, bu vasıflara sahip olmayı ifade eden bir demet dua ile bitirelim istedik. Böylece hem duaların dilinden inananların vasıflarını yakalamayı hem de onları istemeyi murad ettik. Kur'ân, sünnet ve Allah dostlarından bir dua buketi ile bu kitaptaki yolculuğumuzu bitirip sizi Allah'a emanet ediyoruz.

Kovulmuş Şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla. Salât u Selam Mahlukatın en şerefli olan Hz. Muhammed'in ve O'nun bütün âl-u ashâbının üzerine olsun.

Allahım! Bütün işlerimizin âkıbetlerini güzelleştir, sen onları ihsan sırrıyla yapmayı bize nasîb et. Bizleri, dünyanın rezilliğinden, Ahiretin de azâbından koru Ya Rabbi!

Allahım Senden beni, iman ve Kur'ân hizmetinde bulunan erkek ve kız kardeşlerimi, dost ve yârânlarımı, sevenlerimi, bütün ihlaslı müminleri affetmeni, sıhhat u âfiyet vermeni, rızanı ve teveccühünü, rahmet ve üns esintilerini, ünsiyetini, kurbunu ve yakınlığını, muhabbetini, sevgini ve maiyyetini, korumanı, gözetmeni ve himayeni, nusretini, yardımını, arka çıkmayı ve inayetini istiyorum. Allahım!

"Allah" kelimesini, ismini dünyanın her tarafında yücelt Ya rabbi! Senin ismini yüceltip dünyanın dört bir tarafına götürmemiz için bizlere yardım et Ya Rabbi! Bizim ve dünyanın her tarafında bulunan kullarının kalblerini imana, İslâm'a, Kur'ân'a ve ihsan sırrına aç Ya Rabbi! Bu işte bizleri kullan, istihdam olalım Ya Rabbi! Sema ve arz arasında, kullarının arasında sevilmesi için vüdd, meveddet ve sevgi vaz' et ve yerleştir Ya Rabbi! Bizleri, iman edip salih ameller işleyen ve kendilerine sevgi vaz' ettiğin, yerleştirdiğin kullarından eyle Ya Rabbi! Peygamber Efendimiz Muhammed'e, O'nun kardeşleri olan diğer nebîlere, Allah'a yakın meleklerle, semâvât ve yeryüzünde senin sâlih kullarına salât u selâm olsun Allahım! Allah'ın rıdvânı Onların hepsinin üzerine olsun! Âmin!

Ey İhtiyaç ve hâcetleri gideren, belaları def u ref' eden Allah'ım! Bizim bütün ihtiyaçlarımızı gider, yeryüzünün her köşesindeki bütün belaları bizden uzaklaştır ve kaldır Ya Rabbi!

Allahım, Senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyi yapmaya beni muvaffak kıl.

Allahım, Senin affını ve rızânı istiyorum.

Allahım, Senin sevdiğin ve râzı olduğun şeyi yapmaya beni ve bizleri muvaffak kıl.

Allahım! Beni halîm (yumuşak huylu), selîm (temiz kalpli), evvâh (yufka yürekli), münib (kendini Allah'a teslim eden) yap.

Yâ Rabbi! Sen beni/bizi affet, Sen bana/bize merhamet et. Zira merhamet edenlerin en hayırlısı Sensin Sen!

Yâ Rabbi! Sen beni/bizi affet, Sen bana/bize merhamet et. Zira ikrâm edenlerin en hayırlısı Sensin Sen!

Her şey O'nunla olur. Gerçek hidayete erdiren O'dur. Hak O'dur. O'ndan başka doğru yolu gösterip hidayete erdiren yoktur.

Allahım! Kendi katından bir ruh ile bizi destekle.

Allahım! Senden, îman, islâm ve ihsan istiyorum.

Allahım! Ümmet-i Muhammed'e merhamet et.

Allahım! Dünya ve Âhirette bizi rezil rüsvay etme.

Allahım! Bize içinde bulunduğumuz sıkıntılı halden bir çıkış ve kurtuluş nasip et.

Allahım! İşimizde bize bir çıkış ve kurtuluş nasip et.

Allahım! Beni; ihlaslı ve ihlâsa erdirilmiş, müttakî, senden hakkıyla korkan, zâhid, Senden râzı, Senin kendisinden râzı olduğun, Senin sevdiğin, Seni seven, iyilerden, saf-temiz, Sana yakın kullarından eyle. Allahım! Beni Kur'ân ahlâkı ile ahlaklanan kullarından eyle, Âmîn.

Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih eder ve O'na hamd ederim. Azîm olan Allah, her türlü eksiklikten münezzehtir.

Allah'ı tüm noksan sıfatlardan tenzih ederim; bütün hamdler, övgüler, Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur; Allah çok büyüktür. Güç ve kuvvet, yüce ve kuvvet sahibi Allah'ındır.

Allahım! Seni hamdinle her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim. Senden mağfiret diliyor ve sana tevbe ediyorum.

Ey kalbleri evirip çeviren Allahım, kalbimi dinin üzerine sabit kıl.

Allahım! Sen afçısın, affetmeyi seversin, beni de affet.

Ey ihtiyaçları yerine getiren ve belâları defeden (Rabbim, benim de ihtiyaçlarımı yerine getir ve beni belâlardan korusun).

Allahım! Kıyâmet günü bizi bir araya getir.

Adı(nın anılması)yla ne yerde, ne de gökte hiçbir şeyin zarar veremeyeceği Allah'ın ismiyle ki, O Semi' ve Alîm'dir.

Yâ Hayy, yâ Kayyûm, rahmetin hürmetine Senden yardım diliyorum; Her halimi ıslah et ve göz açıp kapayıncaya kadar olsun beni nefsimle baş başa bırakma.

Allahım! Seni zikretmeme, şükretmeme ve Sana güzel ibadet etmeme yardım et.

Allahım! Doğu ve batının arasını uzaklaştırdığın gibi, benimle hatalarım arasını aynı şekilde uzaklaştır.

Allahım! Beyaz elbisenin kirden temizlenmesi gibi beni de hatalardan temizle.

Allahım! Ümmet-i Muhammed olarak hepimizi birliğe erdir Ya Rabbi! Allahım! Ümmet-i Muhammed olarak hepimizin arasını te'lif buyur! Kalblerimizi birbirine bağla Ya Rabbi! Ey İhtiyaç ve hâcetleri gideren, belâları def u ref' eden Allah'ım! Bizim ihtiyaçlarımızı gider, belâları bizden uzaklaştır ve kaldır Ya Rabbi! Ey bizleri koruyup gözeten Allah'ım! Bizleri, kardeşlerimizi,

sevdiklerimizi, yârânlarımızı ve dostlarımızı her türlü şerr ve zarardan sen kuru Ya Rabbi!

Allahım! Senden ihlâs, yakîn, Senin marifetini ve rızânı istiyorum.

Allahım! Sen neden hoşnutsan bana onu yaptır!

Allahım! Bizi sevdiklerinle birlikte haşr ve neşr eyle!

Allahım! Bizi İslam'a hizmet yolundan ayırma!

Allahım! Beni arkadaşlarımla, onları da benimle mahcup etme!

Allahım! "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" senin katında neye tekâbül ediyorsa ona "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" diyorum.

İSTİFADE EDİLEN KAYNAKLAR

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfu'l-Hafâ ve Müzîlül-İlbâs, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1998.

Aynî, Ebu Muhammed Bedrüddin Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed, Umdetu'l-Kârî fî Şerhi Sahihî'l-Buhari, İstanbul.

Bediüzzaman, Said Nursi, Sözler, Işık Yayınları, İzmir 2004.

Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin, Şuabu'l-İman, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, I-VIII, Beyrut, 1410.

Canan, İbrahim, Hadis Ansiklopedisi Kütüb-i Sitte, I-XVIII, Akçağ Yayınları (Zaman Gazetesi promosyonu).

Deylemî, Ebu Şücâ Şîreveyh b. Şehredâr, el-Müsnedül-Firdevs bi Me'sûri'l-Hitab, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1986.

Ebu Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî, Hilyetül-Evliyâ ve Tabakâtül-Asfiyâ, Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, I-X, Beyrut 1405.

Gazali, Ebu Hâmid Muhammed bin Muhammed, İhyâu Ulûmi'd-din, I-VI, Daru Kuteybe, 1992.

Gülen, M. Fethullah, Asrın Getirdiği Tereddütler-2, Nil Yayınları, İzmir 1998.

- İnsanlığın İftihar Tablosu Sonsuz Nur, I-III, Nil Yayınları, 1998.

- Kendi Dünyamıza Doğru, Nil Yayınları, Nisan 2005.

- Kur'ân'dan İdrake Yansıyanlar, Feza Gazetecilik A.Ş., İstanbul 2000.

- Ölçü veya Yoldaki Işıklar, Nil Yayınları, İstanbul 2003.

Hâkim, Ebu Abdillâh Muhammed b. Abdillâh en-Neysâbûrî, el-Müstedrek ale's-Sahîhayn, I-IV, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1990.

Heysemî, Nureddin Ebu'l-Hasen Ali, Mecmau'z-Zevâid ve Menbau'l-Fevâid, Dâru'l-Kütübî'l-Arabî, I-X, Beyrut 2001.

İbn Esir, İzzüddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Cezerî, Üsdü'l-Gâbe fî Mârifeti's-Sahâbe, I-VII, Kahire, 1970.

İbn Esîr, Mecdüddin Ebi's-Saâdât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî, en-Nihaye fî Garîbi'l-Hadisi ve'l-Eser, I-V, el-Mektebetü'l-İlmiyye, Beyrut.

İbn Hamza, İbrahim b. Muhammed b. Kemaluddin, el-Beyân ve't-Tarif fî Esbâbi Vurûdi'l-Hadisi's-Şerif, I-III, el-Mektebetü'l-İlmiyye, Beyrut 1982.

İbn Kesir, Ebu-Fidâ İsmail b. Ömer, el-Bidâye ve'n-Nihâye, I-VII.

Kandehlevî, Muhammed Yusuf, Hayatü's-Sahâbe (Tercüme Sıtkı Gülle), Divan Yayınları, İstanbul.1991.

Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekir, el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân, I-XX, Dâru's-Şâb, Kahire 1372.

Malik bin Enes, Muvatta, Dâru'l-Hadis, Kahire 1993.

Münâvî, Muhammed bin Abdurrauf, Feyzu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmiu's-Sağîr min Ahâdîsi'l-Beşîri'n-Nezîr, I-VI, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1994.

Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb, Dâru't-Türas, Kahire, tsz.

Müttaki, Alâaddin Ali, Kenzü'l-Ummâl fî Süneni'l-Akvâli ve'l-Efâl, I-XVIII, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1989.

Suyûtî, Abdurrahman b. Kemâl Celaleddin, el-Fethu'l-Kebir fî dammi'z-ziyâde ile'l-Câmiis's-Sağîr, I-III, Dâru'l-Kitabi'l-Arabi, Beyrut 1932.

Yıldız, Vehbi, İlham Kaynakları, Nil Yayınları, İzmir 1993.

Zeylâî, Abdullah b. Yusuf Ebu Muhammed, Nasbu'r-Râye, I-IV, Dâru'l-Hadis, Mısır 1357.